

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

SAMİR AMİN

MISIR'DA SOSYALİZM

KAYNAK
YAYINLARI

**SAMİR AMİN
MİSİR'DA
SOSYALİZM**

Kaynak Yayınları No: 860
Yayıncı Sertifika No: 14071
ISBN: 978-605-182-031-6

1. Basım: Ekim 2016

Genel Yayın Yönetmeni
Erdem Ergen

Editör
Gülay Sınacı

Redaktör
Gökçe Şenoğlu

Sayfa Tasarım
Güler Kızılelma

Kapak Tasarım
Bora Gürsoy

Baskı ve Cilt
Ertem Basım Yayın Dağıtım Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi
Başkent Organize Sanayi Bölgesi 22. Cadde No: 6
Malıköy - Temelli / ANKARA
Tel : 0312 640 16 23
Sertifika No: 26886

© Bu kitabın yayın hakları Analiz Basım Yayın Tasarım Gıda Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi
Eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen
alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

ANALİZ BASIM YAYIN TASARIM GIDA TİCARET VE
SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ
Meşrutiyet Cad. 6/3 Beyoğlu 34435 İstanbul
www.kaynakyayinlari.com • iletisim@kaynakyayinlari.com
Tel: 0212 252 21 56-99 Faks: 0212 249 28 92

SAMİR AMİN, 1931 yılında Kahire'de dünyaya gelmiştir. Marksist eğilimli Mısırlı iktisatçı Paris Üniversitesi'ni bitirdi. Poitiers, Paris ve Dakar üniversitelerinde ekonomi profesörü olarak çalıştı. 1960-1963 arasında Mali hükümetine planlama danışmanlığı yaptı. Çalışmalarını Üçüncü Dünya Ülkelerinin sorunları üzerinde yoğunlaştıran Amin, Senegal'in başkenti Dakar'da Birleşmiş Milletler Afrika Ekonomik Komisyonu'na bağlı Ekonomik Gelişme ve Planlama Enstitüsü'nün yöneticiliğinde bulundu. 1980'den sonra, yine Dakar'da bulunan Afrika Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Konseyi'nde çalışmaya başladı.

Amin, "merkez" ve "çevre" gibi yeni kavramları kullanarak emperyalist bağımlılık altındaki azgelişmişlik sürecini incelemiştir. Amin'in "merkez-çevre" kuramına göre dünya ekonomisindeki ülkeler işlevsel bir bütün içinde hiyerarşik olarak sıralanırlar. Hiyerarşinin üst basamaklarındaki ülke sermayeleri, dünya ekonomisinin işleyişinden en yüksek payı alır, aynı zamanda da dünya ekonomisinin kendi gereksinimlerine göre ve hiyerarşiyi bozmadan işlemesini sağlamaya çalışırlar. Yüksek sermaye birikiminin olduğu ve ileri teknolojinin kullanıldığı bu ülkeler "merkez" olarak adlandırılır. Merkez ülkelerin tam karşısında, hiyerarşinin alt

basamaklarındaki "çevre" ülkeler yer alır. Bu ülkelerde ücretler düşüktür ve dışarıdan getirilen (merkez ülkelerde geliştirilmiş) teknolojiler kullanılır. Sermaye birikimi ise büyük ölçüde uluslararası sermayeye bağımlıdır. Amin, gelişmekte olan ülkelerin bu hiyerarşik yapıyı kırmasının yolu olarak dünya pazarından kopma politikasını önermektedir.

Amin, kendisi gibi azgelişmişlik süreçlerini inceleyen başka bazı iktisatçıların, özellikle A. Emmanuel'in geliştirdiği "eşitsiz değişim kuramı"na önemli eleştiriler getirmiştir. Ona göre, merkez ülkelerle çevre ülkelerde emek aynı miktarda değer yaratmamakta, ama merkezdeki emek çok daha üretken olmaktadır. Eşitsiz değişim kuramında bunun göz ardı edildiğini ileri süren Amin ayrıca, bu kuramın "fiyatlar dünya düzeyinde oluşur" varsayımına da karşı çıkmaktadır.

Amin'in önemli çalışmaları arasında *L'économie du Maghreb* (Batı Ekonomisi), *L'Afrique de l'Ouest bloquée. L'économie politique de la colonisation, 1880-1970* (Batı Afrika'da Yeni-Sömürgecilik) *L'Accumulation à l'échelle mondiale* (Dünya Ölçeğinde Birikim), *Le développement inégal; Essai sur les formations sociales du capitalisme périphérique* (Eşitsiz Gelişim; Çevre Kapitalizminin Toplumsal Formasyonları Üzerine Deneme, Arba Yayınları, 1991), *L'Echange inégal et la loi de la valeur* (Eşitsiz Değişim ve Değer Yasası, 1973), *L'Impérialisme et le développement inégal* (Emperyalizm ve Eşitsiz Gelişim, Kaynak Yayınları, 1992), *L'eurocentrisme* (Avrupamerkezcilik, Ayrıntı Yayınları, 1993), *L'Empire du chaos* (Kaos İmparatorluğu, Kaynak Yayınları, 1993), *L'avenir du Maoïsme* (Maoizmin Geleceği, Kaynak Yayınları, 1993) sayılabilir.

BİLGİN YAV, 1975 yılında Belçika'da doğdu. Brüksel'de bulunan Roger Guilbert Enstitüsü Yükseköğretim Okulu Şirket İletişimi, Personel Organizasyonu ve Geliştirme Eğitimi bölümünden mezun oldu. 2000-2011 yılları arasında T.C. Brüksel Başkonsolosluğu'nda memur olarak çalıştı. 2011 yılından beri Türkiye'de yaşamakta ve yeminli tercümanlık yapmaktadır.

SAMİR AMİN
MISIR'DA
SOSYALİZM

Çeviren
Bilgin Yav

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	13
Bu Kitap Neden Bugün Yayınlanıyor?	13
BİRİNCİ KISIM	
SOSYALİZME DOĞRU HAREKETİN	
BİRLİĞİ VE ÇEŞİTLİLİĞİ	
Sosyalizme Doğru Hareket	23
Modern Dünyanın Şekillenmesinde	
Fransız Devrimi'nin Merkezi Konumu	25
Sosyalist Düşüncenin ve Eylemin Oluşmasında	
Farklı Yönelişler	26
Kapitalist Küresel Sisteminin Merkezleri İçerisinde	
Sosyalizme Doğru Hareket Silsilesi	28
Sosyalizme Doğru Hareketin Leninci Akımları	32
Dünya Kapitalizminin Periferilerinde	
Sosyalizme Doğru Hareketin Akımları	35
Sosyalizme Doğru Hareketlerin Yüzleşmesi Gereken Konu	
Modern Ekonomi Yönetiminin Toplumsallaşmasıdır	44
Kapitalizmin Sonbaharı, Halkların İlkbaharı mı?	45
Çeşitliliği Kabul Ederek Birliği İnşa Etmek	49
Komünizm: İnsanlık Medeniyetinin Bir Üst Safhası	54
Mevcut Küreselleşme Çerçevesinden Çıkmak	56

İKİNCİ KISIM
MISIR ÖRNEĞİ

GİRİŞ 65

BELGE I
İKİ ANALİZ-İKİ POLİTİKA

Mısır'da Mevcut Durum	87
23 Temmuz 1952 Askeri Darbesi'nin Arkasında Kim Var?	89
Askeri Diktatörlüğün Sınıf Yapısı	92
Sudan ve Süveyş Anlaşmaları	96
Bugünkü Mısır Siyaseti	103
Çekoslovakya'dan Silah Alımı Hakkında MKP'nin Tutumu	114
Filistin Meselesi	114
Mevcut Sınırların Tanınması	115
Sonuç: Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin Oportünist Karakteri	116
Son Bir Not	120

BELGE II

MISIR'IN DURUMU VE KOMÜNİST PARTİSİ'NİN FAALİYETLERİ	
Süveyş Kanalı'nın Millileştirilmesinden Sonra	
Mısırlı Olmak	121
Millileştirme Esnasında Ülkenin İç Durumu	121
Süveyş Kanalı'nın Millileştirilmesinin Nedenleri	123
Millileştirmenin Ardından Mısır'ın Durumu	123
MKP'nin Taktiği ve Siyasi Çizgisi	124
Ulusal Kurtuluş Hareketi	127

BELGE III

MISIR'DA ÜÇ YILLIK KÖYLÜ MÜCADELELERİ	
Ön Uyarı	129
MKP'nin Raporu: Üç Yıllık Köylü Mücadeleleri	131
Köylü Çıkarlarının Korunması	138

BELGE IV

ARAP MİLLETİ Mİ ARAP MİLLETLERİ Mİ?

Sömürge Milletlerin Oluşumundaki Tarihsel Koşullar	141
Arap Sorununun Tarihsel Öğeleri	144
Arap Birliğinin Sloganı	150
Sonuç	152

BELGE V

MKP'NİN ÜÇ RAPORU

İlk Rapor (Ocak 1957)	153
Sonuç	157
İkinci Rapor	157
Üçüncü Rapor	160

BELGE VI

BİRLEŞİK MISIR KOMÜNİST PARTİSİ'NİN

PROGRAMI

Milli Bağımsızlığın Korunması ve Güçlendirilmesi	165
Dünya Barışının Aktif Savunması	167
Özgür İradeyle Kabul Edilen Arap Birliğinin Güçlendirilmesi	168
Feodalizmin Kalıntılarını Yok Etme	168
Tekellerin İktidarına Son Vermek	169
Demokrasinin Güçlendirilmesi ve	
Temellerinin Sağlamlaştırılması	169
Gelişmiş Bir Milli Ekonominin İnşası	170
Halk Sınıflarının Yaşam Standartlarının Yükseltilmesi	171

KAYNAKÇA	175
-----------------	-----

ÖNSÖZ

Bu Kitap Neden Bugün Yayınlanıyor?*

Büyük bir bölümü (İkinci Kısım), Mısır komünist hareketi içinde cereyan eden ve 1950'lere kadar uzanan tartışmalara dayalı bir kitabın, bugün Fransızca yayımlanmasının sadece Mısır ve/veya komünizmin tarihçilerini ilgilendirdiği sanılabilir. Hayır. Burada toplanan belgeler önemlidir ve fakat bu kitap yalnızca arşiv belgelerinin açılması için tasarlanmadı. Bu çalışma özelde Mısır'da ve genelde dünyanın geri kalanında bulunan günümüz militan aktörlerine ulaşmak amacıyla.

Eser, Mısır'daki demokratik ve sosyalist mücadelenin militanlarına ve bu ülkenin geleceğiyle ilgilenenlere hitap ediyor. Mısır, 2011'den beri sık sık uluslararası haber bültenlerinin ilk sıralarında yer almaktadır. Ne var ki söz konusu bültenler çoğu zaman dezenformasyona yöneliktir. Bazı olaylar sivriltilirken (örneğin birkaç

* Bu önsöz, kitabın Fransızca baskısı için Samir Amin tarafından kaleme alınmıştır. (Y.N.)

yüz Müslüman Kardeşler eylemcisinin katıldığı olayların devasa bir güç şeklinde lanse edilmesi vb.), başka olaylar ise gizli tutulmaktadır (örneğin Cumhurbaşkanı Mursi'nin istifasını talep eden imza kampanyasında toplanan 25 milyon imzadan hiç bahsedilmemiştir vb.). Vuku bulan "olaylar" arasında yapılan ayıklamanın ötesinde, dezenformasyon faaliyetleri esasen içinde bulunulan durumların öznel analizi ve gelecek mücadelelerin tanımlanması etrafında yoğunlaşıyor. NATO güçlerinin finansal aristokrasisine hizmet eden medyanın ruhbanları, kurulan sahneye hükmetmektedirler. Bunlar bunalıcı bir şekilde aynı nakaratları tekrar edip dururlar. Örneğin Nasırcı milliyetçiliğin ve komünizmin kavram ve amaçları, Soğuk Savaş döneminde kalmış ve dönüşü olmayan bir geçmişe aittir. Sandık demokrasisi ve liberal küreselleşmenin taleplerine karşılık vermek, ilerlemeyi mümkün kılan, tek gerçekçi hedeftir. Halklar, özellikle de Müslüman ülkelerin halkları, yeniden ve her zamankinden daha güçlü bir şekilde, kimliklerini dini inançları doğrultusunda ifade etmeye öncelik vermektedir. Dolayısıyla Mısır'da ve başka birçok ülkede var olan yegâne kitle hareketleri İslami akım(lar) tarafından temsil edilmektedir. Yine medya ruhbanlarına göre çoğul ve farklılaştırılmış olan bu İslami akımlar silsilesi, doğası icabı demokrasiyle uyumsuzluk göstermemektedir. Özellikle Mısır'daki Müslüman Kardeşler teşkilatı demokratik bir şekle bürünebilir durumdadır. Mısır 1952'den beri, yani 70 seneyi aşkın bir süredir, askeri diktatörlükler tarafından idare edilmiş ve buradaki ilk özgür seçim, Parlamento ve Cumhurbaşkanlığına sivilleri (çoğunluk olarak da Müslüman Kardeşler ve Selefilere) taşımıştır. Seçilen Cumhurbaşkanı (Mursi) 3 Temmuz 2013 tarihinde askeri darbeyle devrilmiş ve bu anlamda kaostan çıkmak ve muhtemel bir sivil savaşı önlemek için kabul edilebilir tek çözüm, seçilen sivil Cumhurbaşkanı'nın iktidara dönmesini sağlamaktır.

Bu ifadelerin her biri, ciddi bir tarih muhasebesine ve Mısır'daki mevcut gelişmelerin temel analizinin çıkarımlarına aykırıdır.

Burada, ne "nesnel bir bilgi" ne de "gerçekçi bir analiz" vardır. Başlıca büyük güçlerin, yani finans-kapital ve ona has siyasi araçların -hizmet ettiği egemen ülkelerin (Amerika, Avrupa, Japonya) ve müttefiklerinin hükmettiği ülkelerin- propagandayla yaptığı bir zehirleme (bu terim ağır sayılmaz) söz konusudur.

Geçmişte "düşman kardeşler" -Nasırıcı milliyetçiler ile komünistler- arasında vuku bulan şiddetli tartışma ve çatışmaların yeniden irdelenmesi, küresel kapitalist sistemin hükmü altındaki halkların (burada Mısır halkının) karşılaştıkları asıl sorunun gerçek yüzünün belirlenmesini sağlayacaktır. Söz konusu olanlar "kardeş"tiler, zira her iki taraf da aynı emeli paylaşıyordu: Ülkenin bağımsızlığını kazanmak ve bu amaca ulaşmak için bağımsız bir ekonomik ve sosyal kalkınma projesi geliştirmek. Ancak bunlar aynı zamanda iki "düşman kardeş"tiler. İki vizyon ve iki proje, başka bir deyişle hayata geçmek için adeta iki farklı strateji çarpışıyordu. Bir yanda "milli burjuva" vizyonu, yani o dönemin deyimiyle milli burjuvazinin milliyetçi devletin desteğiyle "antiemperyalist/antifeodal" bir projeyi gerçekleştirebilme fikri vardı. Diğer yanda ise "milli halkçı" bir vizyon vardı. Milli ve halkçı vizyonda, burjuvazi (burada Mısır burjuvazisi), emperyalizm ve feodal yapıyla bir uzlaşma (hatta uzlaşmalar) sağlamanın ötesine geçmeyi düşünemediğinden ancak "komünist" öncüler tarafından yönetilen geniş bir halk hareketinin bunu başarabileceği fikri öne sürülüyordu. Bu vizyon, bazıları için ve zaman zaman, Mısır komünistlerinin vizyonu olmuştur. Ne var ki bu vizyonun gelgitler içinde milli burjuva projesine (dolayısıyla Nasır'a) eklenilerek, özgün karakterini yitirdiği zamanlar da olmuştur.

O dönemlerde bir şekilde zaten çizilmiş olan milliyetçi/komünizm ayrışması sahnenin ön tarafını almış, bu anlamda İslamcılık akımı da kulislere itilmişti. Bu nedenden dolayıdır ki, o devirde halkın dine olan bağlılığı siyasi tutumların seyrini etkilemiyordu.

Eski tartışmaları yeniden açmak yalnızca arşivcilerle tarihçileri ilgilendirmiyor. Yeniden ısıtılan tartışmalar, 2011'den beri, Mısır'da

hareket halinde bulunan ideolojik, siyasi ve sosyal güçlerin sorgulanmasına da yol açıyor. 70 yıl evvel sorulan sorular yeniden su yüzüne çıkarken, satır aralarında ve geçmişte verilen cevapların benzerleri de yeniden görülüyor. Zira hem Mübarek hem de Mursi, askeriye tarafından yok edilmemişler, aksine halkın öfkesi sonucunda devrilmişlerdir: Eylemlerde, Mübarek'e karşı 15 milyon, Mursi'ye karşıysa 30 milyon vatandaş bir araya gelmiştir. Ancak bu hareket, ta başından bugüne kadar, bölünmüş ve stratejisiz kalmıştır. Bu hareket, bir yandan eylem birliğinin gerekliliğiyle ortak aşamaların stratejik hedef tanımlamasını, diğer yandansa hareketin farklı bileşenlerine has toplumsal (sınıf) çıkarların çeşitliliğinin kabul edilmesini bir araya getirememiştir. Bu beceriksizlik, (görünürde) harekete bağlanan ve iktidarın dizginlerini idare etmek için, önce Mübarek'i sonra da Mursi'yi deviren askeri yönetime yaramıştır.

Bugünlerde Ordu, General Sisi'nin eylem ve imalarla sistematik bir şekilde beslediği, Nasır Dönemi'ne olan özlemi canlandırmakla yetiniyor -ne eksik, ne fazla-. Nasırcılığa (muhtemel veya imkansız) dönüşün karşısında, 1955-1960 yıllarındaki çatışmaların özünde bulunan tutumlara benzer kesin veya tereddütlü tutumlar da yeniden ortaya çıkıyor.

Yönetimde bulunan Sisi için, belirsizlik içinde kalmak zekice ve hatta tek ve en iyi seçimdir. Bu belirsizlik karşısında ise kamuoyu içinden farklı kanaatler çıkmaktadır. Fanatik "Sisi yandaşları", 1970'ten bugüne süregelen rejimden fayda sağlayanlar ile kargaşadan korkan ve bilinmeyene yönelerek risk almaktansa bilineni yerinde bırakmayı tercih eden ürkek ve kararsızları da çekmektedir. Sisi'nin kötü olmadığını ve doğru yolda ilerleyebileceğini düşünenler de vardır; örneğin Sisi'nin Nasırcı çizgiye temkinli ve fakat kararlı bir tarzda kayacağını, bu vesileyle de Mısır'ın egemenliğinin yeniden sağlanacağını ve ilerici sosyo ekonomik reformlara ağırlık verileceğini düşünenler gibi... "Sisi'ye güvenelim. Onunla çatışacağımıza, kendisine yardımcı olalım" diyenler vardır. Bu

tutumlar, garip bir şekilde, 1955-1965 yıllarının çoğu demokrat, ilerici, sosyalist ve komünistlerin tutumlarını hatırlatmaktadır. Fakat prensip olarak "Sisi karşıtı" olanlar da vardır; örneğin askeri diktatörlüğe karşı, "hayır, böyle bir şey olamaz, hemen şimdi oluşturulacak sivil demokrasiden başka bir alternatif yoktur" diyenler gibi... Bu tartışmada ağırlık merkezi yerinden oynamıştır. Kendi tartışmamızı karşı tarafa dayatmaktan vazgeçiyoruz. "Hareketin eylem birliği ile sosyal bileşenlerin çeşitliliğini birbiriyle nasıl uzlaştırabiliriz?" sorusunu sormak yerine, yönetimde nasıl kalacağı hakkında endişelenen Sisi'nin tayin ettiği arazi üzerinde ilerlemeyi kabul ediyoruz. İnisiyatifi kendinde barındıran iktidarın hal ve hareketlerine gün be gün cevap verip, savunma pozisyonunda kalıyoruz. Saldırıya geçerek, iktidarı inisiyatiflerimize cevap vermeye zorlamaktan vazgeçiyoruz.

Çağdaş "liberal" kapitalizmin yönetimi, mevcut iktidarın sistematik olarak uyguladığı depolitizasyon temeline dayanmaktadır. Merkezlerde, sözde "uzlaşmaya" dayanan ve toplumun temelini oluşturan, tarihsel solun sosyal-liberalizmle birleşmesi, sağ/solun daha evvelki sosyal ve siyasi karşıtlık anlamını yitirmesine sebep olmuştur. Periferide halkçı milliyetçiliğin bütün tarihsel akımlarının tüketilmesi ve bastırılmasından kaynaklanan boşluğu, kulislerden çıkıp sahneye yerleşen din (İslam, Hinduizm, Budizm) veya etnisite (Yugoslavya, Afrika vd.) doldurmuştur. Bu şartlarda, kamuoyuna hükmeden genel görüşler liberalizmin dogmatik saçmalıklarını geçer akçe olarak kabul etmektedir. Mısır örneğinde, gerici siyasal İslam, liberal ekonomik siyasetin "tariflerine" tereddüt etmeden ayak uydurmuştur. Bu akımın temsilcileri, "yaşasın pazar", "bu konu hakkında söylenecek bir şey yok" diye doyasıya tekrar etmektedirler. Böylece İslamcı akım, tartışmanın ağırlık merkezini sosyal çıkarlar ve sosyal mücadeleler (sınıf çatışmasının bütün somut karmaşıklıkları göz önünde bulundurularak) alanından sözde teolojik soruların alanına taşımıştır. Ancak 30 Haziran 2013'teki devasa eylemin gösterdiği gibi, teokratik cevabı reddeden

demokratik kamuoyuna da "liberal virüs" bulaşmıştır. Tartışmayı gerçeklere hükmeden ekonomik ve sosyal alandan sandık demok-rasisi lehine soyut seçim alanına taşımaya katkıda bulunmuştur. 2011'den bu yana Mısır'daki genel yeniden politizasyon herkes tarafından görülebilecek şekilde gerçektir; gelecek için kesinlikle iyi bir işaret oluşturmaktadır ve fakat şu ana kadar yetersiz kalmıştır. Politizasyonun yetersizliği asıl sorunun kaynağıyla yani ekonomik liberalizm tarafından gerçekleştirilen sosyal tahribatlarla ilgili bilinçlenmenin geniş kitlelere ulaşamamış olmasındadır. Çağdaş dünya, siyasi kültürün gerilemesinden, özellikle de Marksizmin silinmesinden dolayı çok ağır bedel ödemektedir. Bu durum tarihsel dalganın inişiyile ilgili tipik bir gerilemedir: 20. yüzyıldaki ilerleme ve yükselmelere ait sayfanın çevrilmiş olması ve 21. yüzyılda yenisinden canlanan sosyalizme doğru hareketin henüz başlıyor oluşu en büyük etkenlerdir.

Bu nedenle, bugünün Mısırlı militanlarına seslenerek, onlara, tabii ki Arapça, birkaç kitap armağan etmenin faydalı olacağını düşündüm. Bu amaçla üç eser yazdım:

1. *Thawra Misr* (Mısır Devrimi, 2011).
2. *Thawra Misr Baad 30 Junio* (30 Haziran Sonrası Mısır Devrimi, 2013).
3. *Al Nassiriya wal Shiyuiya al masria* (Nasırcılık ve Mısır Komünizmi, 2012).

Fransızca kitabın konusuna yakın dördüncü bir kitap, yayımlanma sürecindedir. Bütün bu çalışmalarla, tarihin akışını değiştirerek, birliği ve çeşitliliği bir araya getirmek için etkin bir cevabın verilmesine katkıda bulunmak istedim.

Ancak bu eser yalnızca Mısırlılara ve Mısır'a ilgi duyan, Fransızca konuşan okuyuculara hitap etmemektedir. Hayır. Kapsamı evrenselidir. Çünkü olayların akışını (ve belki de tarihin akışını) değiştirmek isteyen sosyal bileşenlerin çeşitliliği ile eylem birliği arasında gerekli olan bağdaşım, ne Mısır'a ne de dönemimize has bir şeydir. 19. ve sonra 20. yüzyıl boyunca bütün halkların,

tarihsel, kapitalizme ve ona bağı emperyalizmin gelişmesiyle karşılaştığı genel bir durumdur.

Dolayısıyla Mısır hakkındaki düşüncelerimi kitabın ikinci kısmında sunarken, bileşenlerin çeşitliliği ile eylem birliği arasındaki uyum konusunu birinci kısımda geçmiş iki asrın tarihi ışığında işledim.

Böylece, kitabı okurken okuyucu genelden özele (Mısır'ın durumuna) doğru ilerleyebilecektir. Bu özele olan bakış -somut bir durumun somut analizi- birinci kısımda sunulan soyut ifadeye dayalı atılımın ön bilgisini oluşturmaktadır.

İnsan medeniyetinin bir evresi olarak kapitalizmin zamanı dolmuştur. Medeniyetin daha gelişmiş bir evreye geçmesi zorunludur. Bu, eğer insanlığın ve gezegenimizin vahşice yıkılışını önlemek istiyorsak, hem gerekli hem de mümkündür. Bunu istediğiniz şekilde adlandırabilirsiniz. Ben buna sosyalizme giden hareket (veya hareketler) tarafından desteklenen "komünizm" diyorum. Bu uzun yolculuk ilerlemeleri izleyen gerilemeler ve başarısızlıklarla başlamış, şartların olgunlaşması ise yeni ilerlemeler sağlamıştır. Peki, söz konusu tarihi süreçten ne gibi dersler çıkarabiliriz?

Tarihin dikkatlice ve tekrar tekrar gözden geçirilmesi bizi aydınlatacaktır. Tarih, bizi sosyalizme giden hareketin daima çoğul olarak ifade edildiği konusunda bilinçlendiriyor. Kitabın ilk bölümü, kapitalizmin ötesinde gelişen modern çağlardaki harekete ait farklı akımların üç büyük devrimden itibaren nasıl oluştuğunu açıklamayı hedefliyor: Fransız Devrimi ve Paris Komünü'ndeki izdüşümleri, Rus Devrimi ve devrimci Marksizmin Leninci yorumu ve nihayet Taipingler tarafından başlatılan ve Maoizmin izleyip derinleştirdiği Çin Devrimi.

Sosyalizme doğru hareketlerin sürekli karşılaştıkları sorun hep aynıdır: Birliği ve çeşitliliği bir araya getirmek. Peki, bunlar hangi çeşitliliklerdir? Çeşitlilikler sayısızdır: Cinsiyet, din, dil temelli olmasının yanı sıra, tarihsel kapitalist toplumlar içinde bulunan -unutulması çok üzücü olabilecek- sosyal sınıflar vardır.

Çeşitlilikleri ve parçalı doğaları dâhilinde somut analizleri basitleştirilmeyen sınıflar...

Karşılaştığımız devrimci ilerlemeler, birlik oluşturarak üstesinden gelinebilecek çeşitliliklerin doğru ve somut analizi sayesinde mümkün olmuştur. Böylece, üstesinden gelinmiş somut çeşitliliklerin somut birliktelikleri, ilerlemelerin kaldırıcı olmayı başarmıştır. Ancak gerilemeler de olmuştur. Bu gerilemelerin analizi, birlik oluşturmadaki başarısızlığın sonuçlarını açığa çıkarıyor. Başından itibaren başarısızlıklar da olmuştur. Hareket, sorunu belirlemekte başarısız kalmış, üstelik doğru tutumu da alamamıştır.

Ve bu genel düşüncelerden hareket ederek, okuyucu, çağdaş Mısır'ın somut tarihini daha donanımlı okumaya başlayabilir.

BİRİNCİ KISIM

SOSYALİZME DOĞRU HAREKETİN BİRLİĞİ VE ÇEŞİTLİLİĞİ

SOSYALİZME DOĞRU HAREKET

Aşağıda sunulan fikirler, kapitalizme karşı mücadele eden bütün halk hareketlerinin, geçmişten beri karşılaştığı ve başa çıkmak zorunda olduğu, daimi ve temel sorunlarını ele almaktadır. Kapitalizme karşı mücadelelerden, modern üretim araçlarının özel mülkiyete dayalı sistemi (kapitalizmi) yok edip yerine işçilerin sosyal mülkiyetine dayalı bir sistemi getirmeyi hedefleyen radikal hareketlerin mücadelelerini kastettiğim gibi, işçi çalıştıran sermaye - sermaye tarafından kullanılan emek ilişkisinin gerçek ve kayda değer ölçüde dönüştürülmesi için radikal çözümlere başvurmadan seferber olan hareketlerin mücadelelerini de kastediyorum. Bu hareketlerin her biri kapitalizmin farklı ölçülerde sorgulanmasına neden olabilir. Aslında bahse konu olan emeğin taleplerini yok etmek için sadece kapitali dönmeye zorluyorlar; en azından böyle bir izlenim veriyor olabilirler. Geliştirilen stratejilerin etkinliği ile yetersizliği arasındaki sınırı belirlemenin zorluğu gibi stratejik hedeflerle taktiksel zorunluluklar arasındaki çatışmanın da sınır çiziminin kolay olmadığını bilincimizde bulundurmamız gerekmektedir.

Birlikte değerlendirildiğinde, bu hareketlerin birçoğu "sosyalizme doğru hareket" olarak nitelendirilebilir. Bu ifadeyi, son 10 yıllarda bazı Güney Amerika (Şili, Bolivya vd.) partileri tarafından benimsenen ifadelerden alıntı yaparak kullanıyorum. Bu partiler, komünist partilerin geleneksel "sosyalizmi inşa etmek için iktidar olmak" amacından vazgeçerek, yerine daha mütevazı görünen, sosyalizme doğru ilerlemeyi sağlayabilecek siyasal ve sosyal koşulların zeminini oluşturma hedefini getirdiler. Aradaki fark ise, bahse konu olan komünist partilerin savunduğu sosyalizmin Sovyetler deneyiminden esinlenmiş ve önceden tanımlanmış bir sosyalizme dayanmış olmasından kaynaklanıyordu. Bunu da iki kavramla özetleyebiliriz: Millileştirmeler ve devlet planlaması. Kendilerini "sosyalizme doğru hareket" olarak tanımlayan partiler ise, modern bir ekonomi yönetiminin toplumsallaştırılması için kullanılan kaynakların nihai tanımını açık bırakmaktadırlar.

Sosyalizm ve hatta komünizme dayandıklarını iddia eden belli sayıdaki örgüt ve parti Marx'ın ve zaman zaman Sovyet ve/veya Maoizm geleneklerine dayanan tarihsel Marksizmin mirasçıları olduklarını savunmaktadırlar.

Aslına bakarsanız, Sanayi Devrimi'nden itibaren kapitalizmin zaferi ve emperyalist yayılma sürecindeki küreselleşmesi, daha üstün ve evrensel bir medeniyet projesi olan sosyalizm/komünizm projesinin koşullarını da beraberinde yaratmıştır. Çok sayıda akım bu mecraya doğru yöneldi; Marksizm varyantının iyi bilinen sınıflandırmasını önce Engels, sonra Lenin şu şekilde sunmuşlardı: Klasik İngiliz ekonomisi, Fransız ütöpik sosyalizmi ve Hegelci Alman felsefesi. Bu sunum, gerçeği hem basitleştiriyor hem de Marx öncesi ve sonrası katkıları görmezden geliyordu.

Tabii ki Marx'ın sosyalist/komünist projesinin ifade edilmesindeki katkısı, bu projenin hayata geçirilmesinde kesin bir ayrım noktası oluşturuyor. Marx'ın düşüncesi, tarihsel gerçekliği çerçevesinde kapitalizmin her bir boyutunun titiz, bilimsel ve eleştirel

bir analizi doğrultusunda biçimleniyordu. Bu, Marx'ı bilmeyen Marx öncesi veya sonrası sosyalist çözümlemelerde bulunmuyordu. Kapitalizme özgü değer yasasının ifadesi, sermayenin uzun vadeli birikim ve çelişkilerinin tanımlanması, uluslararası çatışmalar ile sınıf mücadeleleri arasındaki ilişkilerin analizi bir yandan, politika ve birikim yönetimiyle ilgili dönüşüme uğrayan koşulların arasındaki ilişkilerin analizi, diğer yandan topyekûn sosyal bilinçlerde yabancılaşmış ifadelerinin analizi Marx'ın düşüncesini hep birlikte biçimlendiriyorlar. Ki, Marx'ın düşüncesi, tarihsel Marksizmlerin, özellikle de II. ve III. Enternasyonallerin, Maoizmin ve Sovyetizmin açılımlarını mümkün kılmıştır.

Modern Dünyanın Şekillenmesinde Fransız Devrimi'nin Merkezi Konumu

Modern dünyanın oluşumunda Fransız Devrimi'nin merkezi bir konumda olduğunu düşünmekteyim. Zira Fransız Devrimi çağdaşlığı temel çelişkisiyle yüzleştiren değerler sistemini (özgürlük, eşitlik, kardeşlik -ki bugünlerde daha ziyade "dayanışma" kavramını kullanırız-) tanımlamaktadır. Bu değerler, daha çok yaratılacak üstün bir sosyalist medeniyetin değerleridir ve kapitalizmin hakkıyla uygulayabileceği bir şey değildir. Bu anlamda Fransız Devrimi, 1688'de İngiltere'nin tecrübe ettiği burjuva devriminden daha ileri bir adımdır ve Montanyar Konvansiyonu'yla daha ileri gitmenin gerekliliğini öngörmektedir.

Kapitalizmin yayılması için gerekli değerler, aslında bir devrim olmayan Amerikan Devrimi'ni besleyen değerlerdir: Özgürlük ve mülkiyet. Bu değerler, Yeni İngiltere sömürgelerindeki aile tarım işletmeleri, güney sömürgelerdeki köleci çiftlikler olsun veya daha sonra oluşan büyük sanayi işletmeleri ile ardından gelen finanslaşmış tekeller olsun, hep birlikte girişim özgürlüğünü yansıtmaktadır. Bu iki değer birlikteliği, herkesin temel hakkı olan eşitliğin ötesinde talep edilebilecek herhangi bir eşitlik arzusunu ortadan

kaldırmaktadır. "Fırsat eşitliği" ifadesini, mülk sahibi sınıflar ile iş gücünü satan proletaryayı birbirinden ayıran eşitsizliği göz ardı eden ideolojik söylem kullanır. Özgürlük ve mülkiyet ikilisi eşitsizliğe belirgin bir meşruluk kazandırır. Eşitsizlik bireyin yeteneği ve emeğinin bir sonucu olarak sunulmaktadır. Dayanışmanın faziletlerini hiçe sayıp, tam zıddı olan "bireyler ve işletmeler" arasındaki rekabeti yüceltmektedir.

Yapıları gereği, özgürlük ve eşitlik birbirleriyle çelişen kavramlardır. Ancak bir azınlık sayılan burjuva mülkiyetinin ortadan kaldırılması durumunda birbirinin tamamlayıcısı olabilirler. Fransız Devrimi ise, Montanyar radikalleşme döneminde bile o denli ileri gitmiyor ve küçük tarımsal ve zanaatkâr aile mülkiyeti şeklinde yaygınlaşabileceğini düşündüğü kutsallaştırılmış mülkiyetin koruyucusu olmaya devam ediyor. Bu açıdan ele alındığında Fransız Devrimi gitgide artan ve kaçınılmaz hale gelen modern mülkiyetin -yani sermayenin- yoğunlaşmasına neden olan kapitalizm hareketinin boyutunu kavrayabilecek temele sahip değildir.

Kapitalizmden daha üst bir medeniyete doğru bir aşama olarak kabul edilen sosyalizm/komünizm düşüncesi, "Özgürlük, Eşitlik, Dayanışma" ilkesinin gerçek anlamda uygulanabilmesi için adım adım bir bilinçlenme gerektiriyor; burjuva azınlığının mülkiyetinin yerini işçilerin kolektif mülkiyetinin alması gibi...

Sosyalist Düşüncenin ve Eylemin Oluşmasında Farklı Yönelişler

Kapitalizm içinde cereyan eden ve baş edilmesi gereken sosyal ilişkilerle buna bağlı olarak işçilerin sömürülmesi durumu, modern halk mücadelelerinin temelini oluşturmaktadır. Bu hareketler kimi zaman kendiliğinden kimi zaman da bu amaçla işçileri harekete geçiren ve örgütleyen bazı grupların değişik ölçülerdeki başarılı desteği sayesinde ortaya çıkmıştır.

Söz konusu hareketler, Sanayi Devrimi'ne girmiş yeni Avrupa'da -özellikle de İngiltere, Fransa ve Belçika'da- çok erken sahne almıştır. Daha sonraları Almanya ve Avrupa'nın başka yerlerinde, ardından da Yeni İngiltere denilen Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkmıştır. Söz konusu hareketler, 20. yüzyılda "reformist" veya "devrimci" olarak nitelendirilecek farklı yönlere doğru yol almak üzere 19. yüzyıl boyunca yayılmaya devam etti.

Bu esnada çoğalan egemen merkezlerin ihtiyaçlarına boyun eğen bölgeler olarak bilinen ve kapitalizmin küreselleşmiş sistemine entegre edilmiş periferik kapitalizm toplumlarında başka hareketler ortaya çıkmaktadır. Küresel yayılma sürecinde, tarihsel kapitalizm kutuplaşmaya neden olmaktadır. Yani, sistemin mantığı doğrultusunda egemen merkezlerin ve hüküm altında bulunan periferik toplumların arasında daima derinleşen ve tekrar eden asimetrik bir ilişki oluşturulmaktadır. Kapitalizm ve emperyalizm, aynı gerçeğin birbirinden ayrılamaz iki yüzüdür. Bu koşullarda, mevcut sisteme karşı mücadele eden hareketler, büyük ölçüde antiemperyalisttir. Zira karşı oldukları sistemin ana sütunlarını oluşturan sosyal güçler, kapitalizm sonrası bir toplum kurma hedefinin yerine merkezlerdeki zengin kapitalist toplumları "taklit ederek yakalamayı" tercih ederler. Fakat başından beri bir bağımlılık ilişkisi içinde şekillenen (Çin komünizmine ait bir kavram olan "doğası gereği komprador" olarak nitelendirilen) bu ülkelerin burjuvazisi, hakiki bir burjuva devrimi (yani III. Enternasyonal komünizminin bir kavramı olan "antifeodal" devrim) yürütebilecek milli bir burjuvaziyi oluşturma kapasitesine sahip değildir. Bu nedenle, antiemperyalist ve antifeodal bir sosyal ittifakla sosyalist-komünist perspektife sahip bir parti önderliğinde yürütülen mücadele, potansiyel olarak antikapitalist bir mücadele sayılır.

Milli ve halkçı bağımsızlığı talep eden bu hareketler, antiemperyalist/antifeodal/halkçı (burjuva değil)/demokratik devriminin bir adım ötesine geçmeyi amaçlıyor ve dolayısıyla da sosyalizme doğru harekete katılıyor.

Böylece, sosyalizme doğru hareketlerden iki ekolü yakından incelememiz gerekmektedir: Emperyalist merkezlerde ortaya çıkan ve yayılan hareketler ile egemenlik altında bulunan periferilerde gelişen hareketler. Bu iki hareket ekolü hiçbir zaman tam olarak sosyalizme doğru hareket olarak nitelendirilemez ancak evrilebilme kapasitesini içinde barındırırlar. Peki, bunları bu şekilde sınıflandırmanın koşul ve kıstasları nelerdir?

Kapitalist Küresel Sisteminin Merkezleri İçerisinde Sosyalizme Doğru Hareket Silsilesi

Kapitalizmin yok edilerek yerini sosyalist bir toplumun alması gerektiği bilinci, ilk adımlarını 19. yüzyıl Avrupa'sının herhangi bir yerinde veya ABD'de değil, bilhassa Fransa'da atmaktadır. Bu ilerlemenin vektörü, 1848'de ve daha sonra 1871 komününün baş aktörleri olan Jakobenizmin mirasçıları tarafından oluşturulmaktadır. Bunun teorisi, Blanqui tarafından sunulduktan sonra, devrimci Fransız sendikacılığına esin kaynağı olacaktır. Üretim kooperatifi ve özyönetim, mülkiyetin toplumsallaştırılmasıyla ilgili ilk kavramların kurumsal ve hukuki çerçevesini oluşturmaktadır.

"Fransız sosyalizmi" olarak adlandırılan sosyalizm, Marx'ın idealist niteliğiyle ilham vereceği sosyalizmden farklıdır. Fransız sosyalizmi köklerini 18. yüzyıl Aydınlanma Felsefesi'ne dayamaktadır ve "Adalet, Yurttaşlık, Eşitlik, Özgürlük, Dayanışma"yla ilgili etik değerlerine en radikal sosyal yorumu vermektedir. Ancak, sosyalizme yönelme arzusunun nedenlerini ve doğasını anlamak için sermaye birikimini analiz eden ilk ve tek şahsiyet olan Marx'ın aksine Fransız sosyalizmi, sermaye birikiminin üretimiyle çoğaltılmasının bilimsel incelemesini göz ardı etmekte ısrarcıydı.

Bu nedenle, Marx'ın ve ondan sonra II. ve III. Enternasyonal'in tarihsel Marksizminin bu "Fransız sosyalizmi"nin teorisini ve pratiğini eleştirmiş olmaları anlaşılır bir durumdur. Kendi kendine örgütlenen proletaryanın uzun soluklu mücadelesinin yerine

komplot teorisi ve hükümet darbesini getiren Blankizmin eleştirisi; Proudhon felsefesinin bir o kadar şiddetli eleştirisi; devrimci sendikacılık örgütlenmesinin elitist anlayışının eleştirisi gibi eleştiriler getirilmiştir. Diğer Avrupa ülkelerinin "kitle sendikacılığı"ndan (ya da "konsensüs" denilen sendikacılıktan) farklı, çağdaş Fransa'da hâlâ canlı izleri bulunan (Fransız tipi) "devrimci sendikacılığı" konusuna ise daha sonra değineceğiz.

Avrupa'da hayali veya gerçek bir sosyalizme doğru hareketlerin oluşmasında Fransız akımından başka akımların da katkısı olmuştur elbette, özellikle de İngiliz yaklaşımının. Ancak bunun incelemesini burada yapmayacağım.

Bütün bu akımlar, Marx'ın hayattayken aktif olarak katıldığı Uluslararası Emekçiler Birliği olan I. Enternasyonal'in kurulmasını sağlayacaktır.

1866'da Marx bu konuyla ilgili (Uluslararası Emekçiler Birliği'nin [UEB] Birinci Kongresi'nin önergesinde) şunları yazdı:

"UEB'nin görevi işçi sınıfının kendiliğinden oluşan hareketlerini birleştirmek ve genelleştirmektir. Amaç kesinlikle herhangi bir doktriner sistemin reçetesini sunmak veya zorla kabul ettirmek değildir."

UEB; Marx, Bakunin ve Proudhon'un doktriner sistemleri de dahil olmak üzere çeşitli "doktriner sistemleri" savunan ve henüz oluşum halindeki partileri, sendikaları ve çeşitli dernekleri bir araya getiriyordu. Marx, UEB dahilinde, bilimsel temeli olmadığını düşündüğü, dolayısıyla işçi hareketinde bir etkisi olmayan yanıl-sama kaynağı doktrinlere karşı ideolojik ve politik bir mücadele veriyordu. Fakat söz konusu cümlesinde, benim de katıldığım ilkeyi sunuyor: Çeşitliliği tanımak, kabullenmek, mücadelelerde birliği güçlendirmek için eyleme geçmek.

Oysa 19. yüzyılın son çeyreğinde Avrupa'da, Marx'ın ölümünden sonra ve Engels hâlâ hayattayken, sosyalizme doğru Avrupa hareketlerinin tam olarak bu ilkedan uzaklaştığı görülmektedir.

II. Enternasyonal, "büyük işçi partileri" diyebileceğimiz partilerin buluşması sonucu kurulmuştur. Her ülke bir partiyle temsil ediliyordu. Bu, Marx'ın Avrupa'sının sendikalarıyla hiç benzerliği olmayan büyük sendikaların oluşumuyla aynı döneme denk gelecekti. Her ülkenin "kendi" partisi vardı ve her biri birbirinden farklıydı. Ancak, her biri kendi ülkesinde "tek İşçi Partisi" olma idealini paylaşıyordu. Aslında, bu partiler değişik eğilimlerdeki hareketlerin birbiriyle kaynaşması sonucu meydana gelmiştir. Alman Sosyal Demokrat İşçi Partisi, Lassalle'cılar ile Marksistleri, Fransız Sosyalist Partisi ise Jaurès'çiler, Guesdistes'ler ve Blankistleri birleştirmiştir. İngiliz Partisi "Trade Unions"la (İşçi Sendikaları) birleşerek, "Labour Party" (İşçi Partisi) içinde federasyon oluşturmuşlardır. Bu gelişmeler o dönemde birçok insana olumlu ve sağlam gibi geliyordu. Tarih, bunların düşündüğümüzden daha da kırılan olduğunu göstermiştir. Fakat örgütsel düzeyde şeklen sağlanan "birlik" bundan sonra, varlığı inkâr edilen çeşitliliğin tamamlayıcısı olmaktan ziyade çelişkili bir durum olarak algılanacaktır.

Sendikacılığın -ki o da zaten içinde bütünleşmişti- ortaya çıkmasıyla İşçi Partisi'nin var olan birliği daha da güçlendi. "Kitle sendikacılığı" kendi yolunu kendi açmaktaydı: Sanayi ve ticaret sektörünün herhangi bir alanının tüm işçileri sendika üyesi olmalı (bu bir hedef olarak belirlenmişti) ve tek bir sendikaya bağlı olmalıydılar. Kısa bir süre sonra, sendikacılığın en başarılı örneği İskandinav ülkelerinde sergilenenecekti. Fakat Fransa bu genel eğilime bir istisna oluşturmaya devam etmektedir. Devrimci sendikacılık geleneğinde, sendika sadece politize olmuş öncü işçileri üye yapıyor ve bunları işçi kitlelerini harekete geçirmek, mücadelelerini örgütlemek ve/veya kendiliğinden oluşan hareketleri desteklemek için mücadele ediyordu. Sendika, işçi partilerinin müttefiki veya rakibi olarak, partiye benzer bir yapıyla hareket ediyordu. Kitle sendikacılığı ise kitlelerinin siyasileşmesini teşvik etmeyip, aksine pasif itaatlerini sağlayarak siyasi niteliklerini kaybetmelerini kolaylaştırıyordu. Kitle sendikacılığı tek bir ortak paydada

buluşuyordu: Sadece ekonomik taleplere odaklanmak ve müttefikli Sosyal Demokrat Partisi'ne seçimlerde destek vermek.

1914 savaşı II. Enternasyonal parti ve sendikalarının yetersizliğini gün yüzüne çıkardı. Kautsky'nin "ihaneti" Lenin'i bile şaşırtmıştı. Oysa Bernstein'ın başarıyla başlattığı "revizyonist" sapmayla artık bu parti ve sendikaların "sosyalizme doğru bir hareketi" teşkil etmediklerinin farkına varılması gerekirdi. Bu sapmanın asıl sebebi ne "başlarının ihaneti" ne dar işçi aristokrasisinin rüşvetçi olması ne de örgüt bürokratlarının kariyer hevesiydi. Kaynağı nesnel bir nedende bulunmaktadır: Emperyalist yağmaların oluşturduğu zengin toplum. Bu sapma iki savaş arasında (1920-1939) ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bile, "Şanlı Otuz Yıl" (1945-1975) boyunca da devam edecekti. Kapitalizmi sorgulamaktan vazgeçen "reformcu" partiler ve sendikalar, Leninci komünistleri azınlık statüsüne indirgeyip işçi çoğunluğunun güvenini muhafaza etmeyi başardılar.

Tabii bu satırların yazarının da öneminin bilincinde olduğu bazı ayrıntıları da açıklamak gerekiyor. İki savaş arası dönemin bazı anlarında, faşizm ve Nazi tehdidi karşısında, burjuva demokrasisini koruma mücadelesi ile işçilerin yaşam koşullarını iyileştirme mücadelesi bir noktada buluştu. Halk Cepheleri, mücadelelerin sosyalizme doğru harekete yeniden dönüşme umudunu doğurdu. Avrupa Kıtası'nda burjuva sınıflarının işgalci Nazi Almanyasıyla işbirliği yapması, direniş hareketinde işçi sınıfının oynadığı önemli rol, Nazileri yenilgiye uğratan Kızıl Ordu'nun prestiji, başta Fransa ve İtalya'da olmak üzere sosyalizme doğru hareket umudunun yeniden canlanmasını sağladı. İşçi sınıflarının İngiltere ve ABD'de elde ettiği kazanımlar -sosyal güvenlik, tam istihdam politikası, verimlilik artışına endeksli ücret artışı- asla küçümsenecek şeyler değildir. Bu kazanımlar, 10 milyonlarca işçinin yaşam koşullarını en iyi şekilde değiştirdi, ilgili toplumları daha iyi bir hale dönüştürdü. Ancak işçilerin bu kazanımlarının, (sermaye için) yoğun emperyalist yağmaların sayesinde müm-

kün olduğunu gözlemliyoruz. Tüm Şanlı Otuz Yıl boyunca, enerji (petrol) neredeyse bedavaydı.

Dolayısıyla emperyalist merkezlerde 1975'ten itibaren sermayenin karşı saldırısını durdurabilecek bir engel bulunmamaktaydı. Böylece, Şanlı Otuz Yıl, işçilerin kazanımları ve artık sosyal-liberalizme ayak uyduran II. Enternasyonal parti ve sendikalarının sapmasına son vermiştir. Yolculuğumuzun neticesinde, "ebedi kapitalizm" olarak anlaşılan "konsensüs" toplumuna, toplumun depolitize olmasına, işçi-yurttaşın yerine seyirci-tüketicinin yer almasına geldik.

Sermayenin bu zaferi ve dolayısıyla söz konusu emperyalist merkezlerde her türlü sosyalizme doğru hareketin yok olması, yine de zannedildiği veya inandırıldığı kadar yıkılmaz değildi. Muzaffer sermayenin diktasına eşlik eden sosyal yıkım karşısında yürütülen mücadelelerin yenilenmesi, sosyalizme doğru hareketin yeniden canlanma olasılığının habercisi olmuştur. Bu konuya ileride tekrar döneceğiz.

Sosyalizme Doğru Hareketin Leninci Akımları

İlk başarılı sosyalist devrim, yarıperiferik bir ülke olan Rusya'da gerçekleşti. Ve bu bir tesadüf değildir. 19. yüzyılın sonunda kurulan Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi, Kautsky'nin akıl hocalığını yaptığı dönemin Avrupa Sosyal Demokrat ailesine mensup olduğunu düşünüyordu. Aslında Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi, Avrupa'ya ait değil; sosyalizme doğru hareketin ağırlık merkezinin emperyalist merkezlerden periferiğe taşındığının habercisiydi. 20. yüzyılı tümüyle şekillendirecek olan işte bu değişimdi. Rusya'da radikal (Bolşevik) eğilimin, savunmacı tutum almaya zorlanan uzlaşmacı (Menşevik) eğilimin karşısında başarıya ulaşması bir tesadüf değildir. Hele ki bütün Avrupa partileri bunun tam zıddını yaşamaktayken.

Buna rağmen Lenin, II. Enternasyonal kavramlarına bağlı kalarak, sosyalizme doğru hareketlerin çeşitliliği ve sağlanması gereken birlik arasındaki ilişkiye önem veriyordu. Hatta iki konuya özellikle vurgu yapıyordu. Birincisi işçi sınıfının sadece bir partiye ihtiyacı vardı: "Bir sınıf/Bir parti." III. Enternasyonal'in tanıdığı partiler dışındaki partiler sosyalizme doğru harekete katılmayacaklardı. Onlar sadece birer haindi ve aldattıkları kitleleri kazanmak gerekiyordu. O, 1918-1919 Alman Devrimi'nin -tahmin edilebilen- yenilgisine kadar bunun yapılabileceğine inanıyordu. İkincisi, sendikaların bağımsızlığını kabul etmiyordu. Bunların kendi başlarına bırakılması durumunda, sadece hak talep eden reformist bilincin ötesine geçemeyeceklerini düşünüyordu. Dolayısıyla onları, Devrimci Parti'nin devrim stratejisinin iletim kayışı konumuna getirerek, sosyalizme doğru hareketin sistemine dahil etmek gerekiyordu. Oysa Avrupa'nın sosyal mücadelelerinin gerçek tarihi, sendikaların rolüyle ilgili II. Enternasyonal'in ve Lenin'in kavramlaştırma çalışmalarının tersini gösterecekti. Bugün (Almanya'da olduğu gibi) konsensüse dayalı ve (Almanya Sosyal Demokrat Partisi gibi) sol seçmenlerin büyük partilerinin sadık müttefikleri olan "büyük kitle sendikaları", finansallaşmış sermaye tekellerinin saldırısına engel olmamışlardır. Aksine, amaçlarının gerçekleşmesine yardımcı olmuşlardır. Buna karşılık, (seçkin ve azınlık olarak nitelenen) Fransız devrimci sendikacılığı çizgisinden gelen hareket, kitle tabanına daha büyük manevra alanı tanıdığı için, sermayenin saldırısı karşısında daha etkili olabilmiştir. İşte bu yüzden Fransız işverenleri üzülererek "Alman modeline" övgüler düzüyor.

Bu şekilde tanımlanan Leninizm, 20. yüzyıl sosyalizme doğru hareketinin başlıca akımlarına esin kaynağı olacaktı. Oysa Avrupa akımları, daha evvel de belirttiğim gibi, gitgide daha açık bir şekilde oportünist ya da en iyi haliyle sadece talepkâr saflara doğru kayıp, temel kapitalist ilişkiler dahilinde kalarak, sosyalizme doğru hareket olarak tanımlanan hareketten uzaklaştılar.

Lenin'in kişiliği Sovyetler Birliği'ndeki ve dünyadaki varislerinin "Leninizm"inden sorumlu tutulabilir mi? Evet ve hayır. Evet, çünkü birlik/çeşitlilik ilişkisinin yönetimi konusundaki Leninizmin dogmalarına Stalin dahil bütün varisleri katılmışlardır. Hayır, çünkü Lenin'in Rus Devrimi'nin sadece ilk yıllarını yaşamış olması, kendisinden sonra olanlardan sorumlu tutulmasını engeller.

Yine de sonradan olanlar, sosyalizme doğru dünya hareketinin geleceği bakımından çok önemli ve olumlu bir yöne sahiptir; sosyalist devrimin aslında emperyalist olan ileri kapitalist ülkelerin gündemine getirdiği Avrupa merkezli dogmayla bağını kesiyor, sosyalizm mücadelesinin ağırlık merkezini, merkezlerden periferilere taşıyordu. Bakü (1920) bunu Lenin'in huzurunda ilan etmiş, II. Enternasyonal sadece Avrupa ülkelerinin katılımıyla gerçekleşirken, III. Enternasyonal bütün dünyayı kapsamıştır.

Sovyet toplumuna gelince, Leninist Bolşevikler tarafından yönetilen sosyalizme doğru hareket, ülkenin nesnel koşullarından (geri kalmışlığı, yariperiferik kapitalizm yapısından) dolayı, hedeflenen "sosyalizmin inşasını" devlet sosyalizmine indirgemeye mecbur kalmıştır. Burada devlet sosyalizmiyle, devlet kapitalizmi arasındaki fark üzerinde ısrarla duruyorum. Devlet kapitalizmi -De Gaulle Fransa'sında olduğu gibi- her ne kadar işçiler lehine önemli imtiyazlarda bulunsa da büyük sermaye tekellerinin hizmetinde olmaya devam eden bir sistemdir. Devlet sosyalizmi ise birbirinden çok farklı iki unsuru içeriyor:

1. En azından, meşruiyetini sağlayan cesur sosyal politikalar geliştirerek kendisini işçi iktidarı olarak sunma zorunluluğu;
2. Dünya kapitalist sistemiyle ilişkilerinde bağımsız bir duruş sergilemesi.

Stalinizmi tanımlayan ve bundan hareketle Leninist olarak nitelendirilmesine izin veren devlet sosyalizmi, adım adım sola doğru ilerleme potansiyelini içinde barındırıyordu. Yani, işçilerin etkin bir şekilde iktidara katılımlarını sağlayarak, sosyalizmin değerleriyle daha uyumlu bir ekonomi yönetiminin toplumsallaşmasına

adım adım daha gelişmiş bir şekil vermektedir. Fakat aynı zamanda duraklama ve kapitalist restorasyon sonucunda sağa kayma riskini de bünyesinde barındırıyordu; nitekim Yeltsin ve Gorbacov'la Sovyetler Birliği'nde ve Doğu Avrupa'da söz konusu riskler sonuçları açığa çıkmıştır. Troçki daha iyisini yapar mıydı? Bundan çok şüpheliyim. Zaten bu yüzden (aslında III. Enternasyonal'in bir tekrarı olan) IV. Enternasyonal, Leninist ilkeleri sıkıcı bir şekilde tekrarlayan ve aşmakta zorlanan hatiplerin sıçrama tahtası olmuştur.

Stalinist ve post-stalinist sistemler hiçbir zaman devlet sosyalizmi aşamasının (devletleştirme ve planlama) ötesine geçmeyi başaramadılar. Fakat bunun ötesine geçme girişimi Tito'nun Yugoslavya'sı tarafından yapılmıştır. Bu girişimin Moskova tarafından dışlanması bir tesadüf değildir. Çünkü III. Enternasyonal (daha sonra Kominform) komünizmi, dünya çapında yaptığı müdahalelerle tüm sosyalizme doğru hareket stratejisini, Sovyet Devleti'nin kapitalist kuşatmasına karşı direniş stratejisine indirgedi. Bandung döneminde bağlantısız ülkelere dayatılan "Kapitalist olmayan yol" teorisi ifade edilir edilmez eleştirisini yaptığım özellikle radikalleşmiş antiemperyalist Nasırcı Mısır (bu konuda başka kaynaklara başvurmanızı öneririm)- taktik uğruna stratejik perspektifi feda etmekteydi.

Dünya kapitalizminin periferilerindeki sosyalizme doğru hareketin farklı bir şekilde tasarlanması Mao ve Çin komünizmine düşüyordu. Bu, Leninizm mirasıyla kopma değil, onun ötesine gitme anlamına gelmekteydi. Bu, bir sonraki bölümde bahsedeceğimiz sosyalizme doğru hareketin başka bir akımının konusunu kapsıyor.

Dünya Kapitalizminin Periferilerinde Sosyalizme Doğru Hareketin Akımları

Çin deneyimine göz atarak başlayalım.

Paris Komünü (Mart-Mayıs 1871) ve Taiping Devrimi (1851-1864) (devrim diyorum, isyan değil) insanlık tarihinin çağdaş evresine

geçişin başlangıcıydı. Bu ikisi, kapitalizmin ilerici yapısı hakkındaki yanılsamaya son verdi ve kapitalizmin sonbaharını ilan etti.

Uzun dönemli etkileri itibariyle iki devasa devrim: Biri (Paris Komünü), gelişmiş kapitalist bir merkezde yayılıyor, ekonomik gelişmişlik bazında İngiltere'den sonra ikinci sırada geliyor; diğeri ise (Taiping Devrimi), küreselleşmiş emperyalist kapitalizme henüz yeni dahil edilmiş, egemenlik altındaki bir periferik ülkede patlak veriyor.

Taiping Devrimi'yle Qing'ler Çin'in despotik emperyal otokrasisini devirmiştir. Tribüter (haraca dayalı) diye adlandırdığım (Çin komünistlerininse "feodal" dediği, bu semantik mesele ikincil bir sorundur) yönetici sınıfın köylüleri sömürdüğü sisteme son vermiştir. Fakat Taiping Devrimi aynı zamanda tribüter sistemin içine sızmış kapitalizm şekillerini de reddedip, özel ticarete son verdi. Aynı kararlılıkla yabancı emperyalist sermaye egemenliğini de reddetti. Ve bunu da çok erken yapmaya başlıyor, hele ki 1840 Afyon Savaşı'yla başlatılan emperyalist saldırının üstünden daha 10 yıl geçmemişken Çin'i kapitalist küreselleşmenin egemenliği altında bulunan periferik ülke statüsüne indirgeme planları çiziyor. Kendi çağlarına göre ilerici olan Taiping devrimcileri, çok eşliliğe, nikâhsız yaşamaya ve fuhuşa son veriyor.

Aynı zamanda "göğün çocukları" olarak bilinen Taiping'lerin devrimi, dünya emperyalist kapitalizminin periferilerindeki toplumların ilk devrimci stratejilerini ifade ederek, insan medeniyetinin daha ileri bir evresi olan sosyalizmin temellerini atıyor. Taiping Devrimi, "antifeodal, antiemperyalist (daha sonraki dönemde Çin komünistlerinin bir kavramını kullanmak gerekirse) halkçı devrimin" atasıdır. Aynı zamanda 20. yüzyılı şekillendirecek olan Güney halklarının (Asya, Afrika, Latin Amerika) uyanışının habercisi olmuştur ve Mao'ya ilham vermiştir. Modern dünya kapitalist sisteminin periferilerindeki tüm ülkeler için sosyalizme geçişin uzun mücadelesinin yolunu göstermiştir.

Paris Komünü Fransa tarihinin, Taiping de Çin tarihinin bir bölümü değildir. Bu iki devrimin kapsamı evrenseldir. Paris Komünü, I. Enternasyonal'in (Uluslararası Emekçi Derneği) milliyetçi şovenizmi, sermaye kozmopolitizmi ve eski toplumsal kimliklerin yerini almaya davet eden "proleter" enternasyonalizmine muhteva kazandırdı. Taiping çağrısının evrenselliği, aslında Çin tarihine yabancı olan Hz. İsa figürünün benimsenmesinden kaynaklanıyor. Tanrı yenilmez olduğuna göre, düşmanları -iktidar- tarafından yenik düşürülmüş bir insan, nasıl bir "Tanrı" olabilirdi? Taiping devrimcileri için Hz. İsa, misyonerlerin Çin'e sokmaya çalıştıkları itaatkâr Hristiyanlığın Hz. İsa'sı değil, insanları özgürleştirmek için çalışan bir savaşçının nasıl olması gerektiğini gösteren bir örnektir. Ölümüne kadar cesur ve böylece başarı sırrının mücadeledeki dayanışmada saklı olduğunu kanıtlamaktadır.

Paris Komünü ve Taiping Devrimi, kapitalizmin -başka yerde de daha önce yazdığım gibi- tarihte sadece bir parantez olduğunu göstermiştir; nihayetinde kısa bir parantez. İnsanlık medeniyetinin daha ileri bir evresi için kapitalizm, yok edilmesini gerekli kılan şartları kısa sürede ve onurlu bir şekilde yaratmış olma görevini yerine getirdi. Paris Komünü ve Taiping Devrimi bu şekilde, 20. yüzyılda gelişecek ve 21. yüzyılda da devam edecek olan çağdaş tarihin sayfasını açtılar. Kapitalizmin son baharına paralel olarak halkların ilkbaharının yolunu açtılar.

Kıtanın diğer ucunda Çin, politik olgunlaşmayı erkenden sağlayacak kendine has özellikler taşıyordu. Çin sosyal/ekonomik tribüter (haraççı) üretim tarzından çıkma sürecini, Avrupa'dan çok daha önce başlatmıştı. Beş asır önceden, öncü bir şekilde dinden arınmış bir tür laiklik lehine bireysel kurtuluşa dayalı bir dinin -Budizm- terk edilmesi, içpazara dönük ticari ilişkilerin yoğun gelişmesi şeklinde moderniteyi yaşamış olmasından ötürü, daha ilerideydi. Okuyucu bu konuyla ilgili daha önce yazdıklarına başvurabilir. Çin, aynı zamanda Hindistan ve Osmanlı İmparatorluğu'ndan bu konuda farklı olarak Avrupa emperyalist

kapitalizminin saldırısına da uzun zaman direndi. 1840 yılında nihayet, İngiliz topçuları kadim imparatorluğun kapılarını zorladı. Bu saldırının Çin kapitalizminin önceden kat ettiği ilerlemelerle çakışması olağandışı hızlandırıcı bir etki yarattı: Toprağa ulaşma konusundaki eşitsizlikler -ki bunlara yapısı gereği direnen tribüter sistemin direnci zayıflamaktaydı- derinleşti ve yönetici sınıfın (imparator ve toprak aristokrasisi) "ihaneti", hızla önceki dönemdeki "milli" direniş çabalarının yerini aldı. Bütün bunlar Taiping Devrimi'nin erken doğumunu ve onun antifeodal/antiemperyalist niteliğini açıklıyor.

Sonuçta, iki büyük devrim ama her biri küreselleşmiş emperyalist kapitalizmin birbirini tamamlayan iki noktasında -merkezde ve periferide- dolayısıyla bu küresel sistemin iki "zayıf halkasında" ortaya çıkmıştı.

Marx ve tarihsel Marksizm küreselleşmiş kapitalizm gerçeğini analiz etme şartlarını yerine getirebilmişler mi ve bundan hareketle de "dünyanın değişimini" sağlayacak stratejileri oluşturabildiler mi, daha doğrusu kapitalizmi ortadan kaldırabilmişler mi? Evet ve hayır. Marx, kapitalizmin dünya ölçeğindeki yayılmasının ekonomik ve sosyal koşulları birbirleriyle uyumlandıracak bir güç oluşturduğunu, tüm dünya işçilerinin aynı derece ve yoğunlukta sermaye tarafından sömürülen ücretliler statüsüne indirgeneceğini düşünme yanılığısına düştü. Bu temelden hareketle de, nihayetinde sömürgeciliğin ilerleme unsuru olduğunu savunuyordu. Marx, her ne kadar bu alandaki korkunç sömürgeci pratikleri (Hindistan, Cezayir, Güney Afrika, Eritre'de ve aynı şekilde Texas ve Kaliforniya'nın "tembel" Meksikalı'sına karşılık çalışan "Yankee'ler" tarafından ilhak edilmesini) mahkûm etse de, yazılarında sömürgeciliğin ilerici "sonuçlarını" birçok kere vurgulamıştır. Marx, bu mantıktan yola çıkarak, Taiping hareketini mahkûm etmişti (onların gerçeği hakkında hiçbir şey bilmediği halde!). Oysa Marx, az da olsa tanıdığı bir ülkeyi işlediğinde, kapitalist yayılmacılığın çok farklı bir görüşünü sunuyordu. Mesela İrlanda'nın

İngiltere tarafından sömürgeleştirilmesinden asla olumlu bir şey çıkarmıyordu; hatta tam aksine, İngiliz işçi sınıfının üzerindeki yıkıcı etkisini ifşa ediyordu. Çin'e göre daha az yabancılık çektiği Rusya söz konusu olduğundaysa, Rusya'nın -Lenin'in bir kavramını kullanmak gerekirse- dünya kapitalist sistemi zincirinin "zayıf halkasını" oluşturduğunu ve bu nedenle sosyalist ilerlemenin yolunu açacak bir antikapitalist devrimin orada mümkün olacağını seziyordu. Nitekim Marx'ın Vera Zasulic'le yazışmaları bunu doğruluyor. Fakat yine de yeni zengin köylülerin ve yeni latifundiyaların (eski feodaller) lehine yapılabilecek düzenlemelere rağmen, serfliği tamamen ortadan kaldırarak feodal sömürüden kurtuldukları takdirde "mir" (Rusça barış) içinde örgütlenen köylü topluluklarının direnişine dayalı köylü tabanlı bir devrimin mümkün olabileceğini, hatta sosyalist ilerleme yolunda orijinal bir yol açabileceğini düşünmektedir.

Lenin ve dolayısıyla "Leninist" tarihsel Marksizm, büyük bir ileri adım attı. Lenin "emperyalizmi" ifşa etti. Marx'a saygısından olsa gerek ki bu da pek önemli değil, emperyalizmi kapitalizmin yeni ve yakın bir aşaması olarak niteledi. Bundan çıkardığı sonuç ise, devrimin artık Batı'nın değil Doğu'nun gündeminde olduğudur. Lenin bu sonuca hemen varmıyor. Tereddüt ediyor. Mesela "sistemin zayıf halkasında" (Rusya'da) başlayan devrimin, başta Almanya olmak üzere merkezlerdeki işçilerin devrimini tetikleyeceğini hâlâ umut ediyor. O hâlâ, 1870'de başlayıp Birinci Dünya Savaşı'na yol açan kapitalizmin ilk büyük sistematik krizini, can çekişen kapitalizmin "son" krizi olarak da görmektedir. Fakat Lenin hızlı bir şekilde olaylardan bir sonuç çıkarıyor: Yanılmıştı. Avrupa'daki (Almanya'daki) devrim yenilgiye uğramış, gelecek devrimler tahminlerin aksine Doğu'nun ufkunda beliriyordu (Çin, İran, eski Osmanlı İmparatorluğu, sömürge ve yarısömürgelerde). Bununla birlikte Lenin, periferik -veya yarıperiferik- bir ülke olan Rusya'nın kapitalist sistemdeki yeriyle ilgili derinleştirdiği düşünceleri, Marksizmle ilgili yaptığı yeni yorumuyla ilişkilendirmiyor.

"Yarısiyalı Rusya" gerçekliğini bir kozdan ziyade engel olarak görüyordu. Lenin, gündemdeki yeni "devrim"de köylü meselesinin merkezi önemde olduğunun da farkına varmıyor. Doğru veya yanlış, Rusya'da kapitalizmin gelişmesiyle "mir" olanaklarının yok edildiğini düşünüyordu (gençlik eserlerinden birinin adı da öyleydi). Bundan çıkardığı sonuç ise şuydu: Rus devrimi onları mülkiyet sahibi yapmak için köylülere toprak verecekti.

Bu tarihsel birikimden gerekli dersleri çıkarma göreviyse Taiping'in mirasçısı Mao'ya düşmüştür. Mao, dünya ölçeğinde periferik toplumlarda filizlenen antiemperyalist/antifeodal devrimler sayesinde sosyalizme doğru uzun geçiş sürecinin hedeflerini ve stratejilerini belirlemektedir. Mao, "antifeodal" devrimin görev tanımıyla ne surette olursa olsun her türlü gerici yanılsamayı kesinlikle reddediyor. Mao'ya göre periferik halkların devrimi, kaçınılmaz olarak sosyalizmin evrensel perspektifi doğrultusunda gelişmektedir.

Mao'nun Çin komünizmi, Çin için sosyalizme doğru hareketin tutarlı bir stratejisini ortaya koydu, bu anlamda verdiği dersler periferik halkların tümü (Asya, Afrika, Latin Amerika) için çok önemlidir. İşte bu aşamada asıl konumuz yeniden karşımıza çıkıyor: Birlik ve çeşitlilik.

Antiemperyalist/antifeodal/halkçı ve demokratik devrim (demokratik burjuva değil), farklı sınıfları, sosyal, ideolojik ve kültürel güçleri bir araya getiriyor. Bu bir "proleter devrimi" olamaz. Zira o dönemde modern periferilerin toplumlarında proletarya henüz zayıf ve oluşma aşamasında bulunmaktadır. Üstelik bunun ezilen ve sömürülen köylü çoğunluğun da devrimi olması lazımdır. Aynı şekilde devrimci aydınlar arasında bulunan eğitimli orta sınıfın başlıca kesimlerinin de devrimi olmalıdır. Sosyalizme doğru hareketi frenlemeye çalışan yerel burjuvaziyi ortadan kaldırmadan etkisiz hale getirmek gerekecektir. Keza burjuvaziyi doğal komprador tutumundan alıkoyup, nispeten daha millici tutumlara yönlendirmek de gerekecektir.

Fakat o aşamada Çin'in nesnel koşulları sadece bir devlet sosyalizminin oluşmasını mümkün kılıyordu ve olan da buydu. Başlangıçta Sovyetik modele uyan bu sosyalizm, farklı ve önemli konularda bu modelden hızla uzaklaştı; mesela, politik ve ekonomik yaşamın toplumsallaşmasının yaygınlaşması ve kır kesiminin yönetimiyle ilgili birbirine bağlı konular bunlardan yalnızca birkaçıydı.

Mao'ya göre bağımsızlık savaşı döneminde sağlanan halk birliğinin sürdürülmesi ve güçlendirilmesi, çalışanların ("köylü ve işçi") koşullarının eşit tutulmasına gerekli önemin verilmesi ve bundan hareketle sanayi gelişimi ile modernizasyonunun tüm yükünü köylülerin üstüne bırakan "sosyalist ilkel birikim" seçeneğini reddeden kır-kent ilişkisinin yönetimini gerektiriyordu. Bu tercih yapılır yapılmaz, artık toplumun demokratikleşmesi yönünde yol almak için bütün koşullar bir araya getirilmiştir. Bu konudaki Maoist formül ise "kitle çizgisi" olmuştur. Çin sisteminde sosyalizme doğru hareketin evrimi, postmaocu ilerlemeleri ve gerilemeleri, geleceğe dair açtığı farklı alternatiflerle (devlet sosyalizminin devlet kapitalizmine dönüşmesi) ilgili konular için okuyucuyu yakın dönemde yazdıklarını okumaya davet ediyorum.

Çin Devrimi'nden (1950'den günümüze) çıkardığım önemli ders şu: Bugüne kadar, halkın ve milletin birliği ile milletin sosyal unsurlarının çeşitliliği arasındaki ilişkinin doğru işlenmesi, Pekin iktidarının savunduğu sisteme kesin bir meşruluk sağlamış ve oradan hareketle de rejimin sosyal istikrarını garantilemiştir. Diğer çağdaş ülkelerle (mesela Hindistan, Brezilya) karşılaştırıldığında, Çin'in bugünkü önemli yükselişinin sırrı birlik/çeşitlilik ilişkisini iyi (ya da daha az kötü) yönetebilmesinde saklıdır.

Başka periferik ülkelerde de sosyalizme doğru hareketin farklı örnekleri birkaç aşamadan başarıyla geçmiştir. Mesela, birlik/çeşitlilik ilişkisini uygun bir biçimde idare etmiş ve böylece asıl antiemperyalist mücadelenin evrimini kolaylaştırıp, kapitalizm mantığından uzak politikalarla sosyalizmin uzun yolunda ilerle-

me kaydetmiş ülkeler vardır. Tabii ki, aklımıza Vietnam ve Küba gelmektedir.

Aynı şekilde, son on yıllarda Latin Amerika'da, özellikle de Venezuela, Bolivya, Brezilya ve Ekvator'da sağlanan ilerlemelerden de bahsedebiliriz. Halk sınıflarının güçlü isyanlarından beslenerek oluşan bu hareketler, seçimleri kazanarak (ki bu çağımızda bir istisnadır) ilk etabı geçmeyi başardılar. Fakat ilerleyebilmeleri ve gerçek anlamda sosyalizme doğru giden bir hareket olabilmele-ri için, isteklerini sadece dile getirmekle kalmayıp birlik/çeşitlilik çelişkisine daha etkin çözümler bulmaları gerekmektedir.

Ne var ki son on yıllarda kanlı diktatörlükler yıkmayı başaran ama sosyalizme doğru hareket olarak kendilerini kabul ettiremeyen büyük halk hareketlerinin başarısızlık örneklerini de görmezlikten gelemeyiz. Mali'de Moussa Traoré, Filipinler'de Marcos ve Endonezya'da Suharto rejimlerini örnek olarak verebiliriz. Bu hareketlerin hiçbiri çeşitlilik içinde birliğe dayalı bir program oluşturup, uygulamayı başaramadı. Bu çelişkinin idare edilememesi veya içler acısı hali, 2011'den beri Arap dünyasında (Mısır, Tunus, Suriye) ortaya çıkan hareketler için de geçerlidir. Neticede nesnel koşulların bir araya getirilmiş olmasına rağmen, bu ülkelerin hiçbirinde sosyalizme doğru hareket yoktur.

Eskilere dönersek, Bandung dönemi (1955-1975/1980), Asya ve Afrika'da başarılı milli kurtuluş hareketlerinin yükseldiği dönemdir. Analizimde tahlil ettiğim nedenlerden ötürü, tüm bu hareketler sosyalizme doğru hareket olma olasılığını içlerinde barındırıyorlardı. Peki, gerçekte gelişmeleri, zaferleri ve akıbetleri nelerdir?

Bu sorunun cevabına ince bir nüans getirmek gerekiyor. Evet, bazı halk hareketlerinin diğerlerinden daha ileride olduğu yükselme dönemlerinde sosyalizme doğru hareket mümkün görünüyor. Mesela, böyle bir durum "komünist" (aslında ilerici halkçı-millici) Güney Yemen'de veya durumu henüz çok net olmayan Sudan'da da söz konusudur. Birçok Afrika deneyiminde milli kurtuluş hareketini örgütleyip yöneten partilerden oluşan devlet iktidarla-

rı, kendilerini bazen Marksist-Leninist, çoğu zaman da sosyalist olarak nitelendirebilecek gerçek bir gelenekten ziyade, hayali bir geleneğe bağlı sayıyorlardı. Ve bu duruş demagogik değildi, ileri- ci yönetici grupların ve kendilerine gerçekten destek veren halkçı hareketlerin isteklerine tercüman oluyordu. Yine de tüm bu rejimler (yöneticilerinin arkasında kalacak!) "halkın birliği" konusunda ısrarcı oldular ve çoğu zaman büyük milli ittifak içinde rekabet halindeki sosyal çıkarların çeşitliliğini ya da milletin farklı (etnik, dini, lengüistik) özelliklerinin çeşitliliğini inkâr ettiler. Sosyalizme doğru hareketle ilgili bu temel çelişkinin vasat yönetimi, düzenli ilerleyiş kaydetme yetersizliğine, yapılabileceklerin sınırına gelince hızlı bir şekilde erozyona uğramalarına, meşruiyetlerini kaybetmelerine, dolayısıyla çağdaş emperyalizm ve ortakları komprador burjuvazi ya da komprador devlet tarafından yönetilen sisteme doğru kaymalarına neden olmaktadır.

Ülke ülke yapılacak somut bir tahlil ancak daha fazlasını söylememizi sağlayabilir. Bazı Afrika ve Asya ülkeleri, Arap dünyası ve özellikle de Nasırcı Mısır'daki sosyalizme doğru hareketlerin sakat doğması konusunda bazı somut analizler sundum.

Bu çalkantılı tarihte, kendilerini Marksist-Leninist olarak ni- teleyen partiler -tabii var oldukları zaman- evrimin sosyalizme doğru hareket yönünde gelişmesini sağlayamadılar. Zafiyetlerinin sebepleri çeşitliydi ama asıl Moskova tarafından yönetilen komü- nist enternasyonal kampına dahil olmaları, onlara bağlanan umu- dun sönmesine neden olmuştur. Moskova tarafından savunulan "kapitalist olmayan yol" tezine bağlanmaları, en dramatik örneği teşkil ediyor: Sağa kayan bir iktidar sisteminin "sol kanadı" haline geldiler. Hindistan örneğinde, eski Hindistan Komünist Partisi'nin dağılması, dolayısıyla Kongre Partisi'nin hizasına gelmesi ve Maoizmden esinlenen Maoist Komünist Partisi'nin kuruluşu, Çin Komünist Partisi'nin bir kopyasını sağlayacak nitelikli sıçrayışı ya- ratamadı. Bu başarısızlığın çok çeşitli nedenleri vardır: Sınıf mü- cadelesinin yayılmasında bağlayıcı etkileri olan kastların kutsal

yapısı, Hindistan Birliği'ni oluşturan kurucu milletlerin çeşitliliği gibi. Elbette Batı Bengal ve Kerala'da, Maoist-Komünist Partisi'nin seçimlerle hükümete dahil olmasıyla bazı sosyal ilerlemeler konusunda kazanımlar elde edilmiştir. Ancak, Hindistan Birliği dâhilinde güç dengesini sosyalizme doğru hareket yönünde değiştirmeyi başaramadı. Ve söz konusu iki eyalette sınırlı yetkilerinin ötesine geçemeyerek gitgide sistemin içine "çekildi". Marksist-Leninist Komünist Partisi'nin kurulması ve dalit/köylü savaşını tetiklemeyle, Hintli Maoist Komünist Partisi'nin radikalleşmesi başladı. Maalesef bu süreç başarısızlık ve ardından partinin dağılmasıyla sonuçlandı. Yine de aynı çizgideki hareketin Nepal'de bazı olumlu sonuçlar vererek, sosyalizme doğru hareketin mümkün olabileceğini belli belirsiz bir şekilde gösterdiğini not etmek gerekir.

Bu "Güney'in ilk uyanışı"nın ilerlemeler ailesini (Bandung yılları) "milli-halkçı" rejimler olarak nitelendirdim. Komprador yuvasına dönme pahasına yönetici politik sınıfların iktidarlarını kendilerine saklama eğilimleri yüzünden sakatlanmış sosyalizme doğru hareket, bu rejimlerin içinde ancak belli belirsiz bir şekilde gelişmiştir.

Sosyalizme Doğru Hareketin Yüzleşmesi Gereken Konu Modern Ekonomi Yönetiminin Toplumsallaşmasıdır

Kendilerini sosyalist, komünist, Marksist, Marksist-Leninist, Maoist olarak tanımlayan devrimci ve/veya gerçek reformcu ilerlemelerin, çözümlemeleri gereken başlıca sorun "modern" ekonomi yönetimiyle ilgilidir. Söz konusu ekonominin temelleri ister ege-men merkezlerde isterse de hüküm altındaki periferilerde olsun, tarihsel kapitalizmin yayılması sonucu oluşmuştur. Merkezlerde, reformcu sosyalizmin yolundan sapması ve daha sonra Marx'a olan bağlılığından vazgeçmesi, "kapitalizm sonrası" sorusunun sorulmasını mantıken engelledi. Buna karşılık sosyalizmi kurma perspektifine sahip olan devrimler arenasını oluşturan periferik

lkelerde, ekonomik yaşamın yönetimine ilişkin toplumsallaşma sorunu, devrimci öncülerin ve devletlerin içinde gelişen başlıca tartişma ve çatışmalarının tam özünü oluşturmuştur. Dünya kapitalizminin periferilerinde gelişen devrimin özgül ve nesnel koşulları tabii ki terazinin ağır basan tarafı oldu: Hem "yakalamak" (retici güçleri geliştirmek için üretimin yeni kapitalist organizasyon biçimlerini "kopyalamak" ve yeniden sağlamak) hem de "farklı bir şey yapmak" (sosyalizmi kurmak) gerekiyordu. Bu soruya cevap aralarındaki sınır muğlk ve oynak olan "devlet sosyalizmleri" ya da "devlet kapitalizmleri" tarafından verildi. Ayrıca, sosyalizmi sahiplenilen partilerin teorik değerlendirmelerinde veya programlarında, ekonomi yönetimi toplumsallaşması ve toplumun politik yönetiminin demokratikleştirilmesi alanlarındaki ilerlemeler her zaman birbirinden ayrılamaz olarak dşnld. Gelecek vaat eden sosyalist/komünist projenin oluşumunda bu temel ilkenin hatırlatılması önem arz etmektedir. Sovyet, Çin ve diğer deneyimlerin devlet sosyalizmleri/kapitalizmleri, uygulamalarında çözümlenmesi gereken aynı sorunun bu iki veçhesini büyük ölçüde birbirinden ayırmışlardır.

Kapitalizmin Sonbaharı, Halkların İlkbaharı mı?

Her ne kadar madalyonun iki yüzü gibi görünse de, kapitalizmin sonbaharı ile halkların ilkbaharı birbirinden farklıdır.

19. yüzyılın sonlarından itibaren, kapitalizmin yeni biçiminin -tekelci kapitalizmin- ortaya çıkması sistemin sonbaharını başlattı. Daha evvel söylediğim gibi bu, tarihin parantezinin kapanmasına yol açtı. Kapitalizm "miadını doldurdu" ve nihayetinde de uyguladığı ilerici görevlerin kısa dönemi (sadece 19. yüzyıl) kapandı. Bununla kastettiğim şey şudur: 19. yüzyıldaki kapitalist birikimin "yaratıcı" boyutları (insanlık tarihinde o döneme kadar hiç görülmemiş teknolojik ilerlemenin muhteşem hızlanışı, her ne kadar ayrıcalıklı kesimler için söz konusu olup diğerleri için sınırlı

ve çarpıtılmış olsa da bireyin özgürleşmesi) aynı birikimin "yıkıcı" boyutlarına (başlıca tarihsel kapitalizmden kopamayan emperyalist yayılmacılığın entegre edilmiş periferik toplumları yıkıma sürüklemesinin sonuçları) baskın gelse de, tekelci kapitalizmin ortaya çıkmasıyla bu iki boyutun ilişkisi birincilerin (yaratıcı boyutların) aleyhine çevrilmiştir.

"Kullanım dışı" (eskimiş) kapitalizmin uzun ve sistematik iki krizini bu uzun süreç perspektifinden hareketle ele aldım. İlk uzun kriz 1871-73 ile 1945-55 tarihleri arasında gelişirken, ikincisi bir asır sonra, 1971-73'te başlamış ve hâlâ devam etmektedir. Söz konusu analizde sermayenin, içinde bulunduğu kalıcı krizin üstesinden gelebilmesi için geliştirdiği başlıca yöntem üzerinde özellikle durdum: Marx'ın ortaya koyduğu üretim ve tüketim araçlarını üreten sektörlere ilaveten aynı zamanda emperyalist rantı olan tekellerin rantından kaynaklanan fazlalığı emen üçüncü bir sektörün (sektör III) oluşturulması ve baş döndürücü bir şekilde büyümesi... Okuyucuyu bu yazılarıma da bakmaya davet ediyorum.

Lenin, kapitalizmin yapısında ortaya çıkan bu nitel değişimi dikkate almaya başlamıştı. Kapitalizmin bu ilk sistematik krizinin son kriz olacağını düşünmekle aşırı iyimser bir değerlendirme yapmıştır. Emperyalist yayılmanın, sistemin merkezindeki toplumlarda neden olduğu ahlaksız ve çürümeye yol açan sonuçlarını hafife almıştı. Mao ise söz konusu sonuçları gerektiği gibi dikkate alarak, sabırlı olma yolunu seçti: Sosyalizmin yolu uzun ve tuzaklarla dolu olacaktı.

20. yüzyıl ilk evrede Güney halklarının "uyanış" yüzyılı oldu. Daha doğrusu sistemin periferilerindeki halkların, milletlerin, devletlerin uyanışydı: Bir "yarıperiferi" olan Rusya'dan hareketle, Çin'i, Asya'yı, Afrika'yı ve Latin Amerika'yı kapsayan bir uyanış. Bu anlamda 20. yüzyıl söz konusu halkların birinci ilkbaharıydı. Bu ilkbaharların, yüzyılın başından itibaren habercisi olan bu önemli olaylar silsilesine işaret etmiştim: Rus devrimi (1905-1917), Çin (1911 ve sonrası), Meksika (1919-1920) ve diğerleri. Çağdaş Asya ve

Afrika için evrensel tarihin büyük bir dönemini hem taçlandıran hem de sonlandıran Bandung dönemini de (1955-1980) bu çerçeveye dahil ettim. Bir bakıma, emperyalist yayılmacılıkla egemenlik altına alınan halkların verdiği o cevabı, Taiping Devrimi'nin başlattığı hareketin devamı ve üç kıtaya yayılması olarak okumak mümkündür.

Buna karşılık Paris Komünü'nün, gelişmiş Batı'da mirasçısı olmamıştır. Cesur girişimlerine rağmen, III. Enternasyonal komünistleri, emperyalist tekelleri tarafından yönetilen toplum modeline karşı alternatif tarihsel bir blok oluşturmayı başaramadılar. İşte 20. yüzyılın gerçek dramı periferilerin uyanışının yetersizliğinden değil, merkezlerde herhangi bir uyanış olmamasından kaynaklanıyordu. Merkez halkları, emperyalist yanlısı çizgilerinden ayrıl-salardı, periferik milletlerin yetersizlikleri ve daha sonraki kaçınıl-maz yol sapmalarının üstesinden gelinebilirdi.

20. yüzyılda halkların gelişen ilkbaharı etki kaybına uğradı. Bir sapmadan diğerine sürüklenerek, sonunda çöküp sermayeye karşı saldırı pozisyonunda sağın eline düştü. Bu çöküş, 1990'ların bir dizi başarılı karşıdevrimleri şeklinde gerçekleşti. Soluğu kesilen ve krizde olan bu sistemlerin ya sola doğru yönelme ya da merkez solun formülleri çevresinde geleceği korumak üzere istikrara kavuşma olanakları, birbirine bağlı üç neden yüzünden imkânsızlaştı:

1. Sosyal ve jeopolitik sorunlara yabancılaşmış demokratik taleplerle sınırlı halk protestolarının yetersizliği;

2. Özellikle baskıcı iktidarların karşı saldırıları;

3. Emperyalist Batı'nın müdahaleleri.

Böylesi koşullarda Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkelerinin "devrimlerini" (1989-1991), "halkların ilkbaharı" olarak nitelenmek tam bir saçmalıktan ibarettir. Kapitalist gerçeklik hakkındaki devasa yanılsamalar üzerine kurulmuş bu hareketler, olumlu olarak nitelenebilecek hiçbir sonuç vermedi. Söz konusu ülkeler bugün belki hâlâ gelecek olan ilkbaharlarını bekliyorlar.

Tüm 20. yüzyıl boyunca ve bugüne kadar kapitalizmin sonbaharıyla halkların ilkbaharı (ki, sadece periferik halkların baharına indirgendi) birbirlerinden ayrı tutuldular. Dolayısıyla kapitalizmin sonbaharı evrimin asıl itici gücü olmuştur. Kapitalizmin sonbaharı büyüyen barbarlığın rayları üzerine evrimi yerleştirerek, sermaye egemenliğinin süreklilik ihtiyaçlarına uygun tek ve mantıklı cevabı verdi. İlk önce, üçlü birliğin (ABD, Avrupa, Japonya) toplu emperyalist tekellerinin tek yanlı çıkarları doğrultusunda, ABD ve Avrupalı ast müttefik askeri güçleri (NATO) harekete geçirilerek emperyalist barbarlığın ikiye katlandı. Ve kurbanlarının -Güney halklarının- geçmişin yanılmasıyla verdiği karşı tepkiler onların da barbarlığa kaymasına yol açtı.

Kapitalizmin sonbaharıyla halkların ilkbaharının (periferi halklarının olduğu gibi merkezlerinin ki de) birleşmesini sağlayacak ilerlemeler, evrensel sosyalist bir perspektifin oluşumda yetersiz kaldığı sürece, bugünün başlıca gerçeği olan bu risk devam edecektir. 21. yüzyıl, Güney halklarının özgürlük girişimleriyle Kuzey halklarının emperyalist yanlısı bir çizgi sürdürdükleri 20. yüzyılın bir tekrarı mı olacak?

Çeşitliliği Kabul Ederek Birliği İnşa Etmek

Egemen kapitalist sistemle çatışan çeşitli sosyal güçlerin mücadele birliğini oluşturmada, sosyalizme doğru bir hareketin devrimci atılımı mümkün değildir. Tabii öncelikle söz konusu sosyal çeşitliliğin yapısını doğru tanımlamak gerekir. Dikkate alınması ve alınmaması gereken farklılıklar var. Çeşitliliğin kaynak ve şekilleri de sayısızdır. Farklılıkların bir dökümü yapılacak olsa, herhalde sayfalarca istatistik tablosu gerekirdi: Kadın ve erkekler, genç ve yaşlılar, vatandaşlar ve göçmenler, bazı ülkelerde derisi şu veya bu renkte olanlar, şu veya bu dine, şu veya bu kültüre mensup olanlar, şu veya bu dili konuşanlar, mülk sahibi olan ve olmayanlar, nitelikli işçiler veya olmayanlar vb.

Basitleştirici olmayan bir sınıfsal analiz, sorunların analizini derinleştirmeye imkân verir. Temelde, kapitalizmde burjuvalar (üretim araçlarına sahip olanlar ve/veya mülkiyeti yönetenler) ve proleterler (sadece iş gücünü satabilir durumda olanlar) arasında tabii ki bir tezat mevcuttur. Fakat bu tezat somut sosyal durumların büyük çeşitliliği içinde belirmektedir. Kalifiye işçi olmaktan ötürü belirli bir istikrar ve güven ortamından faydalanan ücretliler (emeğini satanlar) ve sürekli istikrarsızlığa ve güvensizliğe mahkûm olanlar var. Küçük, orta boy ve büyük kapitalist-mülk sahipleri-girişimcileri ve büyük finans tekellerinin büyük sermayesini yönetenler vb. var.

Bu temel sınıfların zengin çeşitliliği, egemen bir kapitalist/emperyalist ülkeye veya egemenlik altındaki periferik bir ülkeye ait bir toplum olup olmama durumuna göre de aşırı farklılıklar göstermektedir. Zengin bir ülkedeki proleterin sosyal durumu, yoksul bir ülkeninkinden farklıdır. Bu günün merkez ülkelerinde köylü ve kırsal kitle sayısal anlamda yetersiz kalsa da, periferik ülkelerde çok önemli bir nüfus oluşturuyor.

Şüphesiz, sermaye birikiminden dolayı (mülkiyetin yoğunlaşması, denetimin merkezileşmesi) sosyal yapılanmayı basitleştirme eğilimi var ancak kapitalizmin sosyal yapılanmayı basitleştirmesi hakkında yanlış fikirler var:

1. Burjuvazi-proletarya karşıtlığının politik alanda kendini ifade eden diğer sosyal güçleri ortadan kaldırdığı fikri;
2. Bir yandan burjuvazinin, diğer yandan proletaryanın çok az farklılaşmış homojen bloklar haline geleceği fikri;
3. Kapitalizmin küresel yayılmasının ileri ülkelerle "yakalama" yolunda olan (veya "gelişmekte olan") ülkelerin sosyal yapılanma şekillerini birbirine yakınlaştıracığı fikri.

Mesela, 19. yüzyıl Avrupa'sında sanayi kapitalizminin gelişmesini ele alalım. Kıtanın hiçbir ülkesinde yeni egemen sınıf olan burjuvazi "eski rejim"in aristokratlar sınıfını ortadan kaldırmadı. Her yerde (subaylar sınıfı gibi) iktidarın önemli mevkilerini kontrolü

altında tutmaya devam eden aristokratlarla politik uzlaşma sağlandı. Her ne kadar 1914 savaşı emperyalistler arasında bir savaş olsa da, aynı zamanda tüm Avrupa'daki krallıkların da savaşıydı. (ABD savaşa dahil olana kadar Fransa savaşta tek cumhuriyetti.)

Burjuvazi, üretim araçlarına sahip mülk sahiplerinden ibaret bir sınıf değildir. Anonim şirketlerin ortaya çıkmasıyla denetimi mümkün olmasa da bu özellik yaygınlaşabilir. Burjuvazi sadece küçük, orta boy ve büyük kapitalistlerin zenginlik piramidi modeli üzerine kurulmuş homojen bir sınıf değildir. Toplumun politik ve sosyal yönetimine ortak olan orta sınıfın (ücretli işten sağlanan gelirin hacmine istinaden orta sınıf olarak nitelendirilir) bazı katmanlarını da içinde barındırır. Burjuvazi yükselen ya da gerilemekte olan bir sektörde ve/veya bölgede konumlanışına göre de farklılıklar gösterir.

Periferik ülkelerdeki burjuvazi sahneye sadece geç çıkmamış, aynı zamanda merkezlerin burjuvazi modelinde gelişmiştir. Üstelik biri millici (iyi burjuvazi), diğeri komprador (kötü burjuvazi) olmak üzere iki parçaya da ayrılmamıştır. Emperyalizmin yayılma sürecinde ortaya çıkan bu burjuvazi, genelde doğası gereği kompradordur. Ancak burjuvaziye hareket alanı sunan uygun koşullar oluştuğunda, milli bir burjuvazi tutumu alabilir. Periferik ülkelerdeki burjuvazinin doğasına ilişkin Maoist analizin önemi üzerinde ısrarla durmuştum.

Aynı şekilde, periferik ülkelerdeki halk sınıflarının yapısı da merkezlerdeki halk sınıflarından farklıdır. Güney'deki köylü sınıflar bile ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir: Modern kapitalizme entegre edilme/boyun eğme şekilleriyle yeniden değişime uğrayan, kapitalizm öncesi farklı geçmişlerden miras kalan yapılandırmalar. Küresel kapitalist birikimin periferilerde yarattığı yoksullaştırma süreci, "kayıt dışı" ekonomik faaliyetler sayesinde hayatta kalmaya çalışan ve giderek artan bir dışlanmışlar kitlesi ortaya çıkardı.

Son 30 yılda, "neoliberalizm" adı altında -ki bu yanıltıcıdır- küreselleşmiş, finans kapitalleşmiş ve yaygınlaşmış tekelci kapitalizmin yayılması çerçevesinde çok ağır sonuçlara neden olan eğilimler oluşmuştur. (Okuyucuyu kapitalizmdeki bu nitel değişimle ilgili çalışmalarımı okumaya davet ediyorum.) Bu ağır eğilimler aşağıdakilere neden oldular:

1. Proleterleşmenin yaygınlaşması, işçi nüfusu, en azından merkezde işgücünü satanların oranı %80'lere ulaştı, ama aşırı derecede gruplaşmalar oluştu;

2. Her yerde merkez ve periferilerin tekellerinden bağımsız görünen endüstri faaliyetlerinin yaratılmasıyla tekellerin yeni hüküm sürme şekillerinin oluşturulması (özellikle periferilerde köylü sınıfları ve endüstrilerinin faaliyetleri) ve büyüyen artıdeğerin tekel rantına dönüşümünü sağlayan bir tür taşeron statüsüne indirgenmesi;

3. Burjuvazide somutlaşan kapitalizmin tarihsel organizasyon biçimlerinin yerini, soyut bir sermaye egemenliğinin alması (piyasa, daha doğrusu "finans piyasasında" tecelli eder hale geldi).

Artık burjuvazi, çok iyi kazanan ücretlilerden oluşan bir sınıf oldu! Mali oligarşi tarafından kullanıldılar (Occupy Wall Street'in ve İspanya İndignados'ların [2011-2012 tarihlerinde İspanya'da işsizlik ve geçim sıkıntısı nedeniyle ortaya çıkan toplumsal protesto, miting ve yürüyüşlerdir] işaret ettiği %1).

Genelleşmiş tekelci kapitalizmin bu yeni yapılanmasının yaygınlaşması, görece de olsa bir istikrar yaratmadı (yaratamazdı), tam aksine halk isyanlarına neden olan sosyal bir bozulma yarattı. Aynı şekilde periferi-merkezlerin yeni ilişkilerinde de görece bir istikrar yaratamadı (yaratamazdı da). Aksine, aralarındaki çelişki ve çatışmaların daha da şiddetlenmesine neden oldu. Tarihsel emperyalist merkezler (ABD, Avrupa ve Japonya'nın oluşturduğu üçlü birlik) küresel egemenliklerini bütün dünyada askeri kontrol uygulayarak sürdürüyorlar. Washington ve alt müttefik ülkele-
rinin bu jeostratejik yayılımına, bazı "yükselen" Güney devletle-

ri ve halkları, Kuzey-Güney çatışmalarına neden olan "bağımsız/özerk projeler" sunarak karşı çıkıyorlar. Periferinin diğer ülkelerinde ise, küreselleşmiş tekelci kapitalizmin egemenlik sistemi milli ve halk meşruiyeti olmayan komprador devlet iktidarlarıyla ittifak kurmaktadır. Bu da halk isyanlarının ikinci nedenini oluşturuyor.

Burada hatırlatıldığı gibi, genelleşmiş tekeller kapitalizmi gözlerimizin önünde çatırıyor. Dolayısıyla, yeni devrimci olaylar süreci başlıyor. O zaman bu koşullarda, sosyalizme doğru hareketi ilerletmek ve mümkün olanı gerçeğe dönüştürmek için neler yapmak gerekir? Bu sorunun cevabını verebilmek için "hareketin stratejik birliği/halk hareketinin politik ve sosyal bileşenlerinin çeşitliliği" arasındaki ilişkiyi yeniden gözden geçirmek gerekiyor.

Geçmişte, diyalektik birlik/çeşitlilik çelişkisine somut cevap verilebildiği durumlarda, devrimci olaylar (sosyalizme doğru hareket yolunda) önemli devrimci ilerlemeler sağladı.

Burada diyalektik çelişkiden söz ediyorum. Zira çözüm bu iki terimden birini yok saymakta değil, karşıtlıklarını aktif ve tamamlayıcı özelliğe dönüştürmekte bulunuyor. Çelişkinin metafiziksel anlayışı, sorunu kavramaktan ve çözüm bulma yeteneğinden yoksundur. Oysa söz konusu metafiziksel anlayış, ilk bakışta mümkün görünen kolay cevaplar verdiği için hâlâ hâkim olmaya devam ediyor.

Mesela halk "birliğin" mutlak önceliğine vurgu yapıyorken, çeşitliliğin uygulanması imkânsız veya zararlı olan gerçek etkileri göz ardı ediliyor. Veya tam aksine, birliğin kaçınılmaz ihtiyacı (mücadelenin ortak stratejik hedeflerinin tanımlanması ve onları gerçekleştirme sorumluluğunu alan ortak cephenin organizasyonu) inkâr ediliyor ve çeşitli mücadelelerin (isyan halindeki halkın farklı bölümleri) kendiliğinden çözüm sağlayacakları iddia ediliyor. Böylece kaçınılmaz iktidar sorunundan bu şekilde sıyrılmış olunuyor. Çelişkiye verilen bu metafiziksel cevap, Güney ve Kuzey'de her yerde hâlâ egemenliğini koruyor. Mücadelede bulunan hareketleri savunma pozisyonunda kalmaya mecbur tutarak, inisiyatifi rakip-

lere, Güney ve Kuzey'deki sermaye tekellerine ve onların hizmetindeki devletlere bırakıyor. Bu sosyalizme doğru hareketi ilerletmek için yetersiz kalan bir stratejidir.

Geçmişte söylediğim gibi, bazı doğru diyalektik cevaplar başarıyla uygulanmıştır. Rusya'da 1917'de, Lenin isyan eden halkın çeşitli bileşenlerine ortak stratejik hedefler sunarak, birliğe bütün gücünü verecek imkânı yakalıyor: Barış ve toprak. Asker-köylüye toprak vaat ederek, Bolşevik Parti'nin yalnızlığından sıyrılmasını sağlayan bir ittifak kuruyor. Çünkü o güne kadar parti köylü sınıflarında gerçek bir tabana sahip değildi. Örneğin Çin'de Mao, 1930'lardan itibaren, sömürülen fakir köylü sınıflarıyla kalıcı ve sağlam bir ittifak sağlayarak Komünist Partisi'ni yeniden kuruyor. 1949 zaferinin sırrı budur. Sonradan birlik/çeşitlilik ilişkisinin, yani sosyalizme doğru hareketin tarihsel blokunu oluşturan ittifakların konusunun yönetimiyle ilgili olan kısmı başka bir sorunu teşkil ettiği için burada işlemeyeceğim.

İki durumda da bu meydan okumaya somut cevaplar verilmiştir. Bu, belirleyici olan (dikkate alınmaları, devrimci ilerlemenin manivelasını harekete geçirmeyi sağlıyor olması anlamında) veya olmayan çeşitliliklerin sonradan doğrulanmış somut bir analizine dayanıyordu. Bu alanda, somut analizin yerine koyabileceğimiz geçerli ve genel bir tarif yoktur. Bugünün belirleyici çeşitlilikleri, Fransa ve ABD'de, Çin ve Hindistan'da, Kongo ve Peru'da aynı olamazlar.

Bu konuda "genel" olarak söyleyebileceğimiz tek şey, zamanımız radikal sol hareketlerinin bu soruna düzgün bir şekilde cevap vermesini sağlayan gerekli "cüretkârlık"la ilgili önerilerimi daha evvel ifade etmiştim. Okuyucu, bu konuyla ilgili yazdıklarımaya başvurabilir. Bu önerilerimi aşağıda bulunan iki paragrafta özet şeklinde açıklıyorum:

1. Emperyalist merkezlerde radikal sol millileştirme/devletleştirme yoluyla tekellerin tereddütsüz bir şekilde kamulaştırılması teklifini sunma cesaretinde bulunmalı (birinci etap). Bunu da, yö-

netiminin adım adım demokratik toplumsallaşmaya doğru ilerlemesini sağlamakla ilgili planlar eşliğinde yapmalı. Bu durumda, tanımlanması gereken belirleyici çeşitlilikler, ortak hedefler temeli üzerine kurulan hareket birliği sayesinde ilişkilendirilmeleri gerekmektedir.

2. Periferilerde, radikal solun, iktidarda bulunan komprador blokun dayandığı bir egemen sosyal bloka alternatif bir blokun çeşitli bileşenlerini tanımlayabilmesi lazım. Antikomprador blokun başlıca bileşenlerine ortak safhalı stratejik hedefler belirlemeyi başardığı takdirde bu sonuca ulaşabilir.

Ancak bütün şartlar yerine getirildiğinde sosyalizme doğru hareket, çağdaş toplumlarda adım adım gerçek bir dönüşüm sağlayan ilerlemelerle ortaya çıkabilecek.

Komünizm: İnsanlık Medeniyetinin Bir Üst Safhası

*Periferilerde Devletlerin, Milletlerin ve Halkların
İkinci Yükselme Dalgasına Doğru*

Sosyalizme doğru hareket, insan toplumunu, kapitalizmi esas olarak nitelendiren temellerden farklı temeller üzerine kurma arzusuna sahiptir. Bu gelecek, (kapitalizmin "modern" medeniyeti olarak) tanıdığımız medeniyetin daha "doğru" hatta daha "etkili" bir modeli olarak değil de, evrensel insan medeniyetinin daha üst bir safhasının gerçekleşmesi gibi kurgulanmıştır.

Oysa uzak bile olsa geleceğin hazırlıkları bugünden başlar. Dolayısıyla ne istediğimizi bilmek iyidir. Hangi prensiplere dayalı bir toplum modeli istiyoruz? Bireyler arası yıkıcı rekabet mi yoksa dayanışmadan doğan avantajlar mı? Eşitsizliği meşru kılan özgürlük mü yoksa eşitliğe ortak edilen özgürlük mü? Gelecek için endişe duymadan gezegenin kaynaklarının istismarı mı yoksa gezegendeki yaşam koşullarının yenilenmesiyle ilgili ihtiyaçların doğru tespitinin yapılması mı?

Sosyalizmin var olması demokratik olmasına bağlıdır. Toplumun demokratikleşmesini, temsili ve çok partili sandık demokrasisi formülüne indirgenmemesi gereken sonsuz bir süreç olarak kabul etme şartıyla bu mümkündür. Egemen Batı medyası Güney ülkelerine "ilk önce demokrasi"yi öneriyor, bundan da anında çok partili seçimlere gidilmesi anlaşılıyor; Güney'de birçok sivil toplum örgütü bu öneriye katılmıştır. Halbuki geçmiş tecrübelerden bunun, emperyalistler ve tutucu yerli müttefiklerinin kendi çıkarları için zorlanmadan kullanabileceği berbat bir şakadan ibaret olduğu açıkça anlaşılıyor. Merkezlerde, temsili sandık demokrasisi daima sosyal mücadelelerin radikalleşme tehditlerini başarısızlığa uğratmak için kullanılan etkin bir yöntem olmuştur. İşçi sınıflarının bölünmesi ile sosyal koşulların aşırı çeşitliliği ve bu koşullar altında yapılan seçimler sonucu siyasi çatışmaların çözümlenmesi temeli üzerine gelişen sınıf mücadelesi, halkçı hareketlerin radikalleşmesini engellemek için daima etkili olmuştur. Çıkarıcı seçim propagandası (Lenin'in ifadesiyle parlamenter aptallık) halk sınıflarının bölünmüşlüğüne olumsuz etkilerini artırıyor ve birlik oluşturma amacı taşıyan stratejilerin etkinliğini yok ediyor. Maalesef Batı kamuoyu bu siyasi yönetim sistemine alternatif aramıyor, komünistler bile aynı fikri paylaşıyorlar. Halbuki genelleşmiş tekелci kapitalizmin oluşmasıyla, sandık maskaralığı gün gibi ortaya çıkıp, eski sağ/sol karşıtlığını da ortadan kaldırıyor.

Sosyalizme doğru harekete düşen görev, daha ileri politik demokrasi yönetimi konusunda prosedürler yaratılması için yeni yollar açmaktır.

Elmar Altvater, sosyalizm yeşil ("ekolojik") olmaktan geçiyor yazılarında. Ben de yeşil kapitalizmin imkânsız bir ütopya olduğunu ekliyorum, çünkü kapitalist birikiminin temel yasalarıyla gerçek bir politik ekolojinin ihtiyaçlarının karşılanması bir arada yürütülemez. Burada da sosyalizme doğru harekete yine bir görev düşmektedir: Gezegenimizde hayat alanlarının yeniden sağlanması için ihtiyaçların karşılanması ile sosyal ilişkilerin demokra-

tik toplumsallaşmasını bir araya getiren ve uzun vadeyi kapsayan ekonomik yönetim prosedürlerin yaratılması için yeni alanlar sağlamak, ki bu da ortak metaların mirasının nesilden nesile aktarılmasını sağlıyor.

Sosyalizme doğru hareket, bu sorulara verdiği cevapları sadece hüsnü kuruntularla ifade edip, 19. yüzyıl ütöpik sosyalizmlerinin tekrarlanmasını öneremez. Bundan kaçınmak için aşağıdaki sorulara cevap vermelidir:

1. Geçmişte ifade edilmiş "ütopyaları" sorgulayan sosyoloji ve antropoloji konusunda bilimsel bilgi düzeyimiz bugün nedir?

2. Gezeganimizde yaşamın devamının sağlanması koşullarıyla ilgili yeni bilimsel bilgi düzeyimiz nedir?

3. Açık olan Marksist düşünceye bu bilgileri dahil edebilir miyiz?

Bu genel çerçevede, Uzakdoğu, Afrika ve Latin Amerika devletleri ve halklarının yükselme projelerine hak ettiği yeri vermek gerekir. 1950-1980 yılları arasında başarıyla gelişen ilk yükseliş dalgasının soluğu kesildi. Çevrilen sayfa, emperyalist güçlerin inisiyatifi ele geçirmesini ve Washington'un (iddia edilen "konsensusünü" değil) "dikta"sını dayatmasını sağladı. İçten çökme sürecinde bulunan bu vahşi küreselleşme projesi, periferi halklarına ikinci defa özgürleşme ve gelişme dalgasını gerçekleştirme fırsatı sağlamış oluyor. Bu ikinci dalganın hedefleri ne olabilir? Burada, çatışma halindeki farklı politik ve kültürel görüşlerin (gerici, yanılıcı, ilerici) olabilirliklerinin incelenmesi gerekiyor.

Mevcut Küreselleşme Çerçevesinden Çıkmak

Sosyalizme doğru hareket, mevcut küreselleşme modeli çerçevesinde somut olarak ilk adımlarını atacak hiçbir açılıma sahip değildir. Dolayısıyla, bu çerçeveden çıkabilmek için programına hem kısa hem uzun vadeli stratejik hedefler koymalı. Aksi taktirde, kaynakların yağmalanması ve taşeronluğu üzerine kurulmuş, dipsiz bucaksız bir fakirleştirme üreten, liberal küreselleşmenin yayılma

ihtiyaçlarına boyun eğmeyi kabul eden bütün ölkelerin, "lumpen kalkınma" (lumpen développement) modelinden çıkılamaz.

Bu sorun küreseldir; dolayısıyla çözümü de küresel olmalıdır. Birinci önerme doğrudur; ikincisi ise bunun sonucu değildir. Uluslararası müzakerelerle, yukarıdan zorlamayla, mesela Birleşmiş Milletler nezdinde dönüşümü sağlanan küreselleşmenin kesinlikle herhangi bir ilerleme kaydetme şansı yoktur. Birleşmiş Milletler'in hiçbir sonuca varmamış (bu da tahmin edilebilirdi), uluslararası konferanslarının uzun listesi bunun bir kanıtıdır. Küresel sistem hiçbir zaman yukarıdan aşağıya doğru dönüşüme uğramamıştır. Daima alttan, ilk önce yerel düzeyde (milli düzeyde, politik mücadelelerin kürsüsü olan devletler/milletler çerçevesinde) oluşan gelişmeler sonucundaki değişimlerle başlanmıştır. Küreselleşmiş ilişkilerin dönüşümünü sağlayan şartlar için gerekli koşullar bir araya getirilebilir. Farklı bir biçimde yeniden inşa edebilmek için her zaman, önceden yıkmak gerekmektedir. Krizde olan Avrupa bunun kanıtıdır. Avrupa'nın inşası hiçbir zaman yukarıdan, Brüksel tarafından dönüşüme uğratılamaz. Ancak bir Avrupa devletinin itaatsizliği başkaları tarafından izlenirse "başka bir Avrupa" kurma ihtimali doğabilir.

Milli düzeydeki bir hareketle sağlanacak ilk dönüşüm stratejisi şu cümleyle ifade edilebilir: Mevcut küreselleşmenin tek yönlü yayılma şartlarına uymayı reddetmek, onun yerine "bağımsızlık projelerini" hayata geçirme önceliğini getirmek, küresel sistemi milli projeleri geliştirmek için uyum sağlamaya mecbur tutmak.

Bu Durumda "Bağımsızlık Projelerinden" Ne Anlaşılır?

Bağımsızlık projelerinin hayata geçirilmesi, bazı durumlarda sosyalizme doğru hareketlerin ilerlemesi için imkân sağlamaktadır.

Şüphesiz "bağımsızlık projesi" kavramı üzerinde de durmak gerekir. Çokuluslu yatırımların bütün ölkelere ve alanlara sızma derecesine bakıldığında "ne tür bir bağımsızlıktan bahsediliyor burada?" sorusuyla karşı karşıya kalıyoruz.

Doğal kaynaklara ulaşımın ilintili küresel çatışma, çağdaş kapitalizm dinamiğinin en belirleyici unsurlarından biridir. Özel önem arz eden bu meselenin incelenmesi, genel değerlendirmeler içinde boğulmaması gereken bir konudur. ABD'nin birçok doğal kaynağa bağımlı olması ve Çin'in giderek artan talebi, özellikle bu kaynaklar bakımından zengin ve o kaynakların yağmalanmasıyla biçimlendirilmiş Güney Amerika, Afrika ve Orta Asya için ciddi bir meydan okumadır. Bu kaynakların kullanımı için bütün halkların faydalanabileceği, eşitlikçi ve rasyonel bir küresel yönetim başlatarak bu alanlarda milli ve bölgesel politikalar geliştirilebilir mi? Bu perspektif içinde, ilgili Güney ülkeleri ve Çin arasında yeni ilişkiler geliştirilebilir mi? Yani Çin'in ilgili ülkelerin sanayileşmesine destek vermesi ve bu ülkelerin kaynaklarına erişimini sağlayan ilişkiler geliştirilebilir mi? (Ki, bu OECD'nin "hamileri" tarafından reddediliyor.)

Etkin bir bağımsızlık projesi geliştirebilmek, sadece uluslararası alandaki çabalara indirgenemez. Milli ve bağımsız bir politika, gerçek anlamda milli olmadığı ve halk desteği almadığı takdirde hassas ve kırılgan kalmaya mahkûmdur. Bu destek, halk sınıflarının "gelişimden" faydalanan kişiler olmalarını sağlayan sosyal ve ekonomik politikalar üzerine kurulmalı. Emperyalistlerin istikrarsızlaştırma politikaları karşısında bağımsızlık projelerinin başarısı için sosyal istikrar ancak böyle mümkün olabilir. Mevcut veya olası çeşitli bağımsızlık projeleriyle iktidar sisteminin toplumsal temelleri arasındaki ilişkilerin yapısını incelememiz gerekiyor: Milli, demokratik ve halkçı proje mi? Ya da -aldatıcı(?) - milli kapitalizm projesi mi?

Bu çerçevede, "yükselen" ülkeler tarafından gerçekleştirilen "bağımsızlık projeleri" bilançosunun dökümünü yapabiliriz.

1. Çin gerçek anlamda bağımsızlık projesini uygulama yolundaki tek ülkedir. Bu proje tutarlıdır: Saldırgan bir ihracat politikasına dayalı, özel mülkiyeti tanımayan (böylece herkesin toprağa ulaşmasına imkân veren) küçük işletmelerin modernleştirilmesine

dayalı bir tarımsal kalkınma modeline başvursa da, kendi kaynaklarına dayalı modern ve eksiksiz bir sanayi sistemini uyguluyor. İzlenen bağımsızlık hedefinin yapısı nedir? (Başarısı yanılısamalara dayalı olduğunu düşündüğüm) milli burjuvazinin bağımsızlık projesi mi bu? Yoksa millici/halkçı cephenin bağımsızlık projesi mi? Yeni (kısmen devlet) milli burjuvazinin egemen rolüyle ilgili bir yanılısamaya dayalı devlet kapitalizmi mi bu? Veya sosyalizme doğru giden uzun yolun bir aşaması olan ve bir "devlet sosyalizmine" doğru ilerleyen, sosyal boyutlu bir devlet kapitalizmi midir? Aslında bu soruya henüz bir cevap verilmemiştir. Okuyucu, çağdaş Çin'in gelecek alternatifleriyle ilgili yazılarıma başvurabilir.

2. Rusya Washington'un rakibi olarak uluslararası politik arenaya geri dönüş yaptı. Peki, bağımsızlık projesini uygulama yolunda olduğu söylenebilir mi? Evet, iktidarın, küreselleşmiş tekeller diktasından bağımsız bir devlet kapitalizmi kurmak niyetinde olmasından dolayı söylenebilir belki. Ancak, ülkenin ekonomik yönetim şekli liberaldir ve Batı modeline uygun, Yeltsin tarafından yerleştirilmiş özel tekeller oligarşisinin kontrolü altında tutulmaktadır. Bu politika, halkın birleşmesini sağlayabilecek sosyal boyuttan yoksun kalıyor.

3. Hindistan'da bağımsızlık politikası unsurları bulunmaktadır; örneğin devlet tarafından desteklenen özel milli sanayi tekkellerinin sanayi politikaları gibi. Ama ötesi yok. Genel ekonomik politikalar liberal kalmaya ve dolayısıyla köylülerin çoğunluğunu hızlı ve dramatik bir şekilde yoksullaştırmaya devam ediyor.

4. Aynı şekilde, Brezilya'da da büyük kapitalist tarım mülkiyetiyle büyük özel sanayi ve mali sermayesi tarafından yönetilen bağımsız politika unsurları bulunmaktadır. Fakat burada da Hindistan gibi, genel ekonomik politikalar liberalliğini sürdürüyor. Bu da, halkının %90'ı şehirlerde yaşayan bir ülkenin yoksulluk sorunlarına herhangi bir çözüm getirmiyor. Sadece, sosyal yardım desteğiyle yoksulluk biraz hafifletiliyor. Hindistan'da olduğu gibi Brezilya'da da iktidarın daha ileriye gitme konusunda

tereddütler yaşaması, uluslararası sermayeyle uzlaşma eğiliminde bulunan büyük sermayenin davranışlarında şüpheye yol açıyor. Brezilya'nın muhteşem doğal zenginliklerinin içler acısı koşullarda (Amazon'un tahribatı) kullanılması, ülkenin mevcut küreselleşme sistemine dahil edilmesini daha da güçlendiriyor.

5. Ekonomik sistemi, İngiliz-Amerikan kontrolü altında bulunan Güney Afrika'nın bağımsızlık projesi yoktur. Bu ülkede bağımsızlık projesinin gelişmesi için gerekli koşullar nelerdir? Afrika'yla hangi yeni ilişkiler bu yükselişi sağlayabilir?

6. Kıta ülkesi olmayan ülkeler de bağımsızlık projeleri geliştirebilirler mi? Hangi sınırlar dâhilinde? Ne tür bir bölgesel yaklaşma bu ilerlemeleri kolaylaştırabilir?

Nereden Başlamalı?

Sosyalizme doğru hareketlerin teşvik etmesi gerektiği bağımsızlık projeleriyle ilgili, ekonomik ve politik alanda öncelikle atılması gereken adımları tanımlamakla başlamayı öneriyorum.

Ekonomik Düzeyde

Hareketi başlatmak için öncelikle mali küreselleşme dairelerinden çıkmayı öneririm. Dikkat: Küreselleşmenin sadece mali yönünden bahsediyorum, küreselleşmenin bütün boyutları, hele ticari boyutlarından değil.

Burada, finansal sistemin mevcut küresel neoliberal sistemin zayıf halkası olduğu varsayımından hareket ediyoruz. Dolayısıyla, aşağıdakileri bu çerçevede inceleyeceğiz:

– Doların evrensel para olma sorunu, ABD'nin gitgide artan dış borcu nedeniyle doların geleceği;

– Yuan, Ruble ve Rupi'nin "tam konvertibilite" ilkesinin uygulanması perspektifiyle ilgili sorunlar (bakınız: Yuan tartışmasıyla ilgili Samir Amin'in metni);

– Yükselen bazı ülkelerin para birimlerinin "konvertibiliteden çıkma" sorunu (Brezilya, Güney Afrika);

– Zayıf ülkelerin (özellikle Afrika) milli paralarının yönetimiyle ilgili alabilecekleri tedbirler.

Entegre olmuş küresel mali sistemin ufak da olsa çözülmesini sağlayacak inisiyatifler alınmıştır. Mesela, Şangay konferansını, Çin/ASEAN anlaşmalarını, ALBA'yı, Güney Bankası'nı, "Sucre" projesini, BRICS Bankasını sayabiliriz.

Politik Düzeyde

ABD ve Üçlü Birliğin alt müttefiklerinin geliştirdiği jeostrateji ve jeopolitiğin başarısızlığını sağlayabilecek stratejilerin uygulanmasına öncelik verilmesini öneriyorum.

Hareket noktamız şudur: Tarihsel emperyalist güçlerin (ABD, Avrupa ve Japonya) kapitalist tekellerinin dünya egemenliğini sürdürme çabaları, büyüyen çatışmalar sonucu tehdit altındadır.

1. Bir yandan (egemenliğini sürdürmek isteyen) Üçlü (ABD, Avrupa ve Japonya),

2. Diğer yandan yükselen ülkelerin istekleri ve "neoliberalizmin" kurbanı olan halkların yükselen isyanı. Bu koşullarda, ABD ve ("Üçlü Birliğin kolektif emperyalizmi" olarak bir araya gelen) alt müttefikleri sorunlarla yüzleşmek yerine şiddete ve askeri müdahalelere başvurarak kaçmayı seçtiler. Ve kanıtlar:

a. ABD askeri üslerin çoğalması ve güçlendirilmesi (Africom ve diğerleri);

b. Orta Asya'da askeri müdahaleler (Irak, Suriye, yarın İran?);

c. Çin'i kuşatmaya yönelik yaptırımlar, Japonya'nın kışkırtmaları, Çin/Hindistan ve Çin/Güney Doğu Asya çatışmalarıyla ilgili manipülasyonlar.

Emperyalist güçlerin müdahalelerinin şiddeti hâlâ gündemde olsa da, başarı için gerekli olan tutarlı strateji ihtiyaçlarını gitgide daha zor bir şekilde karşıladıkları görünüyor. ABD çaresiz bir durumda mı? Bu gücün düşüşü kesin mi yoksa geçici mi? Buna rağmen Washington'un verdiği günlük kararlar son derece tehlikelidir.

Bu büyük sorunlar karşısında, nasıl bir uluslararası siyasi, hatta askeri ittifak stratejisi ABD'nin bütün dünyaya uyguladığı askeri kontrol projesini püskürtebilir? Bu alanda olası ilerlemelerin önemi açıktır. BRICS ülkelerinin ve ardı sıra bağımsızlık projeleri çerçevesinde peyderpey yol alan ya da hâlâ lümpen kalkınmanın çamurlarında debelenen birçok güney ülkesinin, gitgide daha güçlü bir şekilde ABD'nin askeri maceralarını desteklemeyi reddedip Rusya ve Çin'in vetolarını kullanmaları gibi aktif inisiyatifler alma cesaretinde bulunmaları bir tesadüf değildir. Bu yönlerle doğru daha sistematik ve geniş bir şekilde ilerlemek gerekir.

İKİNCİ KISIM

MISIR ÖRNEĞİ

**Nasırcılık ve komünizm;
Geçmiş ve şimdiyle ilgili düşünceler
Mısır Komünist Partisi'nin belgeleri
(1955-1957)**

GİRİŞ

I

Burada bir araya getirilen Mısır Komünist Partisi'nin (Raya) belgeleri, Bandung Konferansı'ndan ve Aralık 1955-Ekim 1956 tarihinde Süveyş Kanalı'nın millileştirilmesinden sonra ve fakat Fransa, Büyük Britanya ve İsrail'den oluşan üçlü saldırının öncesine kadar uzanan süreci, dolayısıyla Nisan 1955 ile Ekim 1956 aralığını kapsamaktadır.

Belgeler Nasırcı Mısır tarihinin çok önemli bir dönemine teka-bül ediyor: Ekim 1956 tarihinde, Nasırcı sistemin radikal antiem-peryalist tutumu, üç ortağı birbirine düşürecek askeri macerayı tetiklemişti. ABD bu maceradan uzak durmuş olsa da, Sovyetler Birliği, saldırganları şiddetli bir karşılık vermekle tehdit ettiğinde, Süveyş Kanalı'nın girişinde bulunan Bur Said ve Sina'yı ele geçiren askeri güçlerini çekmek zorunda kalmıştır.

Bu belgelerin herhangi bir analizini yapmadan önce, hikâyelerinden dolayı onları yazıldıkları dönemle ilişkilendirmeliyim. Hepsi benim tarafımdan kaleme alınmıştır; bazıları Arapça (o dönemde Reda Farag yardımıyla), bazıları ise Fransızca yazılmıştır.

Bu inisiyatifi kendi başıma değil, Mısır Komünist Partisi'nin (Raya) Genel Sekreteri yoldaş Fuad Mursi Halid'in ısrarı üzerine aldım. Fuad Mursi bana çok hacimli bir dosya gönderdi. İçinde, bir yandan Mısır Komünist Partisi'nin belgeleri (Arapça), diğer yandan da o dönemin diğer komünist örgütü "Hadeto"nun belgeleri (Curiel'in yazdığı dillerde, Fransızca ve Arapça) vardı. Bu belgelere dayanarak, benden Mısır Komünist Partisi'nin aldığı pozisyonla ilgili bir sentez ve "Hadeto"nun pozisyonu hakkında da bir eleştiri (Mısır Komünist Partisi olarak bizim eleştirimizi) yazmamı istemişti. Aşağıda başlıklarını verdiğim üç belgeyi (Arapça) yazdım:

- Mısır'daki durumun iki analizi;
- Süveyş Kanalı'nın millileştirilmesinden sonra;
- Mısır'da üç yıllık köylü mücadelesi.

Sonra, Fuad Mursi kısa bir süreliğine Paris'e geldiğinde, bu belgeleri okuyup onayladı (istediği düzeltmeleri yaptım) ve benden bunları yeniden Fransızca yazıp Paris ve Roma'da bulunan komünist partiler aracılığıyla Moskova ve Pekin'e ulaştırmamı istedi. Ve bunu da yaptım. Her zaman olduğu gibi, Pekin'den teslim alındığına dair haber aldım, Moskova'dan ise hiçbir haber gelmedi.

Birlikte yaşadığım arkadaşım Isabelle tarafından daktiloda yazılan Fransızca örnekleri saklamıştım ancak Arapça yazılan orijinal belgeleri kaybettim. Burada sunulan belgeler Ekim 2013'te Sa'd El Tavit tarafından yeniden Arapçaya çevrilmiştir.

Belge IV (Arap milleti ya da Arap milletleri mi?) Fuad Mursi'nin talebi üzerine tarafımdan Fransızca yazılmıştır. Ve kendisi tarafından onaylandıktan sonra, yurtdışındaki yoldaşlarımıza gönderilmiştir. Burada Arapça çeviriyi Ekim 2013'te yine Sa'd El Tavit yapmıştır.

Birincisi Ocak 1957'de, diğer ikisi de aynı sene içerisinde yazılmış olan "Mısır Komünist Partisi'nin üç raporu", beşinci belgenin içeriğini oluşturmaktadır. MKP Ekim 1956 savaşından sonra, Nasırcı radikalleşmenin iyi bir ilerleme sağladığını düşünüyordu. Çekincelerinin çoğunu bir yana bırakıp Nasır'a hemen hemen sor-

gusuz sualsiz bağlanmıştı. Buna rağmen, Nasır'la komünistler arasındaki balayı kısa sürecek ve 1958 yılının ötesine geçmeyecektir. Aslında, komünistler 1957-1958 yıllarındaki Nasırcılığın belirgin radikalleşmesini çok fazla abartmışlardı.

Altıncı bölümde herhangi bir yoruma gerek yoktur. Altıncı bölüm, 1958'de "Hadeto" ve MKP ile İşçi ve Köylü Partisi'nin birleşmeleri sonucu, toplantıdan çıkan yeni Birleşik Komünist Partisi'nin programıdır. Kaygan zemin üzerinde kurulan bu birlik bir seneden fazla sürmedi. En azından bu program Nasır'ı ekonomik ve sosyal politikalar konusunda ileri adımlar atmaya çağırıyordu.

Bu tarihi belgeler, yakın zamanda yazdığım *Hawl al Nasseriya wal shiuiya al masria* (Nasırcılık ve Mısır Komünizmi, Elain Yayıncılık, Kahire, 2012) adlı kitaba tamamlayıcı olarak gelmektedir. Bu kitapta aşağıdaki konular bulunmaktadır:

1. 1963 tarihinde Hassan Riad takma adıyla Fransızca yayımlanan "Mısır Nasırcılığı" başlıklı kitabımın ilk bölümünün Arapça çevirisi,

2. Anılarımdan bazı kısımlar, Arapça yayımlanmıştır (Dar el Saqi). Konusu 1957-1959 yıllarının "ekonomik kalkınma kuruluşu" (İktisadi müessese), o dönemin Mısır planlaması ve Mısır komünizmiyle ilgilidir. Kitaba eklenen iki yazı daha yakın bir zamana tekabül etmektedir; "Bandung'un Temelleri" ve "Birinci Sosyalist Devrimler Dalgasının Başarısızlık Nedeni" başlıklı yazılar.

II

O dönemde MKP (Raya) ve "Hadeto'nun pozisyonu hakkında yapılan eleştirel analiz hakkında bir yargı edinmek isteyen okuyucunun, Nasırcılık ve Mısır komünizmiyle ilgili eski ve yakın zamandaki yazılarımı hatırlaması gerekir.

MKP'yi (Raya) savunan ve Hadeto'nun pozisyonunu eleştiren analizlerim birçok konuyu ele almaktadır. O döneme ait uluslararası hareketlerin ve Mısır komünist hareketlerinin bütün grup-

larında olduğu gibi, yaklaşıımım aşırı derecede polemige açıktır. Buna rağmen, soğukkanlı bir şekilde geçmişe baktığımızda, bu yazılardan birkaç önemli sonuç çıkarmamız mümkündür. Tabii ki, sunulan bu giriş metni, kitapta bir araya getirilen belgelerin yerini alamaz. Bütün argümanların, güçlü veya zayıf detaylarını inceleme gereğini duymadım. Sadece, bana göre en önemli kısımlara değindim.

1. MKP (Raya) "Hadeto"nun programı olmamasından şikâyetçiydi. Günlük sorunlara cevap veren, dolayısıyla kısa vadede değişken ve hemen uygulanabilecek bir programın ötesinde bir programı yoktu. Bu gözlem çok doğrudur. "Hadeto"nun lideri, Curiel, bunun sorumlusudur. Kendini beğenmiş ve aşağılayıcı bir tutum sergileyen Curiel her konu hakkında tek yetkili olmak istiyordu. Talep edilen bu program, Curiel'in diktatörlüğünü ve tutum değişikliklerini sorgulayabilirdi. Bir programının olmayışı, bu örgütün literatüründe cevapsız kalan sorunları gizliyordu:

- a. Birinci sorun, gündemdeki olası devrimci ilerleyişin doğasıyla ilgilidir: Antifeodal (o dönemde bütün komünistlerin kullandığı dil), antiemperyalist ve demokratik bir burjuva devrimi mi yoksa antifeodal, antiemperyalist ve demokratik halkçı bir devrim mi sosyalist ilerlemelere yol açar?
- b. İkinci sorun, bu hareketin başında kim olmalıdır: Milli burjuvazi veya işçi sınıfı tabanlı bir komünist partinin yöneteceği geniş bir cephe mi?
- c. Üçüncü sorun: Bu durumda, "Hadeto"nun bu cepheyi tek başına temsil etme veya başkalarıyla birlikte cepheyi oluşturan öncü parti olma projesi mi var?

Bildiğimiz gibi, Mao bu sorulara cevap vermişti ("Yeni Demokrasi"): Sadece proleter parti geniş antifeodal/antiemperyalist cepheyi yönetebilir ve dolayısıyla, sosyalizme giden uzun yolu açan demokratik milli devrimi sağlayabilir; burjuva devrimlerin zamanı geçmiştir.

"Hadeto"ya karşılık, MKP (Raya) de bu sorulara cevap veriyordu: Proletaryanın komünist partisi olduğunu savunuyor ve yönetimi altında, antifeodal, antiemperyalist cepheyi oluşturma isteğini ifade ediyordu. Ne proletaryanın "partisi" olmayı ne de yönettiği antifeodal ve antiemperyalist güçlerin muazzam cephesini oluşturmayı başaramaması daha sonra ele alacağım bir meseledir. Bu iki pozisyon arasındaki zıtlık, birinci belgede (Tahlilan) var gücüyle gün yüzüne çıkıyor.

2. İki analizin karşıtlığı apaçıktır (Haziran 1956 raporunun başlığı: İki Analiz, Arapçası "Tahlilan"). Hadeto'ya göre Nasır milli burjuvaziyi, MKP'ye göreyse komprador burjuvaziyi temsil etmekteydi. Bu iki değerlendirme, tarım reformuyla iç ekonomik politikanın sosyal etkisi hakkındaki iki farklı analiz sonucu oluşuyordu. Bu aşamada hiçbirisi Nasır'ın, özellikle Bandung sonrası, uluslararası alanda tutumundan bahsetmiyordu, örneğin Sovyetler Birliği ve Çin'le olan yakınlaşmasından.

"Tahlilan" belgesinin ilk sayfasından itibaren bu karşıtlık büyük bir açıklıkla ifade edilmektedir. MKP (Raya), 1952 Hür Subaylar Darbesi'nin emperyalistler tarafından desteklendiğini savunuyordu. Emperyalistler, 1946 ve sonrasında 1950-1951 yılları arasında saldırı pozisyonunda bekleyen Mısır Halkçı Hareketi'nin devrimci radikalleşme sürecine bir son vermek istiyordu. Bu analizin o dönem gibi bugün de doğru olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla bu analizi yeniden ele alıp, bu uzun süreç içindeki yerini belirleyerek derinleştirdim (Fransızca ve İngilizce yayımlanan Thawra Misr'ın ilk bölümünde; *Le Monde arabe dans la longue durée*, 2011). Burada birbirini izleyen, hemen hemen yarım asırlık uzun dönemlerden oluşan, modern Mısır tarihinin analizini sundum: Bir yandan Mohamad Ali'den Khedive İsmail'e kadar olan dönem (1805-1875); 1920 Devrimi'nden Nasır'ın ölümüne, 1970'e kadar olan milletin ve halkın yükseliş dönemleri; diğer yandansa 1882-1920 İngiliz işgali; 1970'ten 2011'e kadar Sedat'ın kompradorluğu yeniden teşvik ettiği

içe kapanma ve boyun eğme dönemleri; hepsi bu eserde vardır. 1920-1970 yılları arasındaki dönemi ise iki bölümden oluşan tek bir yükselme dönemi olarak ele alıyorum: Vafd dönemi 1920-1952 ve Nasırcılık dönemi 1952-1970.

Tabii ki, bu uzun gelişim dönemleri hiçbir zaman tam anlamıyla "süreklilik" göstermemiştir. İlerleme ve gerileme dönemleri de olmuştur ancak o uzun dönemin yükseliş ruhunu hareketlendiren sosyal güçlerin kalıcılığı içinde bu kısmi gerilemeler yok sayılmıştır.

İlk darbe olan, 1952 Hür Subaylar Darbesi'ni bu çerçevede ele alıyorum. Bu, mevcut yükselişi durdurmak amacıyla yapılan bir denemeydi, özellikle Vafd'ın İngiliz-Mısır anlaşmasını ihbar etmesi ve Kanal bölgesinde (1950-1951) Britanya karşıtı gerilla eylemlerinin yükselişinin ardından başvurulmuş bir manevraydı. MKP'nin (Raya) bu darbe ve doğasıyla ilgili yaptığı bu analizi mükemmel buluyorum (hele ki "Hadeto"nun yaptığı analizlerle kıyaslandığında).

MKP'nin geliştirdiği argümanlar ikna edicidir:

– 1952-1955 yılları arası Hür Subayların "liberal" ekonomi politikası, her türlü kolaylık sağlanan yabancı sermaye desteğine çağrı yapmaları,

– İleride inceleyeceğimiz tarım reformunun sınırlı etkisi,

– Hür Subaylar yeni rejimiyle Büyük Britanya arasındaki Sudan anlaşması (1953). Bu anlaşmayla, Mısır ve Sudan'da (gerici, İngiliz yanlısı) Mahdistçilerin iktidara gelmesi kolaylaştırılmış ve mücadele eden ilerici halkçı hareketi baltalayarak, neo sömürgeciliğin ötesine geçip Sudan bağımsızlığına başka bir içerik kazandırılmıştır.

– Kanal bölgesinde bulunan İngiliz askeri üssünün yarısının boşaltılması için yapılan anlaşma (1954). MKP (Raya), bu anlaşmayı haklı bir şekilde "Gala Muzayaf" - "Sahte Tahliye" olarak adlandıırıyordu.

– Ve Antikomünist baskının ikiye katlanması...

Darbe konusunda Londra ve Washington'un stratejilerini birbiriyle çarpıştıran nüansları böylece daha iyi anlayabiliyoruz. İngilizler, 1920-1952 yılları arasında Vafd ve komünistlere karşı

birlikte ülkeyi yönettikleri Mısırlı müttefiklerine (Kraliyet, Saray'ın gerici partileri, Müslüman Kardeşler) bel bağlamaya devam ettiler. Dolayısıyla, darbe konusunda tereddütte kaldılar. Bu tutum "sahte tahliye" anlaşmasına kadar, hatta sonraki dönemde de sürdü. Ve böylece, Bandung sonrası Nisan 1955'te, Nasır'ın açıkça antiemperyalist bir yola girmesi üzerine İngilizler Mısır'a askeri saldırıda bulunmaya karar verdiler (Ekim 1956). Buna karşılık, Mısır'da İngilizler kadar güçlü bir pozisyonda bulunmayan ve İngilizlerin yerini almaya çalışan ABD, 1952 Darbesi'ni desteklemiş fakat Ekim 1956 saldırısından uzak kalmıştır.

MKP'nin 1952-1955 arası Hür Subaylar rejiminin siyasi tercihlerini komprador olarak nitelemesi çok doğru bir tespittir. Bu, Hür Subaylar tarafından düzenlenen ilk "Devrim kurullarının" gerici katılımcılarından açıkça anlaşılmaktadır: Aralarında, 1952'de greve katılan işçilerin asılmalarını emreden Müslüman Kardeşler'den Rached Mehanna, Sedat (ta o zamanda!) ve Bandung sonrası Nasır tarafından uzaklaştırılanlar bulunuyordu.

Bu iki tutum arasındaki zıtlık ilk belgede ("Tahlilan") çok açık bir şekilde görülüyor.

3. MKP (Raya) ve "Hadeto"nun, Nasır'ın düzenlediği tarım reformlarının yapısı ve etkileriyle ilgili tamamen zıt yargıları vardı. Bu zıtlık üçüncü belgede özellikle vurgulanmıştır. ("Thalata Awan Min Nidal El Fallahin", Üç Yıllık Köylü Mücadeleleri).

"Hadeto", tarım reformunun kırsal alandaki feodal egemenliği ortadan kaldırdığını savunuyordu ve böylece 1952 Temmuz'unda gerçekleşen Nasırcı devrimi milli burjuvazi tarafından yönetilen bir devrim olarak nitelendiriyordu.

MKP'nin (Raya) tamamıyla farklı bir görüşü vardı. Gerçek bir tarım reformu iddiası hâsıldı. Büyük mülk sahiplerinden alınan toprakların fakir ve topraksız köylülere karşılıksız verilmesi gerektiği prensibinden yola çıkıyordu. O dönemde büyük mülk sahiplerinden satın alınan, ama el konulmamış topraklar başkalarına

satılarak hediye edilmekteydi. Dolayısıyla, sadece zengin (belki de orta zengin) köylüler onlara sahip olabiliyorlardı. Tarım reformu zengin köylülerin pozisyonunu güçlendirmiş oldu (buna şunu da ilave ediyorum: Mısır koşullarında orta zengin köylüler devrimin ana eksenlerinden biri olan ve olmaya devam eden bir sosyal sınıf olmuştur daima). "Raya"ya göre, Nasırcı kooperatiflerin kontrolünü onlar almıştır (girdilerin kolektif alımları ve ürünlerin pazarlamasıyla sınırlı, üretim yapmayan kooperatiflerdir bunlar). 1952 ilk tarım reformunun amacını baştan belli ettiğini ilave etmek istiyorum: Büyük mülk sahiplerinin servetlerini sanayiye yatırmaya zorlamak. Bu tezde (mesela L'Egypte Nassérienne; Nasırcı Mısır), Mısırlı büyük tarım mülkiyetinin uzun zamandır feodal olmaktan çıktığını, aslında Mısırlı sanayi kapitalizmine bağlı bir tarım kapitalizmi olduğunu ve sanayi kapitalizminin de emperyalist kapitalizmine bağlı olduğunu savundum. "Raya", ayrıca, istimlak ritmi ve el konulan toprak satışlarının çok ağır işlediğini belirtiyordu. Bu arada, büyük mülk sahiplerinin yerine geçen devlet, zengin veya orta zengin işletmecilerin ödediği toprak rantından fayda sağlamış oluyordu. "Raya" bu sistemi "devlet feodalizmi" olarak tanımlıyordu.

4. Nasır'ın 1954 yılında Cumhurbaşkanı Necib ve Hür Subaylar Devrim Kurulu'ndaki yandaşlarına karşı düzenlediği ikinci darbe, antikomprador ve antiemperyalist olan yeni bir genel politikanın başlangıcını mı ilan ediyordu? Bugün, çoğu kişi bu olayın etkilerini bu şekilde yorumluyor.

O dönemin Mısır komünistleri böyle düşünmüyordu. MKP (Raya), ikinci darbenin tek bir hedefin peşinde olduğunu net bir şekilde tespit etmişti: Nasır'ın Necib'den kurtulup, diktatörlüğünü bütünüyle kendi başına yürütmesini sağlıyordu. İkinci darbeyi bu nedenle "antidemokratik", hatta "faşist" olarak niteledik. Ki bu da çok doğrudu çünkü çatışma; bir yanda (her ne kadar sınırlı olursa olsun çağdaş Mısır tarihinin tek ve otantik anayasası olan) 1923

Anayasası taraftarları, diğer yandaysa mutlak güçten vazgeçmek istemeyen Nasır ve askerleri arasında gelişmekteydi. "Hadeto", Nasır'ın diktatörlük projesini kınayıp diğer komünistlerin aldığı tutuma katılmakta tereddüt göstermiştir.

Nasır'ın yeni diktatörlük yönetiminde iç ve uluslararası politikalar düzeyinde herhangi bir değişiklik olmamıştır. Antikomünist baskı daha da şiddetlenmişti. Tek bir alanda gelecekle ilgili önemli bir değişiklik söz konusuydu: İkinci darbeye karşı gelerek demokratik hareketin safına geçen Müslüman Kardeşler, daha sonra Nasır tarafından şiddetle dağıtılacak olan muhalefet saflarına püs-kürtüldüler. Oysa Temmuz 1952 rejiminden bu yana, Müslüman Kardeşler önemli pozisyonları korumuşlardı.

5. Bandung (Nisan 1955) hem Mısır açısından hem de o dönemin birçok Üçüncü Dünya ülkesi açısından ciddi bir kırılma noktası teşkil ediyor. Mısır da o tarihte antiemperyalist yeni bir dış siyasete atılmıştır.

Neticede, Mısır dış siyasetinde yaptığı değişikliğe rağmen (Çek silahlarının alımı, Dünya Bankası'nın Asvan Barajı'nı [Yukarı Baraj] siyasi çıkar olmadan finanse etmeyi reddetmesi üzerine Süveyş Kanalı'nın millileştirilmesi ve nitekim Ekim 1956 savaşı), ekonomik ve hâlâ gerici sosyal politikalarla hâlâ antidemokratik ve antikomünist siyasi hayatın diktatörce yönetimi konusunda kısa vadede (ve bu da Ekim 1957 savaşına kadar) herhangi bir değişikliğe gitmemiştir.

Nasır'ın yeni antiemperyalist dış siyaseti onaylamasına rağmen, MKP'nin (Raya) rejime karşı mesafe koymasının nedenlerini böylece daha iyi anlayabiliyoruz. Peki, komprador burjuvazi hâlâ iktidarda mı? Evet ve hayır. Belge II'de görüleceği üzere, o dönemin yazılarında kesin bir kafa karışıklığı söz konusudur ("Baad Tamim El Kanat", Kanalı Millileştirilmesinden Sonra, Eylül 1956). Bazıları, Nasır'ın ilk antiemperyalist eylemlerini şantaj olarak yorumluyor, bunları ABD'yle arkasında bulunan bütün emperyalist

güçleri düşünmeye sevk etmek ve bazı ödünler karşılığında Mısır'a desteklerini yenilemeye zorlamak için kullandığını düşünüyorlardı. 1954 yılında Washington ve Londra tarafından sunulan Ankara antlaşması projesiyle ilgili çatışma da bu şekilde yorumlanır. MKP (Raya) bunu retorik savaşı olarak nitelendiriyor: Nasır, aslında antikomünist ve antisovyetik bir bölgesel antlaşmaya karşı değil sadece antlaşmanın merkezinin Ankara veya (İngiltere yanlısı bir kralın boyunduruğunda bulunan) Bağdat değil, Kahire olmasını şart koşuyordu. Bu analiz yoruma açık sayılabilir, ancak saçma da sayılmaz.

6. Tıpkı MKP (Raya) gibi "Hadeto" ve Mısır komünizmin diğer bileşenlerinin yaptıkları analizde ortak bir zafiyet vardı: Periferik kapitalizm toplumlarındaki burjuvazinin biri milli, diğeri komprador, iki ayrı bileşenden oluştuğunu düşünüyorlardı. Bu bakış o dönem Marksistlerinin basitleştirilmiş bir yorumuna tekabül ediyordu: Uygulanan her politikaya sadece tek bir sınıf denk gelmeliydi; bir sınıfın politika ve ittifak değişikliği yapabileceği hiç akla gelmezdi. Mevcut iktidar ya milli burjuvazi (Hadeto'nun daimi görüşü) ya da komprador burjuvazisi (MKP'nin 1922'den 1955-1956'ya kadar olan görüşü) olabilirdi.

Oysa gerçekler bundan çok daha farklıdır. Periferilerin burjuvazisi duruma göre, tarihin bazı dönemlerinde ya dünya genelinde egemen sermayeye itaat eden komprador ya da milli tutumlar geliştiren tek bir sınıf oluşturur. Koşullar buna izin verdiğinde, söz konusu burjuvazi "milli yolu" izleyebilmek için mevcut hareket alanından faydalanır. Bu koşullar, emperyalist egemenliğe meyilli uluslararası güç dengeleri tarafından sağlanmaktadır. Hareket alanı daraldığıdaysa, burjuvazi komprador kapitalist gelişimi doğrultusunda hareket etmektedir. Aynı burjuvalar duruma göre millici ya da komprador olurlar. Burjuvazi yapısı itibarıyla oportünist bir sınıftır. Tabii ki doğası gereği hassas olan burjuvazide, birçok kişi derebeylik tarzı itaatkâr komprador davranışlar sergile-

meye meyillidir. Ama bunlar, ilerleme imkânı sağlayan milli yolu tercih edenler karşısında zayıf kalırlar.

Bandung'la birlikte Moskova ve Pekin tarafından verilen destek, Mısır burjuvazisine ve birçok Üçüncü Dünya ülkesine çıkarları doğrultusunda kullanabilecekleri ani fırsatlar sağladı.

7. Sözde milli burjuvazi ile komprador burjuvazi arasındaki yapay ayırım, Mısır'ın otantik bir dönüşümünü sağlayacak "antifeodal/antiempyalist/halkçı demokratik" birleşik cephe oluşturma girişimleri konusunda kafa karışıklığına neden olmuştur.

MKP'nin (Raya) burada toplanan belgelerinde ve Hadeto'nun belgelerinde de görüleceği üzere, Müslüman Kardeşlerin aldığı tutumla (açık ve resmi bir şekilde) halkçı ve demokratik cepheye geçmelerinden mutluluk duyuluyordu. Bana göre bu bir hataydı. Müslüman Kardeşlerin kuruluşundan (1927) itibaren süregelen görüşleriyle ilgili bir yanılgıydı: Bu kuruluş, (Batı'nın ithal malı sayılan) demokrasiye karşı, faşist değerlere dayalı ("rehbere kayıtsız şartsız itaat" -Mürşit- tercümesi: Führer), daima en gerici sosyal güçlerin hizmetinde ve dolayısıyla emperyalizmin objektif bir müttefikidir. Ve böylece, sadece halkçı hareketin en güçlü anlarında "halktan" yana olup, ilk fırsatta ona ihanet eder. 1930'lar-da, 1946'da ve 1954'te bu böyleydi. Nitekim 2011-2013'te de böyle olacaktır.

Ancak üçüncü bir Mısır komünist örgütü -İşçi ve Köylü Partisi- Kardeşlerle herhangi bir yakınlaşmayı reddetmişti. Bu kuruluş özellikle Vafd'ın sol kanadına (tarihsel Mısırlı akımın gençlerine) hitap ediyordu. Doğru seçimi yapmıştı. Daha sonra, bu üç komünist kuruluş birleşme yolunda ilerleme kaydettiklerinde (1958), MKP (Raya) ile İşçi ve Köylü Partisi gerçek anlamda birleştiler. Buna karşılık, yeni birleşen bu çekirdek ile ("Raya" ile İşçi ve Köylü Partisi) "Hadeto" arasındaki ilişki hiçbir zaman sağlam bir güven ilişkisi üzerine kurulmamıştır. Kaygan zemin üzerine kurulmuş bu birlik, bir yıl sonra dağılacaktı.

8. "Hadeto" kendini, bir "İşçi Partisi" olarak değil, bir "Ulusal Kurtuluş Hareketi" olarak tanımlıyordu. Bu tercih adına bile yanısmıştı; Fransızca MDLN, Arapça "Hadeto". Ve daha önce de belirttiğim gibi, bu konu hakkındaki tutumu çok belirsiz kalmıştır. MKP ise kuruluşundan itibaren (1949-1950) kendini bir sınıf partisi olarak tanımlamıştır. Bu partiyi kuran entelektüel ve militan grubu sınırlı bir sayıdaydı. Ama çağdaş dünyanın bütün ilerici partileri hayata ilk adımlarını bu şekilde atmışlardır. Ancak, şu açıktır ki, MKP hayatı boyunca "kadro partisi" olarak kalmıştır. Hiçbir zaman bir "kitle partisi" olamamıştır ve bu da komünizm tarihinde bir istisna oluşturmaktadır. Üstelik aktif militan ve gönüllü entelektüelleri bir araya getiren "kemikleşmiş bir grup" statüsünden hiç çıkmamıştır bile. Yine de, bu grubun sesi eğitilmiş orta sınıflar tarafından duyulup, (hemfikir olunsu da olunmasa da) yaptığı analizlerin inceliği, gösterdiği entelektüel cesaret ve üyelerinin kusursuz kişisel karakterlerinden dolayı MKP çok büyük bir saygı kazanmıştır.

Başarısızlığının birçok nedeni vardır. Öncelikle, kraliyet döneminden Nasır'a kadar birbirini izleyen rejimlerin devamlı acımasız baskısı mevcuttu (Vafd hükümetinin kısa süreli iktidar dönemlerinde durum biraz hafifletilmiştir). Emperyalizm ve Mısır'daki gerici müttefikleri Mısır'ın tehlikeli bir ülke olduğunu, küçük bir Çin veya Vietnam devletine dönüşmesini sağlayacak bütün sosyal ve tarihsel koşulların bir arada bulunduğu daima farkındaydılar.

Buna rağmen, MKP belli ölçüde kendi başarısızlığının sorumlusudur. Bana göre, bu başarısızlığın nedeni MKP'nin "proleter komünist partisi" olma isteğinden kaynaklanmaktadır. MKP, Mao ve Ho Chi Minh'in kavradıkları şeyi anlamamıştı. Emperyalist egemen merkezleri tarafından gelişimi geciktirilmiş periferik kapitalist toplumlarımızın koşullarında, devrimci partinin zorunlu gündemi şehirde çalışan işçiler ve büyük çoğunluğu sömürülen köylüler olmalıydı. "Komünist partisi" adını alsa bile tarihsel perspektif açısından kapitalizmin ötesine geçmeliydi. Aslında bu sade-

ce bir detaydır, çünkü MKP kırsal bölgelerde eylem yapmaktan hiçbir zaman vazgeçmemiştir. "Üç Yıllık Köylü Mücadeleleri" başlıklı belgede de görüleceği üzere, bunu başka partilerden belki daha da çok yapmıştır. Maalesef, eğitimli orta sınıfların dışında üye toplayamadı. Bu başarısızlık, bir diğerini tetikledi: MKP halkçı, demokratik ve antiemperyalist geniş bir cephenin başarılı çekirdeği olmayı başaramamıştır. MKP, "sokak" radikalleşmesi şeklinde ifade edilen geniş ittifak dönemlerinde kendini kabul ettirmeyi başaramamıştır.

"Hadeto" bundan daha iyisini yapabilmiş midir? Kesinlikle hayır; görünürde, "Hadeto" MKP'den daha fazla militan toplamış olsa da (öyle olduğunu savunuyor), bu, gerçeklerden uzak bir durumdur. "Hadeto"ya "üyelik" işlemleri hiçbir zaman "net" olmamıştır. Bu da, bu örgütün "geniş cephe" hareketini sahiplenmek istemesinden kaynaklanıyordu. MKP gibi "Hadeto" da (parti veya cephe olarak) geniş ve otantik bir cepheyi yönetmeyi başaramamıştır.

9. Ekim 1956 savaşının Mısır lehine sonuçlanması üzerine ve 1957'den itibaren, Nasırcılık da, radikalleşmeye kadar gitmese de, ilerleme kaydetmek zorunda kalıyor. Burada toplanan belgeler bu ilerlemeden önceki döneme aittir. Ama MKP'nin 1957 yılında düzenlenen ve 5. belgede bulunan raporları, belirtileri görülen bu radikalleşmeyi işaret ediyor ve bundan hareketle komünistlerin Nasır'a bağlanmasına bir meşruiyet kazandırabileceklerini düşünüyorlar.

Bu konuyla ilgili o dönemde (1957-1963) ve bugün sunduğum görüşler hakkında bilgi edinmek isteyen okuyucu, yakın zamanda yayımlanan *Nassérisme et Communisme égyptien* (Nasırcılık ve Mısır Komünizmi, Arapça, 2011) adlı kitabımda gerekli açıklamaları bulabilir. Benim tanımımla "milli-halkçı" Nasırcılık döneminde MKP'nin görüşlerine yakın olan bu görüşlerimi zamanla derinleştirdim.

O zaman olduğu gibi bugün de -hatta daha da fazla- Nasırcı ilerlemeler konusunda bilinçli ve eleştirel görüşlere sahibim. 1964'te MKP'nin, Moskova tarafından desteklenen çözülüşünün ardından ve üyelerinin sözde Nasırcı Sosyalist Partisi'ne katılmaları arifesinde, girdiği "Kapitalist Olmayan Yol" adlı Sovyet teziyle hiçbir zaman hemfikir olmadım. (Nasırcı Sosyalist Partisi hiçbir zaman gerçek anlamda var olmamıştır, Nasır diktatörlüğünü toplum üzerinde uygulamakta hep ısrarcı olarak, bu iktidarı kendi partisiyle bile olsa herhangi başka bir partiyle asla paylaşmak istememiştir!) Bu çerçeve içinde, Nasırcı devlet kapitalizminin ekonomik yönetimi ile planlamanın düzenlenmesinden sorumlu "Müessese"nin ciddi bir eleştirisini yaptım.

Bu sistemi sadece "devlet kapitalizmi" (içine her şeyi alabilecek bir kategori) olarak tanımlamadım. Aynı zamanda "halkçı ve millî" (ama demokratik değil) sıfatlarını kullanarak sosyal içeriğini de net bir şekilde belirttim. 1961-1967 yıllarında Nasırcılığın toplumda devasa, ilerici yaptırımı olan ama sınırlı ve hızla büyüyen çelişkilerle dolu bir dönüşüm sağladığını düşünüyorum. Bunlar, çıkmaza götüren ve başarısızlığa yol açan çelişkilerdir.

İlerici yaptırımdan sistematik politikaların uygulanması sonucu orta sınıfın hızlı bir şekilde nüfusun %5'inden %20'sine tekabül etmesini anlıyorum. İstesek de istemesek de, bu dönüşüm Mısır toplumuna tamamen yeni bir yüz kazandırdı. Devasa ve kesin etkisi olan bir dönüşümdür bu. Bu gelişme fakir sınıfların çocuklarına eğitim sayesinde o güne kadar görülmeyen sosyal yükselişin kapılarını açtı. Bu durum, Nasırcılığın halk nezdinde meşruiyet kazanmasındaki başlıca etkindir. Hatta antiemperyalist millici politikaların başarısından daha da etkili olmuş ve millete haysiyetini geri kazandırmıştır. Mısır'daki bu gelişmeler Arap ve Afrika dünyasının da ötesinde yankı bulmuştur. Kahire, Bağlantısızlar Hareketi'nin önemli bir başkenti olarak, emperyalist güçleri geri çekilmeye zorlamıştı.

Ancak bu ilerici adımlar herhangi bir demokratik baskı olmadan atılmıştır: Karar alma ve eyleme geçme konularında halk sınıfları ile yeni orta sınıfların katkısı sağlanmamıştır. Sosyal gelişmeler daima yukarıdan aşağıya doğru gerçekleşiyordu. Bu durum yaygın bir depolitizasyonun öz nedenidir ve Nasır'dan sonraki dönemin gerilemelerini de beraberinde getirmiştir. Nasırcı rejim, bu gelişimin sağladığı çıkarlardan yeni devlet burjuvazisi ile zengin köylülerin tek başlarına faydalanma eğilimlerini kontrol altında tutarak, sosyal dengeyi korumaya çalışmıştır. Bu nedenle bana göre, Nasırcı devlet kapitalizmi milli/halkçı olmuş ama demokratik olmamıştır.

Bu sosyal ve politik bileşimin hassaslığı var gücüyle 1967 askeri yenilgisinde ortaya çıkmıştır. Söz konusu hassasiyet, 1970'in yıkıcı gerilemesine neden olan koşulları yarattı. Sedat; "sosyalizm, Nasırcılık ve Sovyet desteğinden" vazgeçtiğini açıkça ilan ederek Washington'u yardıma çağırdı. Karşı devrim mi yoksa olumsuz Nasırcı eğilimlerinin hızlandırılmış gelişimi mi? İkinci yorumu tercih ederim. Ne de olsa Sedat, Nasırcılığın ilk yıllarına (1952-1955) dönmüş, o dönemdeki pratiği benimsemişti. 1920-1970 yılları arasındaki uzun gelişme döneminin sayfası da böylece çevrilmiş oldu. Ve 1970-2011 yılları arasında Mısır uzun bir gerileme ve yeni çağdaş emperyalizmin taleplerine boyun eğme dönemi yaşayacaktır. Buna "Bandug Sonrası Dönem" de demek mümkündür.

Belge II ("kanalın millileştirilmesinden sonra") MKP'nin tutumunun kısmen değiştiğini gösteriyor. Bu belgede MKP, kanalın millileştirilmesinden sonra ciddi bir emperyalist saldırı tehdidine karşı rejimi desteklemeye davet ediyor. Bu belgenin, Ekim saldırısından sadece bir ay önce, Eylül 1956'da yazıldığını hatırlatmalıyız. Hele ki (Kıbrıs'ta) İngiliz ve Fransızların askeri hazırlıkları bu müdahalenin yakın bir tarihte olacağını işaretini veriyordu. Bu belgede MKP, Nasır'ın görüşünü eleştirmeye devam ediyor. Nasır bazı Batı güçlerinin davranışını (Büyük Britanya Mısır'ı kendi hükümü altında tutmak istiyor; Fransa hâlâ Cezayir savaşını kazanaca-

ğını ümit ediyor; İsrail nükleer silahlanmasını sağlayan Fransa'nın sevgili çocuğu olmuştur vb.) eleştirip ABD'yi es geçmekle suçlanıyordu.

Nasır acaba Washington'la yeniden iyi ilişkiler sağlamanın aldatıcı umudunu mu besliyordu? O esnada Nasır, Yangon-Cakarta seferinde Zhou Enlai'nin verdiği dersleri tam olarak anlamamıştır. ABD en önemli emperyalist güç haline gelmiştir, tek amacı ise İngilizler ile Fransızları alt müttefikleri konumuna getirmektir (ki bunda da başarılı oldu) ve kesinlikle Mısır'ın bağımsız ve bağlantısız olmasını istememektir. Nasır bunu belki daha sonra anlayacaktır; ancak MKP'nin o dönemde yaptığı analiz yoruma açık olsa da, o kadar saçma görünmüyor.

Belge aynı zamanda Nasır'ın saldırı tehdidi karşısında verdiği ufak ama gerçek ödünleri de işaret ediyor. Komünistlere karşı uygulanan baskı askıya alınıyor, Kanal bölgesinde halkçı milislerin silahlanmasını kabul ediyor ve Halid Muhiddin tarafından yönetilen günlük sol gazetesi El Missa'nın yayımlanmasını kabul ederek komünistlerle bir "diyalogun" önünü açıyor.

MKP'nin tutum değişikliği Sina ve Bur Said'i işgal edenlerin çekilmesiyle (1957) son buluyor. Bunun üzerine, MKP Nasırcı projeye hemen hemen kayıtsız şartsız bir destek veriyor (bunu demokratik olmayan halkçı milli devlet kapitalizmi terimleriyle analiz ettim). Ben, argümanlarını temelde ikna edici bulmadığım için bu tutum değişikliğinin aldığı boyutu eleştirdim (1957'de değil, daha sonra 1959-1960'tan itibaren). Bu tutum değişikliği MKP ile "Hadeto"nun, 1959'da temeli atılan ama geleceği olmayan, yapay birleşme koşullarını yaratmıştı. Belge V komünistlerin birleşmeleri ve yanılısamlarının boyutunu ele alıyor!

III

Belge I'de ("iki analiz"), yorum yapmak istediğim Filistin sorunuyla ilgili bir bölüm bulunuyor.

Bu bölümün başlığı yanıltıcıdır; analiz, Filistin konusunu bütün boyutlarıyla ele almıyor. Bu bölüm sadece İsrail'in sınırlarındaki Arap devletleriyle olan ilişkisine "barışçıl ve kesin" bir çözüm getirecek, ayrıca bölgeyi Amerikan vesayeti altına koyacak Dulles projesine MKP'nin neden karşı çıktığını açıklamaktadır. Dulles aşağıdakileri hedefliyor:

1. İsrail ve Arap ülkeleri arasında kesin bir barış antlaşmasının sağlanması;

2. 1947 paylaşım planında Filistinlilere verilen toprakları istila etmesi, ardından 1948 ateşkesi dâhilinde Arap ülkelerinin İsrail'i tanınması;

3. Filistinli mültecilerin ülkelerine geri yollanmasından Arapların vazgeçmesi ve onlara ev sahipliği yapan ülkenin vatandaşlığının verilmesi;

4. Batı Şeria'nın Ürdün tarafından ilhak edilmesinin ve Gazze üzerinde Mısır vesayetinin kabulü;

5. ABD'nin söz konusu olan barış antlaşmasının korunacağına dair "garanti" vermesi.

Zamanla Washington'un emellerinden hiç vazgeçmediği anlaşılmaktadır ki, bunlar; 30 yıl sonra baba Bush, Clinton, oğul Bush ve Obama tarafından hayata geçirilen "Büyük Ortadoğu" projesinin ana hatlarıdır. Üstelik Washington, Gazze ile Batı Şeria kantonlarını içeren, Ramallah yönetimine bırakılacak bir Filistin devleti kurmayı planlıyor (bu, Doğu Kudüs'ün ve yeni kolonilerin İsrail'e ilhak edilmesini Filistinlerin kabul etmesi gerektiği anlamına gelir!). Washington'un (ABD'nin himayesinde gerçekleşecek) "kesin barış" tanımı 1967'den beri İsrail'in işgal ettiği topraklara yayılmasını kesinleştirmiş oluyor. Plan; Mısır (Sedat'ından tutun da Mursi'sine kadar) ve Ürdün tarafından kabul edilirken, Suriye (Golan sorunu sebebiyle) ve Lübnan tarafından reddedilmiştir.

Bu projeye, ABD bu bölgedeki egemenliğini pekiştirmiş oluyor. Başlıca müttefikleriyle (İsrail, Körfez ülkeleri, Türkiye) ortak hareket ederek, Mısır, Suriye ve Irak'ı seçim hakkı olmayan ast du-

rumuna düşürmüştür. Bu projenin, Mısır hareketinin yükselişi ve Şam'ın İslamcı saldırılara direnmesi nedeniyle sekteye uğraması başka bir meseledir.

O dönemin MKP'si Dulles Planı'nı bütünüyle reddedip, aşağıdaki temeller üzerine kurulu kesin bir çözüm planını Bandung ortaklarıyla dayanışma içinde sunmuştu:

1. İsrail'in, 1947 Paylaşım Planı sınırları içinde tanınması;
2. 1947 Paylaşım Planı'nda verilen toprakların tamamı üzerinde (Ürdünlü ve Mısırlılardan arınmış) bir Filistin devletinin kurulması;
3. Filistinli mültecilerin ülkelerine geri dönme hakkının verilmesi.

Bandung devletleri sadece BM Güvenlik Konseyi kararlarının uygulanmasını talep ediyorlardı: Batılı güçlerin desteğiyle İsrail bu kararları hep küçümsemiştir.

MKP, Dulles Planı ile Nasır'ın sahte anlaşmalara imza atarak siyonist yayılcılığa yeni imtiyazlar dışında bir şey sağlamayacağından endişe duyuyordu.

Bu metinde görüleceği üzere, Mısır komünistleri Filistin soruna en iyi çözümü sunuyordu. Yakın bir zamanda yazdığım gibi (1948 trajedisini yeniden incelerken-Nakaba), Mısır komünistleri -en azından o dönemde bazıları- siyonist projeyi kesinlikle kabul etmemelerine rağmen hiçbir kanıta dayanmadan siyonist projeyi kabul etmekle suçlanmışlardı. Önerileri, faciaya yol açan diğer bütün Arap ortakların önerilerinden (devletler, Müslüman Kardeşler ve diğerleri) çok daha zekiceydi. "Bazı Mısır komünistleri" tanımını kullanırken, MKP'nin 1948 yılında henüz kurulmadığını ve Hadeto'nun ise Mısır komünizmi alanında neredeyse tek başına olduğunu hatırlatmış bulunuyorum. Ancak MKP'nin (1949-1950) kurucu liderleri, Fuad Mursi, İsmail Sabri Abdallah ve Saad Zahrane bu öneriyi ilk ortaya atan (önceki yazılarımda hatırlatmıştım) ve aynı zamanda Curiel'in (ve dolayısıyla Hadeto'nun) belirsiz önerilerini eleştiren ilk kişilerdi. 1957'de Curiel'in "İsrail'le müzakere"

projesine katılmasıyla bu belirsizlik artmıştır. Toplantılar "İtalyan arkadaşların" hakemliğinde Floransa'da düzenleniyordu.

MKP'nin sunduğu önerilerin uygulanmasının günümüzde pek mümkün olmaması ve karar sorumluluğunun bundan sonra tamamen Filistin otoritesine transfer edilmiş olması burada yaptığım açıklamaların konusu değildir.

1. Özel arşivimde Isabelle'in daktiloda yazdığı Belge IV'ü buldum (Arap milleti ya da Arap milletleri mi? Arap birliği sorunu).

Bu metinde tarih bulunmasa da, 1957'de Mısır'a gidişimden önce (Eylül ayında) tarafımca yazılmıştır. Birleşik Arap Cumhuriyeti'nin (Mısır ve Suriye) kurulmasına yol açan gelişmelerden önce yazılmasına rağmen bu konuda doğru tahminlerde bulunuyor.

Bu metin, Fuad Mursi, İsmail Abdallah ve Saad Zahrane'nin hoşuna gitmişti. Ancak, "MKP'nin resmi belgesi" sayılmaz; sadece yoldaş Samir Amin'in bu konudaki düşüncelerini içeriyor. La Nation Arabe'da (Fransızca -1976- ve Arapça), yeni kitabım *Le Monde Arabe Dans La Longue Durée* (2011) ve Arapça yayımlanan diğer yazılarda (*Naqd al khitab al Arabi al Murahen*, 2010; Bölüm 2; Çağdaş Arap Düşüncesinin Eleştirisi) bu konunun analizini derinleştirdim.

Bu sorun hakkında yaptığım ilk değerlendirmeyi burada açıklamaya niyetim yok. O dönemki bakış açımın bugüne dek sürdüğünü belirtmek isterim:

1.1. Tek "bir" Arap milleti yok, "birçok" Arap milleti var;

1.2. Ve bu milletlerin gelecekteki birliğinin sağlanabilmesi bu durumun çeşitliliğini göz önünde bulundurarak mümkün olabilir. Başından beri, Birleşik Arap Cumhuriyeti'nin (Mısır ve Suriye) her iki ortağının da otokratik ve negatif yapısıyla (ki başarısızlıkla sonuçlanacağını tarih de onaylamış oldu) ilgili yaptığım eleştiriler hâlâ geçerlidir.

2. "Sosyalizme doğru hareket"in birlik ve çeşitlik bileşenleri meselesi temel bir sorundur. Mısır'da veya dünyanın başka yer-

lerinde iyi ya da kötü çözümler sunulmuştur. Ancak, bu sorunlar sosyalist ve komünist partilerinin devamlı karşılaştığı ve karşılaşmaya devam edeceği kalıcı meselelerdir.

Mısır komünizmi tek bir örgütte asla birleşmemiştir. Ve bu da uluslararası ve Arap komünist hareketi için çok üzücü bir durumdu. "Hadeto" Curiel'in yönetiminde 1946-1947'de kurulduğunda, İşçi ve Köylü Partisi'nin sonradan içinden ayrıldığı grup onunla birleşmeyi reddeder. İki sene sonraysa, sağlam kişilikli birkaç militan "Hadeto"dan ayrı MKP'yi kuruyor. Zaten "Hadeto", farklı "inanç gruplarının" ve "isyancı hiziplerin" oluşmasını hiçbir zaman engelleyememiştir. Bu kuruluş çeşitliliğinin ("Hadeto", MKP, İşçi ve Köylü Partisi ve "Hadeto"dan ayrılan niceleri) birçok nedeni vardır. Ama bunun en büyük nedeni, çoğu militanlarının Curiel ve kişisel hizmetinde bulunan adamlarının herhangi bir programı olmayan diktatörlüğüne katlanamıyor olmasıydı. Üstelik Curiel, Mısır'dan kovulduktan sonra dahi emirler yağdırarak yönetiminin sorumluluğunu kendi adamlarına bırakıyordu.

Bütün bunlara rağmen, genel olarak Mısır komünistleri o dönemde normal görünen tek bir partinin çatısı altında toplanmayı arzu ediyorlardı. Ama başlıca üç partnerin hiçbiri "komünist birliği" oluşturmak üzere diğer ikisini yok etmeyi başaramadı. 1957'den itibaren konjonktürün Nasırcılığın radikalleşmesi doğrultusunda gelişmesi üzerine, Moskova'nın da desteklediği üç kuruluşun birleşme arzusu da pekişti. Tabii bunu, Sovyet partisinin Mısır partisini sözde Nasırcı komünist partisine dahil olmak üzere, dağılmaya davet etmesi izleyecektir. Bu birleşme sürecinde, Hadeto adını "Birleşik Komünist Partisi" olarak değiştirmiştir (bu birlik Hadeto ve ondan ayrılan hiziplerden oluşmuştur). Ancak bu üç kuruluşun birleşmesinden oluşan ve kaygan bir zemin üzerine kurulmuş "Büyük Parti" ("Birleşik Komünist Partisi") bir seneden fazla ayakta kalamadı.

O dönemin bütün komünistleri gibi ben de, proletarya ve doğal müttefiklerinin (sömürülen köylü sınıflar) mücadelelerine tek bir "komünist partisinin" önderlik yapabileceğini, onlar için ve onlarla birlikte iktidarı ele geçirebileceğine ve sosyalizmin yoluna gireceğini düşünüyordum.

Bu konudaki düşüncem gelişti. 1957-1960 yıllarından itibaren uluslararası komünist hareketin dağılması ve Moskova ekseninde dönen partilerle çatışan Maoist partilerin oluşması, "tek" komünist partilerin daha evvel hiç tahmin edilmeyen kırılma eğilimini ortaya çıkarmıştır. Bu konuda fikirlerim geliştikçe, kapitalist sistemle çatışan ilerici sosyalist güçlerin iç yapısında, "birlik çeşitliliği kabul etmez" inancından kesinlikle vazgeçtim.

"Sosyalizme Doğru Hareketin İnşasında Birlik ve Çeşitlilik" adlı yeni yazımda bu konuyla ilgili birkaç yeni fikir sunuyorum. Bu konu, Mısır'da Ocak 2011'den beri devasa halk hareketinin karşı karşıya gelip çözmesi gereken sorunun ta kendisidir. Mücadelede birlik, ortak hedeflerin tanımlanması, hareketin bileşenlerinin örgütsel çeşitliliğiyle birleştirilmesi gerektiğini anlayan kişiler ne tür bir davranış biçimi sergileyebilir veya sergilemesi gerekir? Hareketin başarısının ancak bu şekilde mümkün olabileceğini anlamak gerekiyor: Birlik ile çeşitliliği birleştirmek; bu çelişkili terimlerden herhangi birini inkâr etmemek; hareketi tek başına yönetme isteğinde bulunmamak; çeşitliliğine rağmen birlik olmadan düşmanlarını yenebileceği hayaline kapılmamak gerekiyor. Dolayısıyla, birlik/çeşitlilik çelişkisinin ifade edilmesini, sosyalizme doğru dünya hareketinin tarihi boyunca bu soruna verilen cevapların ve bugün Mısır halkı ve diğerleri için zorlu olan bu konunun incelemesini önerdim.

2. 1922-1924'te başlayan Mısır komünizminin tarihi şanlı ve fakat trajiktir. Yine de önü açıktır. Mısır, egemen kapitalist/emperyalist güçler için "tehlikeli" bir ülkedir. Mısır; Çin'den ve Japonya'dan da önce, uzun bir süre (1805'ten itibaren) Doğu'nun ve Afrika'nın

"modern bir yükselişini" tasarlayan ilk ve tek ülke oldu ve bu nedenle dün Büyük Britanya'nın bugün de ABD'nin, yani daima egemen emperyalizmin yoğun barbar ve kansız şiddetine maruz kalmıştır. Bölgenin "yabancı cismi" İsrail, "Mısır tehlikesine" karşı oraya yerleştirildi. Mısır'ın güçlü ve organize gerici sınıfları komünizm korkusuyla en ufak bir demokratik taviz vermeyi reddettiler. Buna rağmen 1946 yılında, "kırmızı bayrak Nil Ovası üzerinde dalgalanıyor" denirdi. Halk önüne yasal bir şekilde çıkma hakkını komünistlere tanımayan kanlı polis diktatörlüğüne rağmen, komünistlerin popülerliği ve uyandırdıkları saygı, halk sınıfları ve eğitimli orta sınıflar arasında çok yaygındı.

Korumamız gereken bir ciddiyetle komünist örgütlerimize yönelttiğim eleştiriler, hangi örgüte ait olurlarsa olsunlar, ardı sıra gelen komünist militan nesiller hakkında edineceğimiz yargıyı değiştirmez: Onlar yaşlı Mısır milletinin en iyi çocukları, en aydınları, en cesurlarıdır.

BELGE I

İKİ ANALİZ-İKİ POLİTİKA

Mısır'da Mevcut Durum

Yaklaşık bir seneden beri, dış politikada Mısır hükümetinin aldığı başlıca inisiyatifler şunlardır: Bandung deklarasyonları, Çin Halk Cumhuriyeti'yle anlaşma müzakeresi, Bağdat Paketi'ne karşı gelinmesi, Çekoslovakya'dan silah alımı ve Sovyetler'le ekonomik yardım müzakeresi... Tüm bunlar Mısır'da olduğu gibi yurtdışında da kaçınılmaz bir şekilde birçok tartışmaya neden olacaktı.

Mevcut hükümet Mısır toplumunun hangi sosyal sınıflarını temsil ediyordu? Bu soru, tartışılan konunun temelini oluşturuyor. Nasır'ın politikasını daha iyi anlamak için rejimin bütün yönleriyle uyguladığı iç politika ("tarım reformu" ve bütün vatansever kuruluşlara karşı şiddetli baskı) ile dış politikanın (Bandung Konferansı'ndan bir ay evvel Ekim 1954'te onaylanan İngiltere-Mısır askeri ittifakı, Sudan'la ilgili daha eski anlaşma [Şubat 1953], yukarıda bahsi edilen son inisiyatiflerle birlikte değerlendirmeye alınması gerekmektedir.

Mısır'ın durumu hakkında iki genel yorum birbiriyle çatışıyor:

1. "23 Temmuz 1952 Askeri Darbesi'ni, içinde bulundukları derin krizden çıkmak isteyen emperyalistler bilinçli olarak desteklemiştir".

2. İki yıl boyunca, Subaylar hükümeti sadece emperyalist taleplere uygun bir politika yürüttü. Mısır toplumunun bütün sınıfları -köylü, proleter, küçük burjuvazi ve milli burjuvazi- ülkeyi yabancı sermayeye açacak, Sudan'ı İngilizlere verecek, Mısır'ı Büyük Britanya ve Türkiye'ye yakınlaştırarak antisovyetik bir askeri ittifak kuracak ve son olarak da ülkeyi savaşın içine sokmaya çalışacak bir politikaya karşı olduklarını ifade etmişlerdir.

3. Mısır halkının karşı gelmesinin çok ağır bir bedeli olmuştur: Komünist, Müslüman Kardeşler, Vafdist ve sosyalistlerden oluşan yaklaşık 26.000 kişi çölde bulunan hapishanelerden ve tutuklama kamplarından geçmiştir. Özel yetkili mahkemeler MKP'yle ittifak yapmayı kabul eden Müslüman Kardeşler'in yöneticilerinin ve komünist militanların, İngiltere-Türkiye-Mısır askeri ittifakının imzalanmasına karşı bildiri dağıtan Vafdist'lerin ve çeşitli grevlerere katılan işçilerin dahi asılmasını emretmiş veya zorunlu çalışmaya mahkûm etmiştir.

4. Bunlara rağmen muhalefet başarılı olmuş ve subayların ihanet politikasını açığa çıkarmıştır. Propaganda Bakanı'nın, bu politikayı sürdürmek için rejimin ihtiyacı olan halk zeminini oluşturmaya izin verilmemiş oldu. Sonunda emperyalistler bile iktidarda bulunan subaylara karşı komplo düzenlemeye ve yerlerine iki yıllık ihanetten yıpranmamış yeni bir klik geçirmeyi düşünmeye başladılar.

5. Nasır o dönemlerde iktidara sıkıca sarıldı. Kendince ülkede kargaşa yaratacağını düşündüğü, durumu toparlayarak hükümete prestij getirecek ve özellikle emperyalistlerin desteğini sağlayacak bir takım inisiyatifler aldı. Ancak Nasır'a göre sadece bir pazarlama aracı olması gereken bu inisiyatifler, aslında bütün milletin

gerçek ihtiyaçlarına fazlasıyla hitap ediyor ve emperyalizmin zayıfladığı uluslararası bir ortamda, Mısır hükümetini birkaç demagogik söylemin ötesine geçmeye zorluyordu.

6. Dış siyasette gerçek bir değişim söz konusuydu. Bu değişim Mısır siyasi sahnesinde derin değişikliklere yol açmıştır. Dün bu rejimi destekleyenler -emperyalistler- bugün Mısır'ın dış siyasetinde takip ettiği yeni yönü çok kötü karşılıyorlar. Yine dün rejime karşı mücadele eden bazıları da -özellikle milli burjuvazi- bu yeni yöneliştten çıkar sağlıyorlar.

7. MKP'nin genel açıklaması bu şekildedir.

8. "23 Temmuz 1952 Askeri Darbesi'nin bir nevi demokratik burjuvazi devrimidir". Bu tarihten itibaren, Mısır hükümetinin politikası milli burjuvazinin çıkarları doğrultusundadır. Subaylar bu nedenle kralı kovup, kırsal alanda feodal ekonomik düzeni yıktılar. Bugün barışa dayalı bir dış siyaseti bu nedenle uyguluyorlar. Eğer geçmişte Mısır'ın aleyhine bir Sudan anlaşması imzalanmışsa ve İngiliz askeri ittifakı kabul edilmişse, bu sadece temsil ettikleri milli burjuvazinin kararsız, korkak ve emperyalizmin dış baskılarına yenik düşmüş olmasından kaynaklanmıştır. Emperyalizmin güç kaybetmesi, Mısır hükümetini son zamanlarda aldığı pasifik inisiyatiflere yönlendirdi. Subaylar vatanseverlere baskı yaptılarsa, bu kendi sınıflarının kararsızlığından kaynaklandığı gibi, aynı zamanda, Temmuz 1952 Mısır Devrimi'ne götüren ittifakı bozan vatanseverlerin de kendi hatalarından kaynaklanıyor.

9. Bu, Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin (UKH) yeni yayımladığı analizden çıkan genel açıklamadır.

23 Temmuz 1952 Askeri Darbesi'nin Arkasında Kim Var?

İkinci Dünya Savaşı'nın sonundan beri, Mısır halkı İngiliz işgalinin kalıntılarından kurtulmak için sürekli mücadele etmiştir. Bu mücadele, ülkenin siyasi düzeyini ciddi anlamda yükseltmiştir. Çenesi düşük hükümetlerin "millici" demagojisini su yüzüne

çıkarmayı, diktatörlükleri sekteye uğratmayı öğrenmiştir. Ne var ki, durum zamanla daha da kötüye gitti, ta ki 1949'un sonunda halkı kandırmak ve daima reddedilen uzlaşmayı kabul ettirmek için Vafd hükümetinin iktidara getirilmesine kadar. Hükümet 1936 antlaşmasının bozulduğunu ilan etmek zorunda kaldı ve bunun üzerine Kanal'daki silahlı mücadele başladı.

İşte o sırada, emperyalizm ve ajanları, başlarındaki Faruk'la, Kahire yangınıni organize edip, Vafdist hükümetini dağıtıp Mısır'a "klasik" bir diktatörlük dayatmaya çalıştılar (Kralın diktatörlüğü). Halk muhalefeti öyle güçlü ki altı ay boyunca, 27 Ocak-23 Temmuz tarihleri arasında, 4 kabine arka arkaya iktidara getiriliyor. Ülkede isyan büyüyor. Halk güçlerinin ilk hedefi kraliyet düzenini devirmektir. İşte bu koşullarda Amerikalılar önlem almayı kararlaştırıyorlar.

Kriz, emperyalistlerin eski yöntemlerle çözemeyecekleri kadar derindi. Bütün Mısır siyasi sistemi yeni gerekliliklerin yükü altında eziliyordu. Güçlü ama demagog, "popüler" bir rejim gerekiyordu. Emperyalistlerin düzenlediği darbe bu rejimi yaratacaktı.

MKP'nin darbe hakkında yaptığı analiz de işte bu yöneydi.

O dönem, Ulusal Kurtuluş Hareketi MKP'den farklı bir tutum sergilemişti. "Hür Subaylar Örgütü'nün" milli burjuvazi ve küçük burjuvazinin ittifakını temsil ettiğini ileri sürmüştü. Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin komplodan haberdar olduğunu belirtmiydim. Askeri cuntanın iki üyesi, Yusuf Sadık ve Halit Muhiddin, aynı zamanda Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin üyeleri idi. Darbeden hemen sonra, Ulusal Kurtuluş Hareketi bu olayları "askerin halk hareketi" olarak nitelendirir ve halkı "ordusuna" destek vermeye çağırır. Entelektüeller, cuntanın *El Tahrir* dergisinde makale yazmak üzere harekete geçirilirler.

Ancak Ocak 1954'te Ulusal Kurtuluş Hareketi fikir değiştirir. Mısır diktatörlerinin demagojisini kolaylaştıran bu siyasetten tiksinişmiş birçok militan bu örgütten o dönemde ayrıldı. O andan

itibaren, Ulusal Kurtuluş Hareketi askeri diktatörlüğü şikâyet etmeye başladı. Ama hiçbir zaman gerçek bir özeleştiriyi yapmamıştır. Savunduğu şeydi: Aslında "askeri hareket" demokratik ve halkçı olmasına rağmen, yöneticileri ona ihanet etmişti. Ulusal Kurtuluş Hareketi Fransızca yayınında şunu yazıyor:

"...böylece, Cemal Abdül Nasır'ın diktatörlüğü işgalcinin hizmetinde olan bir polis örgütüne dönüşmüş oldu."
(29.06.1954)

Subayların bu "ihaneti" neden? Bunun nedenini daha ileride göreceğiz.

Bugün Ulusal Kurtuluş Hareketi yeniden yön değiştiriyor. Son makalesinde şunları yazıyor:

"Ama yeni Mısır siyaseti vesilesiyle MKP'deki dâhilere keskin bir darbe vurulduğunu belirtmek lazım. 'Amerikan komplosu' tezi sonsuza dek çöktü. Bu nedenle, bu olaylarla ilgili (hareketi çoğu zaman doğru olmadıysa da) doğru bir tutum sergileyen tek komünist akımın baskılara yenik düşmesi üzücüdür."

Bu sözde özeleştiriyi aslında sadece analizi yapılmamış hataların itirafından başka bir şey değildir. Açıklık getireceğine daha da çok karışıklığa neden olmuştur. Bu akımın bazı bireyleri, olaylar hakkındaki değerlendirmelerinde düşüncelerini hiç değiştirmemiştir ve tarih de bugün onlara tamamen hak verdiğini kabul etmelidir.

Makalenin yazarının bu satırları yazarken pek net olmayan ifadeleri kasıtlı olarak kullandığına işaret etmeliyim. "Hareketi çoğu zaman doğru olmadıysa da doğru bir tutum sergileyen" de ne anlama geliyor? Bu cümlemin bir anlamı varsa, Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin hangi konuda hareketinin yanlış, tutumunun ise doğru olduğunun açıklanması gerekir. Ulusal Kurtuluş Hareketi açık yorumlar yapmaktan kaçınıyor. Bunun nedeniyse ileride (Ocak

1954'te olduğu gibi bugün de açıklanmamış) tutumunda yeniden değışiklikler yapabilmeyi istemesidir.

Ulusal Kurtuluş Hareketi, darbeye katılımını bugün haklı çıkar-maya çalışıyor. Bu darbe "demokratik bir devrim" olsaydı, o za-man komünistlerin buna katılması hem doğru hem de kesinlikle gerekliydi.

İşte bu nedenle Ulusal Kurtuluş Hareketi aşağıdakileri yazdı: "Aslında iktidarda bulunan sosyal kesimle bir cephe oluşturmaya çalışmamız ve tam anlamıyla, Faruk'un ve Mısır'da feodal egemen-liğin sonunu getiren cepheyi bu kesimle yeniden oluşturmamız ge-rekir." Ve daha ileride: "Temmuz 1952 olaylarına katılımımız eleşti-rilmedi mi? Belki de Faruk'a destek çıkmamız gerekirdi."

Kim Faruk'u desteklemekten bahsediyor?

O dönem MKP ne yaptı? 25 Temmuz tarihli bir manifestoda MKP, kitleleri askerlerle kardeşlik kurmaya, onları mücadeleye hazırlamaya ve kitlelere yeni hükümet üzerinde baskı oluşturma imkânı sağlamak için birlikte halk komiteleri kurmaya çağırıyor. Aynı zamanda hükümeti, Faruk'un askıya aldığı parlamenter ha-yatı geri getirmeye ve emperyalizmle herhangi bir ittifaka karşı durmaya davet ediyor. 1 Ağustos'ta başka bir manifestosunda MKP, komplo analizi yapıp, demokratları bir diktatörlük tehlikesine karşı uyarıyordu.

Askeri Diktatörlüğün Sınıf Yapısı

Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin tezi, doğal olarak Temmuz 1952 olaylarının kaynağıyla ilgili yaptığı analiz sonucunda ortaya çıkıyor.

Mademki "Temmuz 1952 darbesi, subayların üstlerine karşı is-yanını temsil ediyor... O dönemde komünistlerin rolü hayati önem taşımasına rağmen bunu geçelim... İktidara gelen subaylar orta burjuvaziyi temsil ediyor... Şedid küçük burjuvaziyi buna eklemek istemekte haksızdır ve Rüşdü de büyük burjuvaziyi eklemek iste-mekte..." diyor Ulusal Kurtuluş Hareketi raporunun yazarı. O hal-

de, "Mısır'daki askeri diktatörlük halk desteğiyle iktidara gelmiş bir askeri kliktir oysa bugün halk desteğini tamamen yitirmiş ve terörle ayakta durmaya devam etmektedir".

Burada "orta burjuvazinin" neden halk desteğini kaybettiği sorusunu sorabiliriz. Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin "kurnazca" açıklamasının ne olduğunu daha ileride göreceğiz.

Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin, askeri diktatörlüğün daima "orta" burjuvaziye temsil ettiğine dair kanıtları nedir? (Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin kullandığı "orta burjuvazi" ifadesini herhalde "milli burjuvazi" olarak bilinen Marksist ifadenin eşanlamı olarak algılamak gerekir.)

İlk önce Mısır ordusunun subaylarının feodal kökenli değil, burjuvazi ve küçük burjuvazi kökenli olduğu yönünde cevap vermektedir. Bu doğrudur. Ama neyi kanıtlar ki? "Özgür Subaylar" örgütü doktrinsiz ve temel organizasyonu olmayan gizli bir topluluktu. Bu durum, onun emperyalist yanlısı bir politikaya yönelmesini kolaylaştırıyordu. Üyeleri arasında birkaç kandırılmış demokratın bulunması kitleler önünde meşruluk kazanmasını sağladı sadece. Örgütün yönetimi, eski Demir Muhafızlar (Faruk'un yönetiminde olan terör örgütü; 1947'de Nahhas'a suikast düzenlemiştir) subayı Cemal Abdül Nasır, (büyük feodal, orduda Faruk'un sağ kolu) Haydar Paşa'nın kabine şefi Salah Salem, Nazi ajanı olduktan sonra Faruk'un Demir Muhafızlar üyesi Enver Sedat ve Haydar Paşa'nın yine o yeğeni Abdülhakim Amir'in elindeydi. Alın size güzel bir "demokrat burjuva" takımı!

Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin ileri sürdüğü ikinci "kanıt", askeri diktatörlüğün Mısır feodal rejimini yok ettiğidir. Ulusal Kurtuluş Hareketi "analizinin" yazarı iki defa şunu yazıyor: "...feodal toprak mülkiyetinin tasfiyesini yapan hareket..." Hele bu "tarım reformu"nun ne olduğuna bir bakalım.

Tarım reformu yasası, hiçbir toprak sahibinin 200 feddândan (çocukları varsa 300 feddân; 1 feddân=4.200 m²) fazla toprağa sa-

hip olamayacağını belirtmekteydi. Arta kalan kısma devlet tarafında el konup, kira değerinin 10 katı karşılığında satın alınacaktı. Bu toprak, alım fiyatından %15 bir artışla köylülere satılacaktı.

Aslında, bu reform Mısır'ın en büyük sorunu olan tarım sorununu kesinlikle çözmemekteydi. Zira mesele fakir köylü kitlelerinin bu toprağı alacak paralarının olmamasıydı.

Ayrıca bu yasa, Mısır feodalizmini kökünden hiç de söküp atmıyor. Mısır'da feodal mülkiyet 50 feddânla başlıyor. 300 feddânlık bir mülkiyet bir istisna teşkil ediyor dolayısıyla. Tarım reformu uygulandığında bazı büyük feodallere, devletten aldıkları fonları ülke ekonomisinin kapitalist sektörüne yatırmaya zorlayarak onlara darbe vurmuş olur ve böylece "ilerici" sayılabilir.

Reformun yaptığı tek şey, feodal boyunduruğundan "kurtulan" köylüyü kredi sağlayan bankaların boyunduruğı altına sokmaktır. Mısırlı ve büyük "yabancı" kapitalistler bu reformu bu nedenle alkışladılar.

Oysa uygulama esnasında bu yasa "yumuşatılmıştır". Birçok istisna kabul edilmiştir. Birkaç reklam amaçlı dağıtım dışında, istimlak edilen topraklar satılmayarak hükümet tarafından işletilmiştir. Köylülerin yerine pek çok subay bu toprakları satın almıştır!

Ulusal Kurtuluş Hareketi için feodal mülkiyetin "yok edilişi" bu anlama gelmektedir! O halde, Nasır'ın hükümeti feodalizmi "yok ettiyse" demokratik burjuva devrimi yapılmış sayılır. Kapitalizm gelişiminin tarihsel evresine giriyoruz. Mevcut koşullarda, kırsal alanın feodal koşullarını yok edebilecek bir devrimi yürütmekte yetersiz kalan bir burjuvaziyle ilgili Lenin, Stalin ve Mao Zedung'un öğretileri nelerdir? Proletaryanın, sosyalist yapıya geçmeden önce, burjuvazinin yapamadığını gerçekleştirmek üzere yeni bir demokrasi oluşturma gerekliliğı hakkındaki öğretileri nelerdir? Konu Mısır olduğunda, Çin tarzı devrim ve yeni bir demokrasi gibi kavramlar Ulusal Kurtuluş Hareketi için kadük teorilerdir!

Curiel ve peşindekilerin saçmalıklarının nereye götürdüğü ortada.

Görüldüğü gibi, "bazı feodallere vurulan darbe" ile "feodalizmin yok edilmesi" arasındaki mesafeyi Ulusal Kurtuluş Hareketi hızlıca atlayıveriyor.

Hatta askeri diktatörlüğün bir milli burjuvazi rejimi olduğunu kanıtlamak için, Ulusal Kurtuluş Hareketi propagandasını sadece bu tarım reformuyla kralın kovulmasına dayamaktadır. Rejimin ekonomi politikasının diğer yönlerinden hiç söz edilmiyor elbette.

Halbuki Ağustos 1952'den itibaren Mısır kanunları Amerikan dayatması üzerine değiştirilmiştir. Anonim şirketlerin sermayesinin %51'lik payının Mısırlı hissedarlara ait olmasını şart koşan yasa kaldırılmıştır. Döviz denetimini sağlayan yeni yasa, yabancı sermayelere yatırım yaptıkları sermayenin yıllık kârının %20'sini ihraç etme hakkını tanıyor. Yeni uygulamalara göre, Amerikan petrol şirketi "Conorada" Şubat 1954'te ülkenin yüzölçümünün üçte birini kapsayan bir imtiyaz aldı, hem de vergiden ve döviz kontrolünden tamamen muaf olmak üzere! Bu, milli burjuvazinin çıkarlarına uygun mu?

Ulusal Kurtuluş Hareketi diktatörlüğün işçi politikasından da söz etmiyor.

Halbuki Ağustos 1952'den itibaren Necib-Nasır hükümeti, arkadaşlarının işten atılmasını protesto eden Kafr el Dawar tekstil fabrikasının grevci işçilerinin üzerine ateş açtırdı. Ardından hiç benzeri görülmemiş bir baskı başladı: "Elebaşların" idamına karar verildi. İşçi Mustafa Hamis asıldı.

O dönem, Ulusal Kurtuluş Hareketi bu operasyonu kolaylaştırmış oldu. Askeriyenin kamyonlarıyla şehri sokak sokak gezip, rejime olan desteğini yineledi ve Mustafa Hamis'i Faruk'un ajanı olmakla suçlamıştı.

İki yıl sonra Ulusal Kurtuluş Hareketi utanmadan Mustafa Hamis'ten bahsederken, "işçi sınıfının babası" ifadesini kullanıyordu! Prensipsiz bu örgütün son tutum değişikliğinden sonra, Mustafa Hamis yeniden İngilizlerin hizmetinde olan adi bir provokatör mü olacak?

Sadece bu da değil. Bugün Ulusal Kurtuluş Hareketi, rejimin faşist bir rejim olduğunu savunan MKP'ye sitem ediyor: "...MKP örgütü rejime 'faşist rejim' demekte haksızdı."

Rejim iktidara geldiği andan itibaren askeri klik diktatörlüğün koşullarını hazırladı. Parlamenter hayata ve siyasi partilere karşı tipik bir faşist kampanya yürütüldü. Ulusal Kurtuluş Hareketi bu politikayı onayladı, "partilerin yeniden örgütlenmesi" yasasını alkışladı. Ocak 1953'te hükümet partileri dağıtıp, anayasayı kaldırdığında, Ulusal Kurtuluş Hareketi anayasanın gerici olması bahanesiyle Nasır'ın kararını onayladı. Oysa Faruk'un yenilgisine kadar Ulusal Kurtuluş Hareketi bizim "demokratik cumhuriyet" sloganımıza karşılık "anayasaya saygı" ifadesini kullanıyordu.

Bu faşist demagojik yöntemlerin kullanımı üzerine MKP hoş karşılanmayan bu tabirin kullanımını bütün ülkeye yaydı. Aynı zamanda MKP, faşizmin emperyalist ülkelere ait bir olgu olduğunu, yarısömürge bir ülkede derin kökler geliştirmesinin mümkün olmadığını belirtiyordu. Zira faşist propagandanın ana teması olan şovenizm, bağımlı ülkelerde derinlemesine işlenemez.

Sudan ve Süveyş Anlaşmaları

İktidara gelişiyle diktatörlük rejimi, ülkeyi saldırgan bir anti-sovyet cephenin içine sürüklemek amacıyla, İngiliz-Mısır anlaşmazlığını uzlaşmacı bir yaklaşımla çözmeyi planlıyordu.

Şubat 1953'te Sudan anlaşması imzalanıyordu.

Gelişme sürecinde bulunan Sudan milletinin tarihsel kaderi Mısır milletinininkinden farklıdır. İşte bu nedenle, Mısır yurtseverleri Sudanlıların kendi geleceklerini tayin hakkını savunuyordu. Ancak İngiliz emperyalizmine karşı sürdürülen ortak mücadele ve iki ülke arasındaki tarihsel bağlar da dikkate alındığında, Sudan yurtseverlerinin gönlünde Mısır'la birleşme arzusu yaratıyordu. Sudan'da iki parti mevcuttu: Birincisi ülkenin "bağımsızlığını" talep eden, sömürgeci yönetimin desteklediği yerel feodallerin

Umma Partisi (yönetimi Mehdi'nin elindeydi). İkincisi ise Nil Ovası'nın birleşmesini talep eden, burjuvazinin İttihatçı Partisi (yönetimi Ezherî ve Nureddin'deydi). İngilizler soruna kesin bir çözüm bulmak amacıyla 1947'den itibaren bir Danışma Meclisi'nin oluşturulması için "seçimler" düzenlemişlerdi. İttihatçı Partisi bu seçimleri başarıyla boykot etmişti. Oysa İngilizler politikalarını tek başlarına uygulamaya devam ediyorlardı. Mehdicilerin de işbirliği yaptığı, Sudan'ın "özyönetim"e geçmesi için bir statü düzenlemek üzere bir komisyon görevlendirmişlerdi. Mısır hükümeti (Vafdist) seçimleri geçerli saymak için sömürgeci yönetimin gitmesini şart koşuyordu.

Hiçbir Mısır hükümeti kamuoyunu karşısına alıp da İngilizlerin bu projelerini onaylamaya cesaret edememişti. İngilizlerin bu alandaki ısrarı, 1950'de Vafd'ın başlattığı müzakerelerin bozulmasının baş nedenlerinden biri olmuştur. Askeri diktatörlük Şubat 1953 anlaşmasını imzalayarak hem İngilizlerin projelerini yasal kılmış hem de o dönem Ezherî üzerinde ağır bir baskı oluşturarak Sudan burjuva partisinin İngiliz ajanı Mehdi'nin işbirliğiyle ülkenin "Sudanlaştırılma" komedisine katılımını sağlamak istemiştir.

Böylece Nasır, büyük Sudan burjuvazisine ihanet için tarihsel bir fırsat sunmuştur. Ve gerçekten de böyle oldu. Ezherî Başbakan olduğunda, Mısır'daki Müslüman Kardeşler'e karşı yürütülen terör kampanyasını bahane ederek, İngilizlerin tarafına geçtiğini ve bundan sonra Mehdi'yle aynı hedefleri izleyeceğini ilan etmiştir. Hartum Bakanlarını tek başlarına bırakmak için Sudan kitlelerine dayanacaklarına, Mısır subayları doğal yapıları gereği maceraya atıldılar: Bir kabile reisini "satın alarak" Sudan'ın güneyinde bir isyan körüklediler. Ezherî'nin, asayişini yeniden sağlamak için Mısır ordusundan yardım isteyeceğini umuyorlardı. Aslında bu mace-raperest politika Ezherî'yi İngilizlerin kucağına daha da çok itmiş oldu: İngiliz hükümeti Hartum yönetimi adına asi reisi "geri satın almış" oldu!

Sudan'da İngiliz planlarını yenilgiye uğratabilecek milli güçler elbette vardır. Sorunları kökten çözmek ve ülkeyi Mısır'dan ayırmak için Londra'nın bahsettiği dünkü bağımsızlık, İngilizler açısından kötüye giden yeni bir durumun başlangıç noktası olabilir. Kitlelerin baskısı Ezherî'nin uzlaşmacı eğilimini frenleyebilir. Maskesi bu kadar çabuk düşen Başbakan istifa etme tehdidinde bulunmuştur. Sonrasında çabucak toparlanıp, doğrudan İngiliz ajanları olan Mehdici feodallere daha da çok teslim olmuştur.

Sonuçta Mısır hükümeti bu macerada emperyalistlerin sadık müttfikleri, Sudan burjuva yurtseverlerininse düşmanı oldu. Bu politikanın, Mısır milli burjuvazisinin politikası olduğu nasıl iddia edilebilir?

Sonradan gelişen olaylar, MKP analizinin doğruluğunu onaylamış bulunuyor. Ezherî hükümeti ilk önce İngiliz isteklerine uygun bir uzlaşma yolunda ilerledi. Sudan bağımsızlaşma hareketini mümkün oldukça frenlemeye çalıştı.

İttihatçıların bile sömürge düzeninin en önemli ögesi kabul ettikleri "bölücü eylemleri baskılama" yasası sürdürüldü. Sudan Komünist Partisi (Sudan Milli Kurtuluş Hareketi) yasaklanmaya devam edildi.

1953'ten tamamen farklı bir ortamda düzenlenecek plebisitten kaçmak için (Genel Vali'nin yerini, Sovyetler'in de katılmayı kabul ettikleri uluslararası bir komisyon almış), Ezherî Mehdici feodallerin işbirliğiyle, bağımsızlığı mevcut meclis tarafından ilan ettirmeyi tercih etmiştir.

Tehlike arz eden yeni seçimlerden kaçmak için, anayasa bu meclise hazırlatılmak isteniyor.

Hartum havaalanının kullanımını kendine saklayan Büyük Britanya ile Etiyopya arasında bir askeri ittifak oluşturmaktan söz edildi.

Mehdici feodallerin koalisyon hükümetine katılımını sağlamak amacıyla Sudan burjuvazisine çok ciddi baskılar yapılıyor.

Yine de her şey İngilizlerin tahmin ettiği gibi olmadı. Kitlelerin müdahalesi (sendikalar 70.000 işçiyi topluyor) "Sudanlaşmaya" farklı bir içerik yüklemiş oldu. 1953 seçimlerinde sadece bir kol-tuk sahibi olan antiemperyalist cephe, gerici Mehdcilerle işbirliği yaparak hayal kırıklığına neden olan eski İttihatçılar karşısında etkisinin giderek arttığını görüyor. Bu cephe İşçi Partisi'nin, köylü sınıfının, küçük ve büyük burjuvazinin birleştiği örgüt olmaya yöneliyor.

Bu koşullarda, ülkenin bağımsızlığa doğru gitmesi Londra'nın tahminlerinin çok ötesine geçmiş oldu. Emperyalistlerin yerel siyasi hayata müdahale etmeleri düşünüldenden daha zor olacaktı. Ezherî'nin bile tarafsız beyanatlarda bulunması, Sudan mülk sahibi sınıflarının ülkelerine sunulan yeni fırsatların bilincine vardıklarının bir işareti olmuştur.

Peki, bu arada neler oldu? Geçmişte, Sudan'ın milletleşme sürecinin doğal gelişimi İngiliz diplomasisine yarar sağlamıştır: Köylü kitleleri ve işçi sınıfı Mısır'dan ayrılmalıydı. İngilizler, bağımsızlık kozunu hem Mısır'a hem de Sudanlılara karşı kullanabileceğini düşünüyorlardı. Şahit oldukları ve o anda çıkar sağladıkları bilinçlenmenin bir gün kendi aleyhlerine dönebileceğini hiç tahmin etmiyorlardı. 1953 anlaşmalarını imzalayarak Necib aynı hatayı yaptı: Sudan hareketinin gücünü küçümseyip, İngilizlerin işlerini kolaylaştırmak üzere oyunlarına girmeyi kabul ediyordu.

Sonuçta İngiliz planı yenilgiye uğradıysa, bu Sudan halkının sayesinde, yanılan Stevenson veya Salah Salem'in sayesinde değil! İşte bu nedenle MKP, *El Şa'b*'ın (İng. Elshaab) 6 Ocak 1956 tarihli 149 numaralı sayısında Sudan bağımsızlığını takdirle karşılayıp, Sudan halkının cesur mücadelesi sayesinde ileriye atılan bir adım olduğunu ifade ediyor.

Ekim 1954'te Mısır hükümeti Süveyş'le ilgili İngiliz-Mısır antlaşmasını onayladı.

Orada bile İngilizler, üç yıl evvel halk baskısı yüzünden Vafd'dan koparamadıklarının tümüne sahip oldular. Müzakereler

boyunca, İngilizler defalarca (Vafdist Dışışleri Bakanı) Muhammed Salahaddin'e uzlaşma teklifinde bulunmuşlardı: İngilizler "savaş veya savaş tehdidi" durumunda geri dönme sözü karşılığında Kanal bölgesinde bulunan birliklerin çoğunu çekecek, İngiliz-Mısır askeri ittifakıyla bu anlaşma güçlendirilecek ve "teknisyenden" oluşan bir birlik sayesinde askeri üs açık kalacaktı. Vafdist hükümeti bunu reddetmişti. Nasır ise bunu kabul etti.

Ulusal Kurtuluş Hareketi milli burjuvazinin böyle bir anlaşmayı imzalayabildiğini nasıl açıklayabilir?

Burada bile Ulusal Kurtuluş Hareketi en çok sevdiği açıklamaya yeniden başvuruyor: "Emperyalizmle hemen hemen tek başına mücadele etmeleri gerektiğini düşündükleri dönem boyunca, su-baylar devamlı ödün vermiş oldular. Bandung'ta kendilerini koruyabilecek gücün bilincine vardıkları zaman daha bağımsız hareket etmeye başladılar. Sınıflarının tipik karakteri olan ödleklığı, kendilerindeki güç üstünlüğü kanısıyla yenmiş oldular" (daha evvel bahsedilen makale).

Peki, milli burjuvazi emperyalizme tek başına karşı koyduğu hissine neden kapılmıştı? Küçük burjuvazi, proletarya, köylü sınıfı ne yapıyordu? Yabancıya karşı neden milli burjuvaziye destek çıkmadılar?

İşte Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin inanılmaz cevabı: (Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin iki komplocusu tarafından temsil edilen) proletarya, küçük burjuvazi ve milli burjuvaziden oluşan milli bir cephe sayesinde Kral'ı ve feodalizmi yenen Temmuz 1952 Devrimi'nden sonra, yobazlığını sürdüren MKP rejimi eleştirmeyi sürdürüyordu! Ulusal Kurtuluş Hareketi bu baskılara boyun eğdi (MKP "dâhilerinin" baskılarına yenik düşen Ulusal Kurtuluş Hareketi ne kadar da zayıflık göstermektedir!) Sonuç, komünistler milli burjuvaziden kopma inisiyatifi almış oldular. Ve zavallı kurban, emperyalistlere boyun eğmek zorunda kalmıştır. Askeriye kökenli bu burjuvazinin temsilcileri, tahakküme yönelik doğal eği-

limlerine teslim oldular. Sonuç: 26.000 siyasi tutuklu, bütün siyasi partilerin dağıtılması, çöldeki sürgün kampları, en iğrenç işkenceler vb. Ve... Bunların hepsi de MKP'nin gericiliği yüzünden!

Fakat bir dakika; "milli cephe" hangi vakit oluştu da dağıldı? Diktatörlerin grevcilere ateş açtıkları Ağustos 1952'den itibaren değil mi? Siyasi partilerin dağıtıldıkları Ocak 1953'ten itibaren değil mi? Nasır ne zaman emperyalistlere boyun eğdi? Ağustos 1952'de çıkan anonim şirketleriyle ilgili yasasından itibaren değil mi? Sudan anlaşmasına Ocak 1953'te paraf atılmadı mı? Ulusal Kurtuluş Hareketi ne zaman MKP'nin baskılarına yenik düştü? Ocak 1954'te... Bir yıl sonra!

Her hâlükârda, rejimin halk desteğini kaybettikten sonra emperyalizm ve büyük burjuvaziye yöneleceği düşünülebilirdi. Kesinlikle hayır. Cemal Abdül Nasır, komünistlerin dayattığı bu acı kaderi kabul edemeyecek kadar büyük bir yurtseverdi. Tam aksine tehlikenin o taraftan geldiğini görür görmez, bu çözüme yönelmek isteyen cuntacıları hemen ortadan kaldırdı: "Yusuf Sıddık'ın üzücü istifası ve Halid Muhiddin'in talihsiz ayrılışından sonra 'Devrim Komitesi'nde sol eğilimin yok olduğunu biliyoruz." Necib'in uzaklaştırılması büyük burjuvazinin yönettiği "geleneksel" partilerin etkisinin sonucu olarak algılanmıştı. O an algılanabilecek tek çekişme, emperyalizme boyun eğmeyi yeğleyen en gerici gruplar arasında gelişmektedir: "Cemal Salem, Salah Salem ve Abdullâtif el-Bağdadi'yle emperyalizme karşı daha bağımsız bir siyaset yürütmesiyle orta burjuvaziye en iyi temsil eden grup."

Ulusal Kurtuluş Hareketi, bu son yaklaşımın aslında Nasır tarafından temsil edildiğini söylemeye cesaret etmese de, bunu açıkça düşünüyor! Açıklama çok "kurnazca" yapılmıştır. Ancak ufak bir kusuru var: Bütün gerçeklerle bir çelişkiye girmiş oluyor!

Necib'in klikten atılmasının nedeni emperyalizme boyun eğmek isteyişi ve Nasır'ın istemeyişi değil, tam aksine, Necib Nasır'ın hazırladığı İngiliz-Mısır anlaşmasını imzalamak istemiyordu.

Halkın bu anlaymayı beğenmeyeceğinden ve rejim için bir tehlike teşkil etmesinden korkuyordu. Ülkede güçlü tek bir cephenin oluştuğunu seziyor ve "felaketi" önlemek istiyordu. Belki de Amerikan hayranlığı İngilizlere olan fobisini açıklıyordu. Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin yaptığı "analiz" bunların hiçbirinden söz etmiyor.

Peki, Ulusal Kurtuluş Hareketi neye güveniyor? Acaba, Necib uzaklaştırıldığında Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin onu Nasır'a karşı koruması ve bu uzaklaştırılmanın nedeninin Nasır için değerli olan İngiliz-Mısır askeri ittifakını imzalamak istemeyişi olduğunu ileri sürerken okuyucunun "balık hafızalı" olduğunu mu sanıyor?

Necib bu kadar kolayca pes ettiyse, kitlelerden korktuğu içindi. Bu kitleler MKP ve Müslüman Kardeşlerin çağrısına cevap vererek, bu anlaymaya karşı acil seçimler ve demokratik özgürlükler için Kahire sokaklarında eylem yaptığında, Necib ve ortağı Halid Muhiddin'i "yelkenleri suya indirerek" Nasır'a utanç verici bir şekilde teslim oldular.

Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin "Muhiddin'in talihsiz ayrılışı" demek istediği bu mu? Halid Muhiddin Necib'le aynı anda iktidardan uzaklaştırıldı. Ulusal Kurtuluş Hareketi, Halid Muhiddin'in sol eğilimi, Necib'in ise sağ eğilim ve büyük burjuvaziyi temsil ettiğini, ayrıca ikisinin de aynı anda, aynı nedenlerle kapı dışarı edildiklerini nasıl açıklayabilir? "Ulusal burjuvazinin en otantik temsilcisi" Nasır'ın İngiliz ittifakı yanlısı olduğunu ve büyük burjuvazinin temsilcisi Necib'in buna karşı gelmiş olmasını nasıl açıklayabilir? O dönem Necib'i Nasır'a karşı desteklediğini nasıl açıklayabilir?

Aslında arsız ve ilkesiz Ulusal Kurtuluş Hareketi yaptığı analizi haklı çıkarmak için hayali olaylar yaratıyor, bugünkü açıklamaları geçmişte yaptığı açıklamaların tam tersi olsa da kimin umurunda? Hangi konuda yanıldığını belirtmeden bir "özeleştir" yapıyor. Hepsi bu. Ve ardından da, olaylar hakkında pek bilgisi olmayan okuyucunun "güncel duruma uyan" bir analizle tatmin olacağını sanıyor. Çok iyi bir hafızası olan bir okuyucuysa şöyle düşünür:

Yarisömürge ülkelerde durum o kadar karışık ki her şeyi anlamaya çalışmaktan vazgeçmek lazım. Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin yayınlarını okuyan ciddi kişiler böyle düşünmez, işte bu da talihsiz bir durum!

Bugünkü Mısır Siyaseti

Oysa bir yıldan beri Mısır'ın dış siyasetinin bazı yönlerini belirleyen yeni bir eğilim var. Bunun asıl nedeni nedir?

MKP yakın zamandaki dış siyaset değişikliğini analiz ederek bu açıklamayı yaptı:

Askeri diktatörlüğün dış siyasetindeki ihanetinin doruk noktası Ekim 1954'te İngiliz-Mısır antlaşmasının imzalanmasıyla olmuştur. Halk, direnişi organize olan iki siyasi gücün etrafına toplandı: Eylem birliğini sağlayabilen Müslüman Kardeşler ve MKP. Nasır, İngiliz-Mısır askeri ittifakına karşı bu eylem birliğinin nihayetinde bir milli cephenin oluşumuna neden olacağını ve rejimin örgütlenmiş bir Mısır halkının baskılarına uzun süre dayanamayacağını biliyordu. Orduda bile, antiemperyalist subayların toplu tutuklanmasını sağlamalıydı.

Bu gücü kırmak için Nasır kendisine karşı bir "komplo" düzenleyip, Müslüman Kardeşleri bu komplonun kışkırtıcıları olmakla suçluyor ve kanlı bir tahakküm başlatıyor. Bu terör sonucunda Müslüman Kardeşler'in altı yöneticisi canlarından oldular. Hapishaneler çok küçük gelmeye başladı. Çölde konsantrasyon kampları (toplama kampları) açılmaya başlandı. Bu saatte, Nasır'ın zindanlarında 26.000 siyasi tutuklu inliyor. Bu rakam Mısır tarihinin bir rekorunu kırıyor.

Ancak tahakküm yetmiyor. Bunun yanı sıra, Nasır kitlelerin kafasını karıştırmak için demagojik bir kampanya başlatıyor. Halk tarafından desteklenmeyen Türk-İrak antlaşması (Bağdat Paktı) hakkında şiddetli bir kampanya başlatıyor. Nasır'ın niyeti hiç şüphesiz kitleleri yanıltmaktı çünkü daha bir ay önce emper-

yalist "Ortadoğu'da ortak savunma" projelerine onayını verirken, yeni İngiliz-Mısır ittifakına Türkiye'yi dahil etmişti. Ancak, Mısır antisovyetik bölgesel ittifakın başında olmalıydı. Bu bölgede, Batılıların "parlak yardımcısı" rolünü Mısır üstlenmeliydi. Ancak bu şartla Nasır "Mısır'ın dünyadaki yeri"yle ilgili demagojik bir kampanyayla kitleleri yanıltmayı başarabilirdi. Bağdat Paktı bu görevi Türkiye'ye veriyordu. Bunu Mısır'da kabul ettirmek imkânsızdı: Hem Mısır, Batı savaş arabasına zincirle bağlanacaktı hem de üstüne üstlük baş görevi (emperyalizmin kâhyası rolünü) üstlenme yetkisine sahip olamayacaktı! İşte bu nedenle üçlü antlaşmayı (Mısır-Suriye-Suudi Arabistan) şiddetle kınarken, aslında iki antlaşmanın birbirini tamamlamasını ve böylece antisovyetik cephenin liderliğini Türkiye'nin elinden almayı arzuluyordu. Ne de olsa Mısır ve Suriye'de kitlelerin müdahalesi hem rakip iki ittifakın bir Ortadoğu toplu ittifakına dönüşmesini engellemiş hem de Ortadoğu hükümetlerini (özellikle Mısır ve Türkiye) yerle bir eden çelişkileri de körüklemiş oldu. Sonuç itibariyle siyasette, insanların somut eylemlerinin sonucu soyut niyetlerinden daha etkili olduğu için, Mısır'ın Bağdat Paktı'na karşı yaptığı muhalefet de emperyalist diplomasisine üstün gelerek olumlu bir barış faktörü oluşturmuştur.

O dönemki demagojik tutumlar "Mısır rejiminin geleceğiyle ilgili yorumlara uygulanan sansürün kaldırılması"yla iç siyasete de yansımıştır. Sözde (siyasi partisiz) bir parlamentonun oluşturulmasıyla rejimin temellerini genişletmeyi hedefleyen kampanya tam bir fiyaskoya dönüşmüştür. Tahakkümün ciddi bir şekilde artırılmasıyla, kamuoyunda arzu edilen etki yaratılamamıştır. Bu bir hayal kırıklığıydı. Nasır aniden söz verdiği seçimlerin olmayacağı-nı ilan etti!

Sonuç olarak, emperyalist isteklere iki yıllık boyun eğme tam bir başarısızlıkla sonuçlanıyordu. Mısır'ın Şubat 1953 Antlaşması'nın acı meyvelerini Sudan'da nasıl topladığını daha yukarıda gördük.

Sudan politikasının başarısızlığı rejimi büyük ölçüde zayıf düşürdü. Nasır, Sudan meselesinin bütün sorumluluğunu üzerine yıkmaya çalışarak Salah Salem'i feda etmek zorunda kaldı. Salah Salem'in uzaklaştırılma nedeni budur. Kamuoyu o derece isyan halindeydi ki o alandan sorumlu bakanı feda etmek gerekiyordu. Ulusal Kurtuluş Hareketi bu olguları görmezden gelerek "Emperyalizme boyun eğme kozunu oynayan gerici grup (Salah Salem) ile millî burjuvaziye en iyi temsil eden grup (Nasır) arasında sözde bir çekişme" icat etmeyi tercih ediyor. Ulusal Kurtuluş Hareketi güzel rolü Nasır'a ayırıyor! Üstelik açıklamasının hiçbir özelliği yok; doğrudan Nasır'ın propaganda bürosundan çıkıyor! Mısır basını bu argümanı çaresiz bir şekilde kullanarak Nasır'ı skandaldan kurtarmaya çalıştı. Oysa komünistlerin bu saçmalıklara inanmaları için çok naif olmaları, Nasır'ın ikinci adamının Sudan hakkında uyguladığı politikadan hakikaten haberdar olmadığına inanmaları mı bekleniyordu? Hele bu siyaset apaçık ortadayken ve 1953 Antlaşması doğrultusunda yürütülürken?

Rejimin zayıflaması, diktatörlüğün MKP ve Müslüman Kardeşler'den oluşan bir millî cephe tarafından devrilme tehlikesi, önlerini kesmek isteyen emperyalistlerin yeniden harekete geçmelerine neden oldu. Amerikalılar hararetle ordu içinde bir darbe hazırlıyor ve halkın zaferine neden olacak felaketi bu şekilde engellemeye çalışıyorlar.

Bunun üzerine, Nasır yaptıklarını emperyalistlere kabul ettirmek amacıyla Batı'yla bir pazarlığa girebileceğini düşündüğü bir şey yapıyor: Sovyetler Birliği'ne gitmeyi kabul ediyor ve Çin Halk Cumhuriyeti'yle bir antlaşma imzalıyor.

Ancak, siyasette niyetin pek önemi yoktur. Ülkede gerçek bir siyaset değişikliğinden ciddi çıkar elde edecek büyük güçler vardır. Burjuvazi, pamuğunun satılamamasından dolayı ciddi bir maddi zarara uğradığı için uzun zamandır Doğu'yla ticarî ilişkilerin artırılmasını arzuluyor. Nasır'ın şantaj amaçlı yaptığı ilk açıklama-

lar burjuvazi tarafından çok ciddiye alındı. Sovyet diplomasisi bu olumlu açıklamaya karşılık verip, müzakereleri başlatma inisiyatifini kullanarak Nasır'ı köşeye sıkıştırmış oldu. Geri adım atamazdı. Mısır ve başka yerlerde böyle durumlar görmedik mi daha evvel? 1950'de Vafd, İngilizleri 1936 Antlaşması'nı feshetmekle tehdit ettiğinde, Muhammed Salahaddin'in yaptığı pazarlıkta daha büyük bir pay alacağını umuyordu. Bir yıl sonra antlaşmayı gerçekten feshetmek zorunda kaldı!

Kitleler uykuya dalmadığı ve milli burjuvazi geriye dönüşün imkânsız olduğunu hükümete hissettirdiği takdirde, Nasır girdiği yolda daha da ilerlemek zorunda kalacaktır. Başlangıçta bazı subayların emperyalistler tarafından göreve getirilmiş olmaları milli güçlere önemli imtiyazlar sağlayacakları anlamına gelmez, hele ki emperyalistlerin isteği dışında.

Mevcut durumu, artık geçerli olmayan 1925'teki şemalara göre incelememek gerekiyor. Eskiden durum çok açıktı: Bir yanda bir feodal klik ve kaderini emperyalizme bağlamış büyük burjuvazinin temsilcisi olan hükümet, diğer yanda proletaryanın köylü ve şehirli kitleleriyle küçük burjuvazi ve milli burjuvazinin kitleleri. Kendini emperyalizme tamamen adanmış hükümetlerin politikaları baştan sona gericiydi. Hatta hükümetin bazı bireyleri halk baskısıyla tereddüt edecek olsalar, emperyalistler hızlı bir şekilde müdahale edebilecek, hükümette bulunan ekibi değiştirip "durumu kendi leyhlerine geri çevirebilecek" güce sahiptiler.

Bugün durum biraz daha karışık. Tabii aynı sınıflar aynı çıkarlara sahip, burjuvazi ise dünkü gibi ülkesini emperyalizmin ve feodalizmin boyunduruğundan tamamen kurtaracak kabiliyete henüz sahip değil. Aksine, dünya çapında sosyalizm safının güçlenmesi, doğu ülkelerinde komünist partilerin gelişimi, bu sınıfın daha da pısrık olmasına neden oldu. Bu son yılların olayları bize, proletaryanın mücadeleyi sıkı bir şekilde ele almayı başaramadığında, burjuvazi uzlaşma aramakta ve feodallerle yabancılara imtiyaz tanımakta gecikmiyor.

Aynı zamanda sosyalist safın güçlenmesi burjuvazinin radikal eğilimlerini azaltarak emperyalistleri oldukça zayıf düşürdü. Bağımlı ülkelerin içişlerine müdahale etmek giderek daha da zorlaştı. Emperyalist ülkelerin kamuoyu buna daha kesin bir şekilde karşı geliyor. Birçok durumda müdahale -doğu ülkelerin siyasi olgunluğuna bakılınca- emperyalistleri sonu bir muamma olan sömürge savaşlarına sürükler. Çünkü müdahale, bu ülkelerde milli cepheyi güçlendirip, proletaryanın idaresi altına geçmesini sağlamış oluyor. Bu durum bir şekilde burjuvazinin pozisyonunu güçlendirmiş oluyor. Daha özgürce manevra yapmayı, feodal ve emperyalistlerden önemli imtiyazlar almayı, proletaryası tarafından "mantık" sınırlarının ötesine sürüklenmeden bu gerici güçlere karşı kısmi savaşlar açmayı sağlıyor. Emperyalizmin zayıf düşmesi, emperyalistler tarafından göreve getirilen kliklerin eski sahiplerine karşı "itaatsizlik" etmesini bile sağlıyor. Ve buna da engel olamıyorlar.

MKP'ye göre askeri klik Amerikalılar tarafından göreve getirilmiş olsa bile halk baskısı sonucu barış politikasını daha da ileriye götürebilir. Bu ciddi tehlike karşısında emperyalistlerin Mısırlı bakanlara çok ağır baskılar uygulayacakları bir gerçektir. Halk gücü karşısında, Mısır hükümeti aktif ve barışçıl bir arada yaşama politikasını uygulayacak adamları bulabilecek mi? Bu adamlar, Mısır'da uygulanan politik baskının ağır geçmişiyle bağlarını koparmayı başarabilecekler mi?

Buna da şunu eklemek gerekiyor: Bugünkü uluslararası konjonktür Mısır'ın savaş safından ayrılmasını destekliyor. Bugün Doğu ile Batı arasında tarafsız devlet zinciri oluşurken, Bandung'ta Doğu ve Afrika ülkeleri emperyalizmin zincirinden kurtulmak istediklerini yüksek sesle ilan ederken, bu tip bir ayrılma dereceli olarak kolay sayılır; Mısır'a sayısız dost kazandırır. Emperyalistlerin ayağa kalkmış bir Doğu'ya müdahale etmesi giderek daha da güçleşir.

İşte bu nedenle MKP mücadelesini üç noktalı bir programın geliştirilmesine yönlendirdi. Mevcut propagandası da bunu bütün ülkede popülerleştiriyor:

1. Sovyetler Birliği'yle saldırmazlık antlaşması imzalanmalı,
2. Çin Halk Cumhuriyeti resmen tanınmalı,
3. Doğu ülkeleriyle ekonomik ve kültürel ilişkiler güçlendirilmeli.

Bu hedeflerin gerçekleşmesi yönünde ilerliyor muyuz? Bugünkü koşullarda gerçekten uygulanabilirler.

Geçen Kasım'dan beri, Mısır hükümeti "barış içinde bir arada yaşama" politikası yolunda daha çok ilerleme kaydetti. Batılıların ağır diplomatik baskılarına rağmen, pamuk karşılığında Çekoslovakya'yla silah antlaşması imzaladı. Mısır'ın bu bağımsızlık hareketi, bir arada yaşama hakkıyla Sovyetler Birliği barışçıl diplomasisinin zaferidir kesinlikle. Sovyetler Birliği ile Doğu Bloku ülkelerinin bütün ülkelerle kesinlikle eşit dostluk ilişkisi kurmaya hazır oldukları bu şekilde gösterilmiş olunuyor. Sovyet devletinin 1917'den beri çeşitli rejimlerin barış içinde bir arada yaşama davasını aktif bir şekilde sürdürdüğünü anlayanlar, sosyalizm ülkesinin bağımlı ülkelerdeki burjuvazilerin tarafsızlık eğilimlerine güçlü bir şekilde destek vermesine şaşırır.

İşte bu nedenle, MKP bu alışverişi ticaretimizin özgürleşmesine yönelik atılan bir adım olarak değerlendiriyor. Yine de, Nasır'ın zihninde bunun Batı'ya karşı kullanabileceği bir şantaj olduğunu unutmamalıyız. Hatta birkaç hafta sonra, Nasır'ın uzun zamandan beri İngilizlerden silah satın aldığını öğrenmiş olmadık mı? Nasır, İngiliz müttefiklerini sakinleştirme amacıyla Kanal'daki üssün kontrolünü İngiliz firması GIBB&CY'ye emanet edip, Mısır subaylarını Sovyet MİG'ler üzerinde eğitmek için Kraliyet Hava Kuvvetleri pilotlarına başvurmadı mı?

Ve sonuç olarak Nasır *Daily Herald*'le yaptığı röportajda hükümetinin niyetleri hakkında birçok bilgi veriyor:

"Soru: Mısır bir tarafsızlık politikası uygulamayı düşünüyor mu?

Cevap: Süveyş üssüyle ilgili İngiltere'yle hâlâ yedi yıllık bir anlaşmamız varken bir tarafsızlık politikasını nasıl uygulayabiliriz ki?"

Aynı fikir doğrultusunda, Asvan Barajı'yla ilgili müzakerelerden de bahsetmemiz gerekiyor. Bu barajın yapımı uzun zamandır söz konusuydu. Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD) çalışmalarını finanse etmeyi teklif ediyordu. Ve tabii Amerikalılar zaten ağır olan ekonomik koşullara (döviz olarak ödenecek %6 faizli kredi), bir de dayanılmaz siyasi koşullar eklemişlerdi.

Sovyetler Birliği o sıra araya girmiş oldu. Olaylar Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin ima ettiği şekilde gelişmemiştir. Nasır asla Moskova'dan bir yardım talebinde bulunmadı. Mısır pirinci ve pamuğu için %2 faizle 30 yıla yayılacak bir ödeme planıyla tamamen koşulsuz siyasi bir teklif (kredi) sunarak, Sovyetler Birliği Mısır'ın gerçek dostu olduğunu bir kere daha kanıtlamış oldu. Nasır'ın Sovyet tekliflerini geri çevirmesi çok zordu. Kendisine karşı komplo kuran emperyalistlere kafa tutmak için burjuvazinin desteğine ya da en azından tarafsızlığına ihtiyacı vardı. Sovyet teklifini reddetmenin rejimi için yıkıcı bir etkisi olurdu. Dolayısıyla Nasır Sovyet girişimini değerlendirmeyi kabul etti. Bu teklifi, sadece Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası'na (IBRD) karşı bir pazarlama kozu olarak kullanmayı arzu ediyordu.

IBRD'nin kredi şartlarını görüşmek üzere Maliye Bakanı El Kaissouni'yi derhal Washington'a işte bu nedenle gönderdi. Aynı zamanda Washington'daki Elçi Ahmed Hüseyin, ABD'nin Mısır'a ekonomik destek vermesi kaidesiyle Sovyetler Birliği'nden gelecek herhangi bir ekonomik destekten anında vazgeçeceklerini beyan ediyordu. Bildiğimiz gibi, ABD Mısır'a ekonomik desteğini tamamen kesmişti. Amacı hükümeti maddi sıkıntılara sokarak, rejimi zayıf düşürmek ve böylece daha önce belirttiğimiz darbeyi kolaylaştırmaktı.

IBRD aynı ekonomik koşulları sununca Nasır teklifi reddetmek zorunda kaldı. Ayrıca bankanın kredi sağladığı pazarların uluslararası ihaleye tabi tutulması gerektiğine dair maddeyi de reddetmiş oldu (İngilizler, Fransızlar ve Almanlar Amerikalıların lehine olan bu maddeye karşı gelmişlerdi). Mısır, bu sözlü redde rağmen ve hâlâ Sovyetler'in ikinci teklifine de cevap vermezken, bu kurumla müzakereye devam ediyor. Bu teklifle, Sovyet hükümeti IBRD'ye ortak olarak, çalışmaların bir kısmını finanse etmeyi teklif ediyor.

Sovyet teklifleri Mısır halkına gerçek dostlarının kimler olduğunu göstermeye yaradı. Batılıların ekonomik desteği karşılığında Kahire politikasını Pentagon stratejisine uydurması gerekirken, Sovyetler Birliği aksine az gelişmiş ülkelere yürekten yardım etme arzusuyla, karşılığında siyasi bakımdan herhangi bir şart koşmadan hareket ettiklerini çarpıcı bir şekilde göstermiş oldu.

Sovyetler Birliği bağımlı ülkelerin sanayileşmesinin emperyalizmi zayıf düşürdüğünü ve aynı zamanda bu ülkelerin siyasi pozisyonunu güçlendirdiğini savunuyor. Bugüne kadar, Mısır burjuvazisi rahatsız edici politik sonuçlarına rağmen Amerikan yardımını kabul ediyordu. Başka bir çözüm olmadığını düşünüyordu. Sovyet teklifleri Washington isteklerine teslim olmaktan başka çözümler de olduğunu somut bir şekilde göstermiş oluyor. Bundan dolayı, Nasır'ın bu teklifleri durumunu gerçekten düzeltecek bir pazarlık unsuru olarak kullanabileceğini düşünmesi pek önemli bir şey değildir. Başka bir çözüm olduğu düşüncesi: Sovyetler Birliği'nin çıkarsız bir destek vermeye hazır olduğu artık olasılık dâhilindedir. Mısır hükümetlerinin birinin bile bu somut gerçeği ihmal edemeyeceği günler gelecek. İşte bu nedenle MKP Sovyet teklifini coşkuyla karşıladı. İşte bu nedenle MKP Nasır'ın yaptığı pazarlıkları da ülkemiz için özgürlük yolunda atılan bir adım olarak değerlendiriyor.

Ancak MKP Nasır'ın yapısı ve niyetleri hakkında boş hayallere kapılmıyor. Ülkemizle Doğu ülkeleri arasındaki aktüel durum bizi

daha dikkatli olmaya zorluyor. Ulusal Kurtuluş Hareketi yurtdışında bu konularda pek de bilgisi olmayan okuyucularına, Mısır'ın Doğu'yla ticaretinin darbeden sonra arttığını inandırmaya çalışıyor. Gerçeklerse bunlardan çok farklıdır. Mısır Milli Bankası'nın bülteni Sovyetler Birliği'yle alışveriş hacminin 1952'de 10,7 milyon lirayken, 1953'te 4,1 milyon liraya ve 1954'te de 2,4 milyon liraya düştüğünü, Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku ülkeleriyle (Çekoslovakya, Polonya, Alman Demokratik Cumhuriyeti, Macaristan, Romanya ve Bulgaristan) alışveriş hacminin 1952'de 22,4 milyon liradan 1953'te 11,5 milyon liraya ve 1954'te de 10,6 milyon liraya düştüğünü gösteriyor.

Bu birkaç rakam Nasır'ın açıklamalarındaki demagojiyi daha iyi değerlendirmemizi sağlıyor.

Hiç mi değişiklik olmadı yani? Kesinlikle hayır. Mısır'ın Çekoslovakya'dan silah almayı cesaret etmiş olması, Asvan Barajı çalışmalarının finansmanı için Sovyetler Birliği'yle müzakere edilmesi, Nasır'ın bakanlarının Doğu ülkeleriyle ticari anlaşmalara girişmesi, bunların hepsi büyük değişimlerin mümkün olabileceğinin işaretidir. Burada Nasır'ın niyeti pek de önemli değil. Mısır'ın gelişmekte olan nesnel güçleri hükümeti bir arada aktif yaşama yolunda ilerlemeye zorlar. Nasır, emperyalistlere karşı direnmek istiyorsa Mısır burjuvazisinin desteğini alması ve bunun karşılığında imtiyazlarda bulunması gerekecek. Uluslararası durumun gelişmesi Mısır ve demokratik ülkeler arasındaki ilişkilerin güçlenmesine zemin hazırlamaktadır. Her gün yeni başarılar elde eden "bir arada aktif yaşama" tezi, Mısır burjuvazisini dayanılmaz bir şekilde cezpl ediyor. Emperyalistler tarafından iktidara getirilmesine rağmen Nasır, bu somut gerçeği sonsuza dek görmezden gelemmez.

Buna rağmen, Nasır yine de tereddüt içinde. Ülke içinde halk kitlelerinin ve demokratik burjuva muhalefatinin rejime karşı tutumunu değiştirmek için hiçbir şey yapılmamıştır. Son aylarda,

cezaevi ve işkence sıkça gündeme gelmiştir. Bu vakitte, hükümet MKP üyesi olmakla suçlanan 140 kişiye karşı son derece gizli bir dava hazırlıyor. Bazı davalılar yıllardan beri cezaevinde tutuklular. Diğerleri, daha evvel yargılanmış ve beraat etmiş olmalarına rağmen cezaevinde tutularak yeniden askeri mahkemelere çıkmak üzere bekletiliyorlar. Üstelik yakın zamanda baskı daha da şiddetlendi: 1.500 yeni tutuklu Kharga vahasına daha yeni gönderildi. 140'lar davasının iddianamesi hazır. Hükümet "daha uygun siyasi koşullar" bekliyor. Bu 140 davalı, Amerikan sempatisini geri kazanmaya yarayabilir.

Üstelik 16 Ocak'ta yürürlüğe giren yeni Anayasa Mısır halkının demokratik özlemlerini yansıtmıyor. Anayasa'nın kadınlara oy hakkı gibi bazı olumlu yönlerinin altını çizmemiz gerekse de metnin olumsuz yönlerini de görmeliyiz. Örneğin Anayasa'nın eşzamanlı olarak Meclis Başkanı ve Cumhurbaşkanı olan Nasır'a diktatör yetkilerine benzeyen yetkiler vermesi (Meclis'in Nasır'ı devirmesine imkân yoktur ve bu anlamda söz konusu makamdaki kişi tamamen sorumsuzdur!) ve belki de en önemlisi, kısıtlayıcı seçim yasasını unutmamak gerekir. Oysa Nasır niyetini açıkça ifade etmiştir. Ne basın özgürlüğü ne de siyasi parti oluşturma özgürlüğü olacaktır. Sadece "Özgürlük Partisi'nin" öngörülen seçimlere aday gösterme hakkı olacaktır!

Gördüğümüz gibi, "derin bir değişime götürebilecek" ve yeni yeni beliren Mısır dış siyasetinin yönelişi hakkındaki açıklama ile Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin analizi arasında dünyalar kadar fark var. Bu değişimin, Kahire'deki diktatörlerin yaptığı demagojinin başarısızlığa uğraması, askeri klikin sayısız ihanetlerinin halk muhalefetince açığa çıkarılması, uluslararası durumun elverişli gelişimi, her fırsatta Nasır'ı sözlerini eyleme dönüştürmeye mecbur tutan Sovyetler Birliği'nin uyguladığı güçlü ve zeki diplomasisi sonucu gerçekleştiğini savunuyoruz. Bu gelişim bütün bu olası nedenlerden dolayı mümkün olmuştur. Ulusal Kurtuluş Hareketi

değişiklik olmadığını, Nasır'ın daima milli burjuvaziyi temsil ettiğini, darbenin burjuva devrimi olduğunu ve eğer Mısır hükümeti geçmişte yabancıya boyun eğmişse, bunun emperyalistlere karşı mücadelesinde rejimi içeriden desteksiz bırakan yobaz komünistlerin suçu olduğunu savunuyor.

İşte bu nedenle MKP kitleleri harekete geçmeye, siyasi tutukluların bırakılmasını talep etmeye ve hükümeti yeni dış politikalarında daha da ilerlemeye çağırırken, Ulusal Kurtuluş Hareketi Nasır'ı övmekle ve inisiyatiflerini eleştirmeden onaylamakla yetiniyor. Bahanesi de Sovyet Hükümeti'nin de aynı davranışta bulunmasıdır! Ancak Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin pasif tutumunu haklı çıkarmak için bilerek söylemeyi unuttuğu şeyin, Sovyetler Birliği'nin dış siyaset konusunda dokunulmaz bir ilkesinin olduğudur: O da başka ülkelerin içişlerine müdahale etmeme ilkesidir. Bu nedenle Sovyetler, Nasır'ın siyasetini eleştirmiyor, çelişkili yönlerini ve asıl nedenlerini açığa çıkarmıyor. Bunu yapmak onlara düşmez. Mısır halkını yönetme, kitleleri uyarmak üzere hükümeti yönlendiren gerekçeleri analiz etme ve bakanları bu yolda ilerlemeye mecbur tutma görevi sadece ve sadece Mısır komünistlerine düşer. Sovyetler Birliği tarafsız devlet zincirini oluşturma ve yumuşama yolunda ilerlemek için her fırsatta Mısır hükümetinin olumlu demeçlerini takdir ediyor.

Ancak, Sovyetler Birliği'nin uyguladığı bu akıllı politika, Mısır komünistlerini asli görevlerini yapmasını engellemez. Ulusal Kurtuluş Hareketi şunu bilmeli: Mısır yurtseverlerinin çabaları, diktatörlüğün binlerce kurbanı, MKP'nin kahramanca fedakârlıkları olmasaydı Nasır hiçbir zaman bu konuma gelemezdi. Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin savunduğu gibi Mısır dış siyasetinin Nasır'ın "yurtseverliğine" indirgenmesi, aynı zamanda Mısır hükümetinin geçmiş ihanetlerinin, yurtsever subaylara destek vermeyen MKP'nin "yobazlığına" bağlaması hem çocukça hem de iğrenç bir davranıştır.

Çekoslovakya'dan Silah Alımı Hakkında MKP'nin Tutumu

1. MKP daima Mısır'ın dış ticaret özgürlüğünü istemiştir. Dolayısıyla, MKP Mısır'ın Çekoslovakya'dan silah alma hakkını savunuyor. MKP Mısır hükümetinin bu alımlardan vazgeçmesi için yapılan emperyalist baskıları kınıyor.

2. Nasır'ın Mısır basınındaki bir demecinde ifade ettiği gibi "iç asayiş sağlamak" ve "İsrail'i sonsuza dek denize atmak" için değil, MKP ancak, savunma amaçlı olması şartıyla Mısır'ın silahlandırılmasından yanadır.

3. Ticaret yapma hakkımızın özgürlüğü yolunda bir alışveriş olsa da Nasır'ın bunu emperyalistlerin hazırladığı darbeyi önlemek için ABD'ye karşı bir şantaj unsuru olarak gördüğünü unutmamız lazım.

4. Sonuçta MKP, genel olarak meselenin Mısır'ın silahlandırılması veya silahsızlandırılması değil, topyekûn izlenecek bir dış siyasetin belirlenmesi olduğunu düşünüyor. Bu da kesinlikle gerçekleştirilebilir bir barış politikasıdır (MKP'nin halk arasına yaydığı üç maddenin özeti).

Filistin Meselesi

Araplar ve İsrail arasındaki düşmanlık uzun zaman emperyalistlere yaradı: Daima tehlikede bulunan bir dengeyi sağlamak bahanesiyle Batılılar Arap devletleriyle İsrail'i silah almaya zorluyorlardı. Bu silah sevkıyatı Batılılara bu ülkelerin içişlerine müdahale etmeye, bu sevkıyatları kesme ve düşmanı silahlandırma tehdidiyle de bu ülkelerin dış siyasetini emperyalist çıkarlarına uygun bir yöne sürüklemeye yarıyordu.

Sınırlarda yaşanan sorunların sıklığı Ortadoğu hükümetlerine kitlelerin dikkatini gerçek iç ve dış sorunlardan alıkoymayı sağlıyordu.

Sahte "İsrail tehdidi" bahanesiyle Arap devletleri 1950'de "Toplu Asayiş" antlaşmasını imzaladı. Bu antlaşma, Batılılar için bölgesel antisovyet ittifakın temel yapıtaşı olacaktı.

O zaman, bu yolda kalan son engel aşılmalıydı: Arap-İsrail gerginliği. Batılıların ürünü olan bu gerginlik Ortadoğu planlarını yürürlüğe koymak için bir engel teşkil ediyordu. Bunun üzerine, Batı diplomasisinin tutumunda çok önemli bir değişiklik oldu. Batı, bu anlaşmazlığı bir an evvel "çözme" ve İsrail ile Arapları "barıştıрма" görevini üstlendi. İki tarafa aşağıdaki temellere dayanan müzakereler sunuldu.

Mevcut Sınırların Tanınması

Müzakere planlarında Arap mültecilerin bulundukları ülkelere kesin olarak yerleşmeleri. Bu yükümlülük karşılığında Arap devletlerine İsrail tarafından tazminat ödenmesinin sağlanması ve tazminatın ABD tarafından peşin verilmesi öngörülmüyordu.

Keza ABD'nin kefil olacağı kolektif bir Arap-İsrail antlaşmasının imzalanması da tasarlanmıştı.

Ve MKP, ABD'nin antisovyetik bir ittifak kurmayı planladığı bu antlaşmayı açığa çıkardı. ABD'nin statükoyu garantilemesi kesinlikle barış teminatı sayılmamalı. Aksine, ABD bu garanti sayesinde, Ortadoğu devletlerinden birinin çekimser davranması durumunda, sınır olayları yaratarak müdahale hakkına sahip oluyor.

Bu plan birçok nedenden dolayı başarısızlığa mahkûmdur. Bu kadar demagojiden sonra, Arap ülkelerinin 500.000 mülteciyi feda eden bir barışı kabul etmeleri biraz zordu. ABD'nin Ortadoğu'yu özel vesayeti altına alan plana karşı Büyük Britanya'nın gösterdiği sessiz muhalefet, manevranın başarısızlıkla sonuçlanmasını kolaylaştırdı.

Son olarak Nasır'ın Çekoslovakya'dan silah aldığı sırada gelişen olaylar, Batılılara bir antisovyetik kampanya başlatma fırsatını verdi. Aynı zamanda, Bağdat Paktı nedeniyle yıpranan Irak-Mısır dostluğunu yeniden sağlamış oldular.

Bandung Konferansı, anlaşmazlığı, 1947 BM önerisi temelinde çözmeyi tavsiye ediyordu. Bu tavsiye Arap devletleri ve İsrail tarafından çiğnenmiştir. Savaş İsrail'e sınırlarını genişletmeyi, Arap azınlıklarını topraklarından atmayı sağladı. Ürdün ve Mısır'ın, Filistin'in geri kalanını aralarında paylaşmasını sağladı.

MKP Bandung kararını onaylayarak; Filistin, Yahudi ve Arap halklarının çıkarlarına uygun tek çözümü savunuyor: Filistin'de bir Arap devletinin kurulmasını öneren BM kararlarının uygulanmasıyla İsrail, Ürdün ve Mısır'ın bu devletten aldıkları toprakları iade etmeleri gerekecektir.

MKP aynı zamanda yeni emperyalist planı açığa çıkarıyor: Eden planı. Eden'in tek hedefi Ortadoğu'da antisovyetik bir ittifak kurmak. Bunun için bir yandan Mısır'ın Bağdat planına yanaşmasını sağlamak, diğer yandan da Arap-İsrail gerginliğine bir son vermek lazım. Araplarla dostluğun korunması için, Filistin konusunda birkaç imtiyazın gerekeceği bilinciyle, İsrail'e ufak bir toprak tavizinde bulunmasını öneriyor. Ancak gasp edilen toprakları iade etmeleri, Mısır ve Ürdün'e önerilmiyor. Bu operasyon Mısır ve İsrail'in Bağdat Paketi'nin Ortadoğu'ya genişletilmiş versiyonuna katılımını sağlıyor. Aynı vesileyle, dört Arap devletine ikili anlaşmalarla bağlı Büyük Britanya, Türkiye aracılığıyla sağlanan bölgesel ittifakın yönetimini ABD'nin elinden almış olacaktı.

Sonuç: Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin Oportünist Karakteri

Mısır'ın durumuyla ilgili birbirine paralel olarak hazırlanan iki analiz, Ulusal Kurtuluş Hareketi ile MKP arasındaki derin uçurumu gösteriyor.

Ulusal Kurtuluş Hareketi ismini yeni değiştirdi. Sık sık bölünen bu oportünist kuruluşun başlıca iki "yarısı", biri "Badr"ın yönettiği -ve şatafatlı bir isim alan- Ulusal Kurtuluş Hareketi (devrimci akım) ve E. Abdülhalim'in yönettiği Ulusal Demokratik Kurtuluş Hareketi -bir kongreye katılarak- düzenli aralıklarla yapılan bir

şaka gibi, Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin dağılmış minik gruplarıyla yeniden bir araya geldiler! Ancak, Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin adının bile popüler olmamasıyla birlikte herkesin gözünde şüphe uyandırıyor. İşte bu nedenle geçmişi tamamen silip, eski kavgalar geride bırakılmalıydı. Dolayısıyla "yenilik" izlenimi yaratmak için, örgütün geleneksel adı bırakılmıştır. İşte bu nedenle şimdi Ulusal Kurtuluş Hareketi garip bir ad taşıyor: Birleşik Komünist Partisi.

Ulusal Kurtuluş Hareketi marksist entelektüel çevrelerin birleşmesi sonucu, 1947'de kuruldu. Yeni örgüt, başından itibaren eski çevrelerin özelliklerini taşıyordu: Ne bir programı ne de belirlenmiş bir siyasi çizgisi vardı. Ulusal Kurtuluş Hareketi günü gününe bir siyaset izliyordu. Ancak, siyasi tutumlarının tümü oportünist özelliklerini açığa çıkarıyordu. Vafdist basının yaptığı gibi filanca bakanın ihaneti ifşa edilirken; feodaller, tekelciler hiçbir zaman emperyalizme boyun eğmiş sınıf olarak ifşa edilmemiştir. Milli mesele hiçbir zaman köylü meselesine veya siyasal rejime bağlanmamıştır. Ulusal Kurtuluş Hareketi de Vafd gibi gerici 1923 Anayasası'na saygı duyulmasını talep etmekle yetinmiştir. Bu oportünist çizgi kitlelerin yönetimini Vafd'a bırakıyordu. 1947'de Ulusal Kurtuluş Hareketi BM'ye ilettiği Sudan meselesiyle ilgili bir memorandumda, Sudan'ın Mısır vesayeti altına alınmasını talep ediyordu.

Bu örgütün ne yapısı ne de siyasi çizgisi Bolşevik'ti. Hücre kavramı bu kurumsal organizasyonda bilinen bir şey değildi. Demokratik merkeziyetçilik aslında sadece merkeziyetçilikti. Hiçbir yönetici politikası yoktu. İki "büyük" (Curiel ve Schwarz) tarafından seçilen yöneticilerin, onları kuklaya çeviren tek özellikleri, vasat olmalarıydı.

Fakat en bilinçli militanlar tedirgin olmaya başlamışlardı. Onlardan biri hareketin siyasi çizgi sorununa dikkat çekiyordu. Herhangi bir siyasi çizginin olmadığı fark edildi. Bunun üzerine Curiel öneride bulundu: Ulusal Kurtuluş Hareketi bütün demokra-

tik güçlerin partisi olmalıydı, sadece işçi sınıfınıninki değil. Bu konuda bazı eleştirilere maruz kalınca, Curiel disiplin adına onları bastırdı. Bütün yasal tartışmalar bu şekilde yasaklanınca, kavga bölücü bir şekil aldı ve 1948'de Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin bölünmesine neden oldu. Tartışmalar, ara ara bölünme, birleşme ve tabii ki tutuklamalarla iki sene boyunca sürdü...

MKP tam bu kaostun ortasında 1949 yılında doğdu. Bu değersiz kavgaların dışında, oportünizme karşı ideolojik bir mücadele verme arzusuyla gelişti. Bölünmenin sonucu olarak doğan farklı kuruluşlar ne de olsa derinden derine oportünist davranmaya devam ediyorlardı. 1952'nin başlarında, Ulusal Kurtuluş Hareketi programın başına şunu koyuyordu: "Ana hedefimiz, gerici bireylerden kurtulmak için Vafd'ın içinde yapılacak mücadeledir."

Böylece Vafd'den ayrılan kitleler ilerici fikirler adına büyük burjuvazi partisine doğru itiliyordu. Darbe sonrası Ulusal Kurtuluş Hareketi'nden sayısız militan bize katıldılar. Hakkanietli tutumumuz, polise karşı kendini savunabilen sağlam örgütümüz, mücadelemizin takdire şayan devamlılığı (*El Şa'b*, merkezi yayın organımız yayını hiçbir zaman kesmemiştir, mücadelemizin altıncı senesinde 150. sayıyı yayımladık), hayranlık uyandırıp, bütün Mısır devrimcilerin katılımını sağladı.

Curiel eylem talimatını o zaman yayımladı! Tutumumuz açıktır: Birlik, bir program çerçevesinde sağlanmalıdır. Bunu yapan tek örgüt bizimkidir. Eleştirileriniz varsa, lütfen yapınız. Öyleyse birliği engelleyen nedir? Belki de yönetime militanlarınızdan birilerini getirmek istersiniz? Bunu da bir şartla kabul etmeye hazırız, (eleştirileriniz olmadığına göre) programımızı tanımanız ve bu militanların temiz bir geçmişi olması gerekir. Ulusal Kurtuluş Hareketi bu şartları tabii ki reddetti ve birleşme karşılığında temele eylem birliği koşulunu koydu. Aralarında polislerin de bulunduğu kişilere üyelerimizin isimlerini vermemiz gerekiyordu! Bu koşulları reddettik ve 1955'te eski Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin iki yarısı ve

bu oportünist örgütten ayrılan küçük gruplar birleşti. Yeni örgütün adı Birleşik Komünist Partisi'ydi! Ancak sadece adı değişmişti. Gerçekler hâlâ aynıydı. "Curiel" tarzında yazılan son rapor, yine Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin klasik bir raporudur. Bütün bunlar MKP pozisyonunun doğruluğunu kanıtlıyor. Katılmayı reddettiği birleşme kongresi eski yöntemlere, örgüt içinde kargaşaya, havada kalan sözde teorik tartışmalara dönerken, polisler yürekten mücadele edenleri yurtsever Nasır'a teslim ediyordu.

"Birleşik KP" -diğer adıyla Ulusal Kurtuluş Hareketi- temelde ve derinden oportünist bir örgüt olarak kalmaya devam ediyordu. Kendisini komünist sanan ve eskiden "solcu Vafdist" denen küçük burjuva siyasi akımı temsil ediyordu. Entelektüel ve küçük burjuvalardan oluşan bu örgüt Curiel tarafından yönetilmeye devam ediyordu. Son raporu Curiel'in kendisi yazdı. Raporun sonucunda Curiel'in "mektuplarında" alışılmış "uzun monologlarından" birini buluyoruz. Hele ki, bu monologlarda alçak gönüllülüğünden herhangi bir yansıma bulunmuyor! Bu dünyadaki bütün komünist partilerine bir çağrıdır! Onları oportünizmin tehlikeleri hakkında uyarıyor!!! Barış safı, sömüren sınıfları temsil eden hükümetlerden oluşacak şekilde genişlerken yeni bir "browderizmin" ortaya çıkma tehlikesiyle karşı karşıya olduğumuzu büyük bir ciddiyetle ileri sürüyor. Ve son olarak yüce Curiel övgü beklemiyor:

"Browder'in yoldan saptığı bir dönemde, hakiki devrimci Mısır komünist hareketi bu konuda doğru tutumu -en azından özünde doğru- sergileyen bir akımı içinde barındırmıştır."

Bir kitle örgütü olduğu bahanesiyle Mısır'da başka bir kitle örgütünün kurulmasına yıllarca karşı çıkan, işçi sınıfı partisi yerine kendini yıllarca Ulusal Cephe sayan Ulusal Kurtuluş Hareketi bütün dünya komünist partilerinin iyiliği adına... Browderizmi ifşa ettiğini ileri sürüyor!

Son Bir Not

Fransa'da "Birleşik Komünist Partisi", diğer adıyla Ulusal Özgürlük Partisi tarafından "Kifah Şuub el Şark el Evsat" (Ortadoğu Halklarının Mücadelesi) başlıklı Arapça yayımlanan 8 no.lu bültende, bu örgütün oportünist siyasetinin parlak bir kanıtı bulunmaktadır.

"Birleşik Komünist Partisi"nin kuruluşunu ilan eden bu dergi, Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin 2 no.lu programını yayımlıyordu. İnanılmaz şaşırtıcı bir tarım programı vardı: "El konulan toprakların fakir köylülere derhal ve düşük fiyata satılması."

Ulusal Kurtuluş Hareketi toprakların bedava dağıtımını, feodal mülkiyetlere el konulmasını, tarım reformunun basitçe uygulanmasını bile talep etmeyip, sadece el konulmuş ve devletin işlettiği toprakların satılmasını istiyor. Hele ki, bu topraklar 200 feddân-dan daha büyük toprakların ancak küçük bir kısmıdır. Bunlar 1952 yasasına göre uzun zamandır istimlak edilmiş olmalıydı. İşte, kendini komünist sayıp, Nasır'ı üzmemek istemeyen bir örgütün ne hale geldiğine bakın.

Hartum'da yayımlanan 5 Ekim 1955 tarihli *El Meydan* gazetesindeki inanılmaz derecede şaşırtıcı makale, Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin Mısır diktatörüne sıkıntı yaratmak istemediğini herhangi bir eleştiri veya yorum yapmadan ifade ediyor:

"Nasır'ın bu hareketi (Çekoslovakya'dan satın aldığı silahlar) ne şantaj yapmak ne emperyalist ve sosyalist saflar arasındaki ilişkileri kullanmak ne de Mısır halkını kandırmak istemesiyle alakalıdır. Bunu söyleyen kişiler Nasır'ı kararsızlığa itmek istiyorlar. İnsanların(?) savaş antlaşmalarına karşı hükümet ve Mısır halkıyla bir cephe oluşturmalarını engellemek istiyorlar(!)."

Bir kez daha Ulusal Kurtuluş Hareketi yurtsever Nasır'a övgüler yağdırıp, gerilemesinin nedenini, şartsız kayıtsız bir yardımı ondan esirgeyen ve emperyalistlere boyun eğmeye zorlayan komünistlere bağlıyor!

Haziran 1956

BELGE II

MISIR'IN DURUMU VE KOMÜNİST PARTİSİ'NİN FAALİYETLERİ

Süveyş Kanalı'nın Millileştirilmesinden Sonra Mısırlı Olmak

Bu kısa rapor, geçen Haziran ayında partimiz tarafından kardeş partilere sunulan raporun bir ekidir. Mısır'daki iç gelişmeler ve Süveyş Kanalı'nın millileştirilmesinden sonraki üç aylık (Temmuz, Ağustos, Eylül) süre boyunca partimizin faaliyetleri hakkında bilgilendirme amacıyla düzenlenmiştir.

Millileştirme Ülkenin İç Durumu

Millileştirme ülkenin karışık olduğu bir dönemde yapıldı. Bir önceki raporumuzda, hükümetin "dış siyasette aktif tarafsızlık" konusunda kaydettiği ilerlemenin asıl nedenlerini analiz edip sunmuştuk. Bu tutum, feodal kesimleri ve büyük burjuvaziye hükümetten uzaklaştırmıştı. Buna rağmen, bu sosyal sınıflar kararsız ve

pasif kalmaya devam ediyorlardı. Emperyalistlerin kararsızlığına uyuyorlardı. Emperyalistler, dünyada sosyalizmin güçlenmesiyle zayıf düşmüş ve ciddi çelişkilerle dolu bir ağa takılmış bulunuyordu: Nasır'a karşı ortak bir politika belirleyememişlerdi. Ayrıca, diktatörlüğün ve antikomünist baskının var gücüyle devam etmesi, bu gerici kesimlere hükümetin çok fazla ilerleme kaydedemeyeceği güvencesini sağlıyordu.

Anayasa'nın verdiği yetki düzeninin gerici yapısı ve seçim kampanyası süresince özgürlüklerin kısıtlanmasına rağmen MKP, hal-ki Anayasa ve Cumhurbaşkanı Nasır lehine oy kullanmaya çağırdı. Partimiz bu tutumun nedenlerinin detaylı bir analizini sunmuştu. Baskıya gelince, azalmış olmasına rağmen (çok sayıda yargılanmamış siyasi tutuklu referandumdan önce serbest bırakılmıştı) devam ediyordu. 28 Haziran'da, MKP'nin 29 üyesi askeri mahkeme tarafından ağır cezalara (3 ile 7 yıl arası) mahkûm edilmişlerdi. Arkadaşlarımızdan 40 tanesi delil yetersizliğinden beraat ettiler (eski davalara göre bu bir ilerleme sayılır).

Bu rejim, kendisine aktif destek sağlayan milli burjuvazinin rejimi olmuştu. Halk sınıflarına gelince, barışçıl dış politika yolunda gerçekleştirilen her adıma destek sağlamışlardı (kanıtı da 18 Haziran'da son İngiliz askerinin ayrılması üzerine Kanal bölgesinde Nasır'a yapılan unutulmaz karşılamadır). Yine de bu sınıflar Nasır'a karşı çok sitemkârlardı.

MKP'nin köylü komiteleri şeklinde örgütlediği köylüler, arazi kiralama fiyatları ve tarım maaşlarıyla ilgili tarım yasasından yana hükümete karşı bir savaş açmışlardı. Aynı zamanda Parti, hükümetin zengin köylü ve şehir burjuvalarına satmak istediği toprakların ücretsiz dağıtımını sağlamak için ayaklanma çıkartıyordu.

Entelektüeller hiçbir özgürlüğün olmamasını, işçiler sendikaların yasaklanmasını ve grevlerin acımasız bir şekilde bastırılmasını kınıyorlardı. Şehirlerin bütün halk sınıfları, darbe sonucu oluşan rejimin uyguladığı düşük maaş politikasını ve devlet me-

murlarının zaten düşük olan maaşların daha da düşürülmesini unutamıyorlardı.

Süveyş Kanalı'nın Millileştirilmesinin Nedenleri

Geçen Temmuz ayında, emperyalistler tarafsızlık yolunda fazlasıyla ilerleyen Nasır rejimini devirmeye karar verdiler. Emperyalistler yukarı Asvan Barajı'nın finansmanını aniden reddederek, bütün propagandasını bu proje üzerine kuran rejimin yıkılışını hızlandıracaklarını düşünmüşlerdi.

Nasır, bu savaş ilanına sarsıcı bir şekilde cevap vermeliydi, böylece hâlâ kararsız kitleleri kendine bağlayarak rejimin gücünü gösterecek ve rejimi devirmenin imkânsız olduğunu kanıtlayacaktı. Nasır bu durumda Sovyetler'in teklifini kabul edebilirdi. Kanalı millileştirerek ve bu çıkarsız teklifi bilinçli olarak reddederek Nasır, hem kitleleri kendine bağlamayı hem de Batılılara bir uzlaşma kapısı bıraktığını gösterebilmeyi umuyordu. Nasır emperyalist cevabın şiddetini kesinlikle küçümsemişti.

Millileştirmenin Ardından Mısır'ın Durumu

Millileştirme ülke çapında büyük bir coşkuyla karşılandı. Kanal şirketi, yabancı emperyalizmin her Mısırlı'nın yüreğinde nefret uyandıran bir sembolüydü. Bu uygulamayla Nasır ilk hedefine ulaşıyordu.

İkinci hedefe maalesef ulaşamadı. Cezayir (Bağımsızlık) Savaşı, Arap Ortadoğu'sunda (özellikle Ürdün'de) İngiliz mevkilerinin yıkılışı, emperyalistlerin neden şiddetle karşılık vermek istediklerinin başlıca nedenlerini gösteriyor. Genel olarak sömürge sisteminin yıkıldığı bu dönemde, uzlaşmalar emperyalistler için tehlike arz ediyor. Selwyn Lloyd bile hayal kırıklığından söz ederken, 18 Haziran'ın ertesi günü "1954 İngiliz-Mısır antlaşmasının" İngiliz-Mısır işbirliğinde yeni bir çağ açacağını umduğunu söyle-

memiş miydi? Krizin başından itibaren, ABD'nin Londra ve Paris'in maceracı politikasını izleme konusunda bazı tereddütleri olduğu doğrudur. Kanal şirketinin mali politikasının İngiltere-Fransa ikilisinin yerini almak isteyen Amerikan çıkarlarına ters düşmesi bu tutumu destekliyordu.

Her hâlükârda, millileştirmenin ardından ülkenin iç durumu çok ciddi bir hal aldı. Mısır muhalefeti Nasır'dan kesin olarak vazgeçip bir komplo hazırlıyordu. Darbe başarısızlıkla sonuçlandı, birçok polis ve askeri yetkili tutuklandı ve olay kamuoyuna İngiliz casusluğu meselesi olarak yansıtıldı.

Mısır'a bir saldırı tehlikesi karşısında, Nasır çok akıllıca tepki verdi: Halkı silahlandırdı ve sırtını sağlam bir şekilde Sovyetler Birliği ve barışçıl devletlere dayadı.

Millileştirmenin ardından kurulan özgürlük ordusu, gönüllülerden oluşan bir tür milis grubuydu! Ülkenin bütün vatanseverleri bu siyasi askeri antiemperyalist örgüte katıldılar. Nasır, "Arbenz'in hatasını" tekrarlamamış oldu. Müdahale tehditlerine, kitlelerin silahlandırılmasıyla cevap verdi.

MKP'nin Taktiği ve Siyasi Çizgisi

MKP'nin uzun zamandır kitleler için yasal örgütler kurulması yönünde çalışmaları var. Dış siyasetin aldığı yeni yön bu tür bir gelişime uygun koşullar sağladı. Son raporumuzda partimizin yeni taktiğiyle ilgili birçok detay sunduk, bu yoldaki başarılarımızı ve karşılaştığımız sorunları dile getirdik.

Millileştirme ve ardından gelen olaylar bu siyasi çizginin ve taktiğimizin doğruluğunu kanıtlamış oldu.

Bu vakitte, hükümetin dış politikasına destek veren MKP tek bir şey talep etmektedir: Mısır'da antiemperyalist güçlerin yasal bir şekilde örgütlenme hakkı.

Durum hâlâ çok ciddidir. Gerici bir darbe tehlikesi hâlâ mevcuttur. Ekonomik ambargo ve müdahale tehditleriyle rejime karşı

Mısırlılar kışkırtılmaya çalışılıyor, komplo kurmak isteyenlere fırsat sağlamak isteniliyordu. Ambargodan kaynaklanan ve artarak büyüyen ekonomik sıkıntıların halkı usandıracağı ve emperyalistlerin hizmetinde olan bir "kurtarıcı" ekibin yardımının kabul edileceği umuluyor. Musaddık'la uygulanan operasyonu, Mısır'da da tekrarlamaya çalışıyorlardı. Tehlikeyi uzaklaştırabilmek için hükümetin dışarıdaki barışçıl ülkelere, içeride de bütün antiemperyalist güçlere sığınması lazım.

Nasır, Musaddık'ın yaptığı hataları tekrar etmek istemediği izlenimi veriyor. MKP parolasının doğruluğu ve "Musaddık gibi yapmamak, sızlanarak ekonomik sıkıntıya girmeye izin vermemek, zenginlere ödetmek, dostlarımızla ekonomik ilişkilerimizi güçlendirmek" yönündeki mesajları ikna edici olmuştur. Doğu ülkeleriyle olan ilişkilerimiz güçlendirilmiştir. İçeride Nasır Batı'dan ithal edilen lüks ürünlerin fiyatının yükseltilmesine izin verdi, bu da rejime karşı muhalefetin kızgınlığını artırdı. Yeni bir yasaıyla emlak spekülasyonunu sınırladı.

Ancak bu olumlu uygulamalar, rejimi yine de olası bir darbeden korumaya yetmiyor. MKP Mısır muhalefetinin bir sürü imkânâ sahip olduğunu anlatmaya çalışıyor. Kitlelerin kendiliğinden harekete geçmesine güvenerek bir darbe önlenmez. Nasır'ın ilk önce onları çıkarlarına uygun bir iç politikayla kendine çekmesi lazım. Sonra da bu kitlelerin hükümeti, düşmanlarına karşı korumak için örgütlenmeleri lazım.

Bu yolda birkaç adım atıldı zaten:

1. Köylü moratoryumu (borç erteleme): Nasır millileştirmenin ardından, köylerde hükümete karşı ajitasyonun durdurulması gerektiğini tam yerinde sezdi. Bütün borçların ödenmesi için üç yıllık bir moratoryum verdi. Bu uygulama çok güzel karşılandı. Aynı zamanda, partimizin kurduğu ve bu moratoryum için mücadele eden komitelerin köylüler üstündeki yetki gücünü artırmış oldu.

2. Özgürlük ordusu: Gönüllülerden oluşan bu milis, günde birkaç saat kamplarda askeri eğitim alarak, kitleler için gerçek bir antiemperyalist örgüt olmuştur. Üyeleri, siyasi gelişmelerden haberdar olabilmek için askeri kampların dışında da buluşan bu orduya bütün yoldaşlarımız katılmıştır. MKP bu örgüt içindeki çalışmalarını en önemli görevlerinden biri olarak sayıyor. Bu ordunun kuruluşu, bir ay sonraki seçimlerde rejimin liberalleşmesini mümkün kılan bir başlangıç noktası oluşturabilir.

3. Antikomünist baskının kesilmesi: Millileştirmeden sonra, eylemlerin artmasına rağmen herhangi bir komünist tutuklanması olmamıştır. Bu vakitte, parti daha evvel yargılanan komünistlerin serbest bırakılmaları ve komünist eylemleri mecburi hizmetle cezalandıran Ceza Kanunu metninin kaldırılması için mücadele vermektedir.

4. *Mesa* (Akşam) gazetesinin yayımlanması: Halid Muhiddin'in yönettiği bu büyük sol görüşlü gazete, devlete ait olmayan tek gazete olarak, umduğumuz gibi 1 Ekim'de uygun siyasi koşullarda yayımlandı (önceki rapora bkz.). Gazeteye yardım eden parti, *İştirak* dergisi deneyimini tekrarlamak istiyor. Son Vafdist hükümeti döneminde yayımlanan bu gazete gerçek bir sosyalist partisinin kurulmasını sağlamıştı. Üyelerinin çoğu, Kahire yangınından ve askeri darbeden sonra MKP'ye katıldılar.

5. Barış komitesi: Bir önceki raporumuzdaki şemaya göre partimiz tarafından canlandırılan Barış Komitesi, durumun koşullarına uygun bir şekilde harekete geçti. Avrupa'ya gitti; Dünya Komitesi tarafından karşılandı. Bu kapsamlı komitenin, devlet mensuplarıyla rejimin iç politika alanındaki gerici yönlerine kızanları, birbirlerine yakınlaştırma konusunda çok önemli bir rolü vardır (eski Vafdist sol, her zamanki tarafsız şahsiyetler, MKP).

6. Diğer kitle örgütleri: Uygun koşulları fırsat bilen MKP bir yasal merkez kurdu. Orada, millileştirmeden önceki çizgiden hareket eden ve gelişmekte olan bu örgütlerin içinde çalışmalarını sürdürüyor (son raporumuzda açıklanmıştır).

Partimizin politik çizgisi millileşmeden öncekiyle aynıdır. Demokratik milli bir cephenin oluşumu bütün çabalarımızın hedefidir. Bunun için Nasır'ın da kendi siyasi partisini kurması lazım. Hükümete geçmişten çok ağır bir miras kaldığını unutmayalım. Bu vakitte ne kadar popüler olursa olsun zayıflığı ülkede onu destekleyecek bir siyasi örgütünün bulunmamasından kaynaklanıyor. Kendine ait bir siyasi partisi bile yok. Bu partiyi antiemperyalist temeller üzerine kurmasını diliyoruz. Tek bir Ulusal Demokratik Cephe'nin ülkede farklı antiemperyalist akımları bir araya getirmesine ve siyasi partiler oluşturmaya izin verildiği takdirde, kazanımlarımızın korunacağını ve yenilerinin ekleneceğini hiç usanmadan tekrar ediyoruz.

Ulusal Kurtuluş Hareketi

Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin (yeni adıyla Birleşik Komünist Partisi) başarısızlığının nedeni artık daha açık görünüyor. Bu küçük burjuva akımına karşı sürdürülen politik savaştaki başarılarımızı son raporumuzda anlatmıştık. Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin eskiden, kitlelerin çalışma haklarıyla sınırlı ilerici bir siyasi örgütken, bu özelliğini nasıl kaybettiğini anlatmıştık. Sonunda herhangi bir örgütlenme şeklinden vazgeçen (en azından Mısır'da) Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin üyeleri kendilerini bireysel çalışma haklarına adanmışlardı (özellikle gazetecilik alanında). Millileştirme sonrası uygun koşullara rağmen, Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin Mısır'da sesi duyulmaz oldu. MKP sayısız bildiri, *El Şa'b* gazetesinin özel yayımlarını dağıtırken ve partinin kuruluşundan beri yayını kesilmezken, Birleşik Komünist Partisi, eski Ulusal Kurtuluş Hareketi, Mısır'da herhangi bir şey yayımlamayı başaramamıştır. Yurtdışında ve özellikle çoğu üyelerinin yaşadığı Fransa'da Ulusal Kurtuluş Hareketi dergi yayımlamaya devam ediyor.

Mısır'da bundan sonra, MKP'ye katılmayan ender "komünistler" resmi işlerinden vazgeçerek Salah Salem'in gazetesi *El*

Şa'b'da edebiyat veya sanat gazeteciliğiyle yetindiler. Entelektüel ve demokrat yapıları açığa çıkmış oldu. *Mesa* gazetesine, Özgürlük Ordusu'na ya da herhangi başka bir kitle örgütüne bugüne kadar katılmadıkları gibi, artık Barış Komitesi'ne de katılmıyorlar. Pasifliklerini Nasır'a karşı alınan bir "devrimci tedbir"miş gibi gösteriyorlar, oysa dört yıl evvel rejimin yanıltıcı ve demagojik siyasi tutumuna karşı ihtiyatlı olma gereğini duymamışlardı.

Eylül 1956

BELGE III

MISIR'DA ÜÇ YILLIK KÖYLÜ MÜCADELELERİ

Ön Uyarı

MKP'nin burada sunulan "Mısır'da Üç Yıllık Köylü Mücadeleleri" adlı, 1955 tarihli belgesi, Paris'te tarafımdan Arapça yazılmıştır. Bu sorumluluğu bana Fuad Mursi, MKP'nin Genel Sekreteri vermişti. Belgeyi onayladıktan sonra benden bunu yabancı arkadaşlarımıza (Fransa, İtalya, Sovyetler Birliği ve Çin Komünist Partileri) göndermek üzere bir de Fransızca yazmamı istedi. Arapça rapora sadık kalarak ve kelime kelimesine tercüme edip, gönderdim.

Raporu MKP'nin yayımladığı *El Fellah* (Köylü) bültenlerinden okuduklarıma dayanarak hazırladım. Bu bültenler, teksir makinesinden geçirilerek, orta formatları 18'e 22 cm ve 4 ile 12 sayfa içeriyordu (bu, sayısına göre değişebiliyordu). Kuruluşundan Aralık 1955'e kadar, 39 sayı yayımlanmıştır. Çoğu Kahire'den Paris'e adanma gönderiliyordu. Bu raporun içinde bulunan bilgiler özellikle 14, 15, 16, 17, 26 ve 27 sayılı *El Fellah* bültenlerinde bulunuyor.

Bunlar somut bilgilerdi; köylüler ile baskı yapanların arasında geçen çatışmaların yerleri (gerektiğinde il, ilçe, kanton ve köy adı), mülk sahiplerinin ("feodal" ve zengin köylüler) isimleri, bazen bu savaşla ilgili olan alanlar -rakamdan ziyade- kurbanların yani öldürülen köylülerin isimleri vardı.

MKP'nin Kahire'de yayımladığı *El Fellah* bülteni, ilgili bölgelerde bulunan partililerce kurulan Köylü Komiteleri'nin (Ligan el Fallahin) üyeleri tarafından verilen sözlü veya yazılı bilgilere istinaden düzenleniyordu. Özellikle yazım dilinin köylülerin konuşma diline birebir uymasına dikkat ediliyordu. Böylece kırsal alanda, bülten, okuryazar biri tarafından okunduğu takdirde, okuma yazma bilmeyen tarafından kolayca anlaşılıyordu.

Nil Ovası'nın ve deltasının Mısır'ı 16 parçaya böldüğünü göz önünde bulundurmak lazım. Bunların her biri hâlâ eski Antik Çağ'ın düzeniyle benzerlik göstermekte, yazı dilinde isimlerinin Araplaşmasına rağmen, telaffuzları Firavun/Kipti dilinden gelmektedir. Bu illere 19. yüzyıldan itibaren, Mehmet Ali Paşa'nın döneminde müdüriyet (il, devletin tayin ettiği bir vali, müdür tarafından yönetilir) denmeye başlandı. Nasır rejimi bu adlandırmaları Muhafız (vali) ve Muhafazat (valilik) olarak değiştirdi. Kahire, İskenderiye ve Kanal bölgesinde valilikler vardı zaten; Sina, Akdeniz ve Kızıl Deniz kıyılarında, Libya çölünün vahalarında nüfus arttıkça başka valilikler oluşuyordu. Bu rapor sadece Nil Ovası ve Delta'nın kırsal bölgelerini kapsıyor.

İller de ilçelere bölünmüş (Merkez) ve ilçeler de kantonlara (Daire) bölünmüştür. Görünene göre sistem Fransa'nın sisteminde esinlenmiştir. "Merkez"ler de büyük şehirlerinin adlarıyla anılıyorlardı (küçük şehir, bugün orta büyüklükte şehir veya kasaba). Her kantonda birkaç büyük mülk sahibi bulunurdu, feodal köylülerin dilinde ikta'yın denir, siyaseti ve seçimleri yakından izleyen modern yurttaşla bir şeyler ifade eden isimleri vardı. Ayrıca, birkaç yüz veya binlerce zengin köylü vardı, taşra eşrafları gibi isimleri sadece bulundukları yerde bilinir, başka yerlerde ise bilinmezdi.

Bu koşullarda, *El Fella* bülteninde yayımlanan bilgiler ülkenin siyasallaşmış okuyucusu tarafından anlaşılıyordu. Olayın yerini veya ilgili şahışları belirtmeye gerek yoktu, bugün de gerek yoktur: Genç şehirliiler Mısır'ın kırsal bölgelerini, yer isimlerini ve orada çalışan kişileri tanımıyor.

Fransızca yazılmış bu belgeyi bugün okuduğumda, Mısır'ı, coğrafasını, tarihini, köylülerin halk dilini iyi tanımayan bir yabancı için, okunması zor bir belge olduğunu fark ediyorum. Bu zayıf yönüne rağmen, bu rapor neler olduğı hakkında "izlenim" sahibi olmayı, sorunların ve çatışmaların yapısı hakkında bilgi edinmeyi sağıyordu. Hiç şüphesiz Çinli yoldaşlarımız, kırsal bölgeleri başkalarından daha iyi tanıdıkları için bu sorunları algılayabilmektedirler. Hele ki, 1950 öncesi Çin ve Mısır'ın kırsal bölgeleri arasındaki benzerlikler çarpıcıdır. Uzakdoğı'nun büyük ülkelerinden (Hindistan, Güney Doğı Asya) yoldaşlarımız, bu durumu Avrupa ve Kuzey Amerika'nın gelişmiş kapitalist ülkelerinden daha iyi anlamaya meyilliler.

Dolayısıyla Fransızca belgeyi yeni bir şekilde sunmaya karar verdim:

a. Problemlerin ve çatışmaların yapısını yansıtan cümlelerin anlamını büyük bir titizlikle koruyacak,

b. Ve detaylı bilgileri azaltıp, sadece yer ve önemli şahışların (genel olarak feodal mülkiyetlerin sahipleri) isimlerini sunacağım.

MKP'nin Raporu: Üç Yıllık Köylü Mücadeleleri

Aşağıdaki metinde Latin harfleriyle yazılmış paragraflar olduğı gibi orijinal Arapça metinden alınmıştır. Cümlelerin sıralaması büyük bir titizlikle korunmuştur. Paragraflar sadece detaylı raporda verilen somut örneklerle ilgili bilgi veriyor.

23 Temmuz 1952 Darbesi'nden çıkan hükümetin yaptığı ilk uygulama şu meşhur tarım reformuydu. Bu reform birçok tartışmaya neden oldu. "Hadeto", bu reformun "Mısır feodalizmini tamamen yıktığını" bile ileri sürmüştür!

Yasaya göre 200 feddândan (eğer çocukluysa 300 feddân) daha büyük toprak sahipleri (tarım işletme şirketleri hariç) toprağın kira bedelinin 10 kat üzerinde bir tazminat karşılığında istimlak edilecekti. Ödenen tazminata %15'lik bir artış uygulanıp, "fakir" köylülere geri satılacaktı! Devletin sağladığı fonlar 30 yılda ödenecekti.

Bu reform uygulanmış olsaydı Mısır'ın kırsal alanını ortalama 50 feddândan başlayan feodal üretim şeklinden kurtarmaya yetmezdi. 300 feddânın üstündeki mülkiyetler sadece bir istisna oluşturuyor. Bu reformun köylüyü özgürleştirilmesi mümkün değildi. Sadece ve sadece köylüye fon sağlayacak bankalara bağımlı kılardı. Bu reform, arazi mülkiyetlerinin yüz ölçümünü sınırlandırarak, en zengin feodalleri servetlerinin bir kısmını topraktan başka yerlere yatırmaya zorlasaydı "ilerici" bir reform olabilirdi. Bu anlamda, toprak aristokrasisiyle büyük burjuvazinin kaynaşma sürecini hızlandırmış olurdu.

Ancak böyle bir yargıya varabilmek için, yasanın gerçekten uygulanması gerekirdi. Bu konu hakkında bu kadar konuşulması, tartışmanın 1952 yasının yetersiz analizi çevresinde yapılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Uygulanıp uygulanmadığı kayda alınmamıştır bile.

MKP'nin kırsal alanda Köylü Komiteleri ağı var. Bu Komiteler aylık bir gazete yayımlıyor: *El Fellah* (Köylü). Bu yayın organı tarafından yayımlanan bilgilere dayanarak kırsal bölgelerdeki durumun kısa bir tablosunu sunuyorum.

Feodaller İstimlâk Edildiler mi?

Tarım reformu kısmen uygulanmıştır. 300 feddânın üstündeki çoğu mülkiyete dokunulmamıştır bile.

Belge; Lamlum, Kas el Mısri, Ahmed Kerşi, El Demirdaş (Qut al Qulub Demerdachié), Seif el Nasr ve Kıpti Muharrak Manastır gibi feodallerin örneğini veriyor. Her birinin El Minufiye ili ve Magaga, Dayrut, Malavi ilçelerinde veya kantonlarında 1.000 feddândan

fazla arazileri var. Bu feodal mülkiyetlerin bir feddânı dahi istimlak edilmemiştir. Üstelik bu sadece bir örnektir.

19 Temmuz 1954 tarihli *Ahram*, hükümetin 3.153 "köylüye" sadece 1.924 feddân arazi (ortalama kişi başına 0,5 feddân) sattığını itiraf eder. Oysa Mısır'da 200 feddândan büyük araziler tarım reformundan önce toplam olarak 1.165.731 feddânlık bir alanı kapsıyordu. Ve bu da istimlak edilebilecek toprakların sadece binde ikisine el konulduğu anlamına gelmektedir. Bu ritimle, tarım reformunun uygulanması için 1.500 yıl gerektirecektir!

Buna hiç de şaşmamak gerekir. Yasa toprakların satışını kapsıyor (bedava dağıtımını değil). Oysa, sorunun inceliği Mısırlı köylünün toprağı satın alamamasından kaynaklanıyor, yoksa bunu yapmak için Nasır'ı bekler miydi?!

Hatta satılan 1.924 feddânın çoğu genellikle en verimsiz bölgelerde bulunuyor (tuzlu ve bataklık olan Kuzey kıyıda). Sadece orada toprağın düşük fiyatı köylülerin ortalama 0,5 feddânlık arazi almalarını sağlamıştır. Üstelik alıcıların bir kısmının da köylü olmadığını bilmek lazım (daha ileriye bkz.).

En çarpıcı örnek de hiç şüphesiz Kral ve ailesinin topraklarıdır. 1919'dan beri köylüler tarafından talep edilen 10 binlerce feddânlık arazilerden bir tanesi bile satılmadı.

MKP, köylüleri Prens Muhammed Ali'nin topraklarında örgütledi. Toprakları işgal edilince, Prens orduya başvurdu. Kafr Nagm çatışmasında bir köylü (Amani Awad) öldürüldü. Nasır'ın askerlerinin kraliyet ailesine nasıl cephe aldığını görün!

Satılan Toprakları Kim Aldı?

Yasa, mülk sahiplerine 200 feddânı geçen topraklarını, istimlak edilmeden, istediklerine satmalarına izin veriyor. Fakir köylünün yerine bu fırsattan büyük tüccarlar, şehir spekülâtörleri, zengin köylüler, darbe sonrası nüfuz ticareti sayesinde zenginleşen subaylar ve büyük tarım şirketleri faydalanmıştır.

Bu belge, El Demirdaş, Sarsuk'ta El Hoca ve diğerleri gibi büyük mülk sahiplerinin, İçişleri Bakanı'nın kardeşi Abdülaziz Muhiddin, Matay'ın zengin tüccarı Ahmed Abdülhâkim, Tarım Reformu İdaresi'nin memuru Abdülmünim Atuwia vb. zengin tüccar ve siyasi şahıslara toprak sattıklarına dair örnekler sunuyor. Aynı bozuk idarenin beş üst görevlisi -Magaga'da Ayşe Fehmi, Taramis/Mansure'de İbrahim Mehdi, Takla'da Hüseyin Besyuni- bu şekilde zenginleşmişlerdir.

MKP bu "satışlara" karşı direniş organize etmiş, köylülerin söz konusu toprakları işgaline destek çıkmıştı.

Fakir Köylülerin Topraklarından Kovulmaları

Feodallerin sempatisini kazanmak için, askeri rejim onlara borçlarını ödeyemeyen kiracı çiftçileri topraklarından atma hakkı verdi. Uzun yıllardan beri pamuğun satılamayışı bu borçların yükünü büyük ölçüde artırdı. Bugüne kadar feodallerin köylüleri kiralık topraklardan kovmaya hakları yoktu. Şu an fakir köylülerin kitlesel kovulmalarına tanık oluyoruz.

Belge burada Mit Gamr, Matay, Sarsuk, Manchet el Yusuf/Beni Mezar, Charmisi/Zagazig, İtay el Barud, Beni Samed, Fakus, Dia el Qom/Qousna kantonlarında kiracı köylülerin kitlesel kovulmalarıyla ilgili örnekler vermektedir. Bunu Eflatun, Tevfik Magaly, Muhammed Zayid Celal, Muhammed Sultan, Michel Lütfullah vb. gibi büyük mülk sahipleri yapıyor. Belge ayrıca MKP'nin desteklediği köylülerin toprakları işgal etmesi üzerine mülk sahiplerinin imdadına yetişen polisin yaptığı şiddetli müdahalelerin yerleri ve tarihleriyle yaralı veya öldürülen kurbanların da sayısını sunuyor.

Toprakların Kira Oranlarının Artışı

Kayıplarını telafi etmek için, hükümet arazilerin kira oranlarının artışını destekledi.

1954'te mısır sezonunda (senenin üçte biri) bir feddân 18 liradan kiraya verildi, bu rakam bir rekordur. MKP köylülere daha uygun bir fiyatın sağlanması için harekete geçti.

Feodaller, Tahkim Komiteleri'nin yardımıyla yasa tarafından belirlenen maksimum oranları geçtiler (bu örgütlerin nasıl işlediğini ileride göreceğiz).

Belge burada, mülk sahiplerinin tek yönlü bir kararıyla, kira oranları yükseltilecek birkaç mülkiyetin örneğini veriyor.

Hükümetin Feodallerden Satın Aldığı Topraklarla Neler Yapılıyor?

Genel olarak bu topraklar ne satılıyor ne de dağıtılıyor. Doğrudan hükümetin kendi hesabı için işletiliyor.

Bu işletim şeklinin organizasyonu devlet memurlarından oluşan Tarım Reformu Komiteleri ilgileniyor. Bu komiteler feodallerle aynı politikayı izliyorlar; borçlarını ödeyemeyecek kadar fakir çiftçileri kovuyor, tarım işçilerini yasanın belirlediği orandan daha düşük bir fiyata çalıştırıyorlar. Feodallere örnek teşkil ederek, köylülerin bugüne kadar hiç görülmemiş bir şekilde sömürülmesine izin veriyorlar.

Komiteler tohum ve gübre satışından olduğu gibi ekinleri satın alırken de maksimum kâr elde ediyorlar. Bu ticareti tekellerine aldılar. "Sulama işletmeciliğini" de tekellerine aldılar. Suyu çiftçilere feddânı ortalama 3 liradan satıyorlar (6 liraya ulaşan örnekler de var). Aslında sulama maliyeti feddân başına ancak bir lirayı buluyor. Böylece fakir köylülere yeni tür bir vergi uygulanıyor.

Bu komitelerin yanı sıra feodallerle çiftçiler arasındaki sorunları çözmekle yükümlü Tahkim Kurulları var. Feodallerden, zengin köylülerden ve devlet memurlarından oluşan bu kurullar hiçbir zaman zenginler aleyhine karar vermediler.

Devletin Toprak İşletmesinden Sağladığı Çıkar

Bu kârlar küçümsenecek gibi değil. Seyyid el Merâî, Tarım Reformu Üst Komitesi üyesi, 17 Ocak 1954 tarihli *El Ahram* gazete-

sinde, hükümetin feodallerden alınan toprakların işletilmesinden 4 milyon net kâr sağladığını itiraf etti. Nasır, bu sene 6 milyon kâr etmeyi amaçlıyor.

Buna hiç şaşırmmamak gerekir. Hükümet toprakları toprak vergisinin 7 kat değerinde kiraya veriyor, bu da 21 lira eder. Buna da çiftçilere mecburen satılan tohum ve gübre için 15 lira eklenince, kira 36 liraya geliyor. Savaştan önce 7 liraydı. Oysa fiyatlar ondan beri sadece 3 ile 4 kat arttı.

Bazılarının "Kolhoz" olduğuna inandırmak istediği "kooperatifler", aslında zoraki gruplaşmalar olup köylüleri soyma aracıdır. Yönetimi ellerinde tutan devlet görevlileriyle zengin köylüler gübre ve tohum satışından, ekin alımından önemli kâr sağlıyorlar (bu kooperatifler bu ticaretin tekeli Tarım Reformu Komiteleri'nin kontrolünden muaf tutuluyorlar). Kimler bu yeni spekülasyondan çıkar sağlıyor? Alacakları borcu geri ödeyemeyecek durumda olan köylülere borç vermekten kaçınan ve bir tefeci gibi fahiş faizle kredi sağlayan bankalar. Bu açıdan, kooperatif yabancı banka tekelinin faaliyet alanlarının genişletilmesini garantilemiş oldu!

Mısır'da feodalliğin yeni bir türü de şudur: Vakıflar (meşruta) Bakanı Bakhoury, Prenses Fatma İsmail'den satın alınan 3.790 feddânın "Millî Muhafızların" (Nasır'ın hizmetinde bir terör örgütü) harcamalarına kullanılacağını ilan etti.

Belge burada Ibshane/Beni Mezar, Daire el Hâkim/Magaga, Matay'ı örnek olarak sunuyor. Bu yerlerin Tarım Reformu Komitesi, Cumhurbaşkanı Muhammed Necib'in kardeşi Ali Necib -Zarka/Mansure- tarafından yönetilmektedir. Bu komitenin üyelerinden biri hedeflerinin istimlak edilen toprakların zengin köylülere satılması olduğunu itiraf etti!

Toprakların Emperyalist Kuruluşlara Transfer Edilmesi

2 Aralık 1953 tarihli günlük gazete *El Mısırî*, hükümetin İtay el Barud'da idare ettiği 12.029 feddânın bir feddânının bile alıcı ol-

madığından dolayı satılmadığını itiraf etti. Halbuki o bölge, ülkenin en kalabalık nüfusa sahip olduğu yerdir. Hükümet, o bölgede bulunan nüfusun bu toprakları alamayacak kadar fakir olduğunu itiraf etti. İtay el Barud'da fazlasıyla bulunan tarım işçilerinin "mülkiyete erişme konusunda yetersiz oldukları rivayet edilir"!

Ayrıca hükümet bu bölgede Kanal'ın İngiliz ordusu için meyve sebze üretimine 4.500 feddân ayırmaya karar vermiştir!

15 Temmuz 1954 tarihli *El Ahram*, ABD elçiliği nezdindeki "dördüncü nokta programının (point four program)" idaresiyle Tarım Bakanı arasında imzalanan bir anlaşmayı açığa çıkarıyor. Bu anlaşma neticesinde 1.000 feddân 3.500 dolar gibi düşük bir fiyat karşılığında devredildi. Dördüncü nokta programının idaresi orada "Mısır'da hayvan devrimini gerçekleştirmek" (aynen bu şekilde ifade edilmiştir!) amacıyla 50.000 tavuk yetiştirmeyi düşünüyor!

Belge, dördüncü nokta programının idaresine ucuz fiyata aktarılan başka toprak örnekleri sunuyor: Res ül Hikmet ve Matay.

Tarım İşçilerinin Maaşları

Tarım Reformu Yasası çiftçi kuruluşları ve tarım işçileri sendikalarını yasaklıyor. Aynı yasa tarım işçilerinin günlük maaşını 18 kuruşta sabitlediğini iddia ediyor. Ancak bu, şehir kamuoyunu yanıltmaya yönelik sahte bir uygulamadır. Hükümetin kırsal bölgelerde sendikaları yasaklamasının nedeni yasa dışı hareket edebilmek içindir.

Belge; Magaga, Deyrut, Mahras Hamza, Bandafa, El Bahmassah'da Tarım Reformu Yasası'nın belirlediği asgari ücretin çok çok altında verilen maaş örnekleri sunuyor.

MKP'nin Kırsal Alanda Büyüyen Rolü

Kuruluşundan beri MKP, kırsal alanlardaki sorunlara çok büyük bir önem veriyor. İlk defa Mısır Komünist Hareketi'nin tarihinde köylerde gerçek bir örgütlenme sağlandı. Tarım işçileri, fakir

köylüler ve küçük köylülerin arasında köklerini salan MKP, ülke çapında yıkılamaz bir siyasi güce dönüştü.

Aşağı yukarı bir yıldan beri MKP, kadrolarının büyük bir kısmını kırsal alana aktardı. Hem parti organizasyonunu şehirdeki kanlı baskıdan korumak hem de partinin köklerini kırsal alana biraz daha salmak amacıyla alınan bu tedbir, bugün meyvelerini vermektedir.

Partinin kırsal alanda yürüttüğü mücadeleler özetle nelerdir?

Köylü Çıkarlarının Korunması

Ekonomik Mücadeleler

MKP, köylü komitesi oluşturmak için, köylülerin en ufak talebini fırsat olarak kullanıyor. Ne kadar küçük olursa olsun, parti en ufak talebi bile ihmal etmiyor. Ebu Tig'in örneğini verelim: Parti, Ebu Tig'de selleri önleyecek bir kanalın inşa edilmesini talep eden köylüleri örgütledi.

Örgütlenmeyle ilgili yaşanan tecrübe, köylüleri mücadelenin etkinliği konusunda ikna etmiş oldu. Köylü komiteleri tarım reformu alanında bir mücadele başlatıyorlar. Parti, toprakların zengin köylülere, subaylara ve şehir tüccarlarına satıldığını açığa çıkarıyor. Toprakların fakir köylülere satılmasını (yasanın tam uygulanmasını) talep ediyor ve böylece Tarım Reformu Komitelerini ifşa ediyor.

Köylü Komiteleri, kira oranlarının düşürülmesi ve tarım işçilerinin maaşlarının artırılması durumlarının her ihlalinde 1952 tarihli yasanın uygulanması için mücadele veriyorlar.

Toprakların İşgali

1952 Yasası'nın çıkarlarına uygun hükümleri kullanan feodaller genel bir saldırıya geçerek köylüleri topraklarından kovma girişiminde bulunuyor. Köylüler, tek ve en etkili savunma şeklinin

toprak işgali olduğunu hemen fark ediyorlar. Toprakları işgal eder etmez, toprakların bedava dağıtımını talep ediyorlar.

Belge; Mustafa Sernag (Batı), Hüseyin Foda (Mit Gamr) ve diğer bölgelerden -Nasfah gibi feodallerin mülkiyetlerinde- toprak işgallerinden birkaç örnek veriyor. Polis ve ordu müdahalelerine karşı düzenlenen mücadelelerden bahsediyor.

MKP'nin Tarım Programı

Bu program aşağıda sunulan 8 maddede özetleniyor:

1. Toprak kirası oranlarının düşürülmesi.
2. Tarım işçileri maaşlarının artırılması.
3. Yol ağının iyileştirilmesi, kaynaktan depoya, oradan da dağıtım merkezine içme suyu sağlanması, hastane inşa edilmesi.
4. 50 feddân üstü toprakların istimlak edilmesi ve Kral'a ait toprakların derhal bedava dağıtımının sağlanması.
5. Köylülere özgürce sendika ve birlik oluşturabilme haklarının verilmesi.
6. Köylülerin seçme ve seçilme hakları ile Parlamento ve Belediye Konseylerine katılımlarını kısıtlayan tedbirlerin kaldırılması.
7. Ekinleri ordunun ve emperyalistlerin kullanımına sunan tedbirlerin kaldırılması.
8. Mısır ordusunun kendi bünyesinde bulunan köylü çocuklarının, yapılan baskı eylemlerinde görevlendirilmelerine karşı gelinmesi.

Belge, partinin kırsal alandaki çalışmalarından da örnekler veriyor. Ayrıca köylü komiteleri şeklinde örgütlenen köylülerin, Devrimci Konsey subaylarının ve geziye çıkan bakanların ziyaretleri esnasında, resimlerine inek gübresi buluşturarak çok "sıcak" bir karşılama hazırladıklarını da belirtiyor.

Bu Arada Hadeto Neler Yapıyor?

MKP'nin düzenli olarak kırsal alandaki gelişmeler hakkında titizlikle hazırladığı analizlerle "Hadeto"nun "genel" gevezeliklerini karşılaştırmakta fayda vardır. Bu örgütün yurtdışındaki yayınında (şu an tek gerçek yayını) "genel" analizler, feodal gücün sözde yıkılmasıyla ilgili izlenen politikalar hakkında makaleler, 1952 Yasası'yla ilgili yorumlar bulunsa da, Mısır'ın herhangi bir köyü hakkında somut hiçbir şey yok. Bu konu irdelendikçe, bu örgütün sunduğu literatürün Mısır gerçeklerinden uzaklaşarak "genel bir teoriye" dönüştüğü anlaşılmaktadır. Birleşik Komünist Partisi (eski Hadeto) yayınının yeni (ve kendini beğenmiş) başlığı bunun bir kanıtıdır: Kifah Şuub el Şark el Evsat (Ortadoğu Halklarının Mücadeleleri). Bu yayın organı; Bağdat, Şam, Hartum vb.nin siyasetleri hakkında yorumlar yaparken, Mısır'daki mücadelelerle ilgili haberleri zamanla daha az işleyecektir.

Aralık 1955

BELGE IV

ARAP MİLLETİ Mİ, ARAP MİLLETLERİ Mİ?

Arap milleti veya Arap milletleri diye bir şey var mıdır? Bu millet(ler) oluşum süreçlerini tamamlamışlar mıdır? Arap birliği parolası hangi gerçekleri kapsıyor? Panarabizm, sadece yaşanmış ortak bir zulmün etkisiyle birbirlerine yakınlık duyan milyonlarca insanın bilincine yansıyan uzak bir geçmişin kalıntıları mı, yoksa Arap halklarının gerçekten birleşme arzusunun bir yansıması mı? Arap sorunlarının siyasi önemi okuyucuyu bu soruları sormaya sevk ediyor. Bu sorunlara "kesin" bir cevap verebileceğimi iddia etmiyorum, sadece bu zor ve sürekli değişken konularla ilgili birkaç fikir sunmak istiyorum.

Sömürge Milletlerin Oluşumundaki Tarihsel Koşullar

Millet, kapitalist pazarın oluşumuyla ortaya çıkan bir tarihsel kategoridir. Kapitalizmin oluşturduğu pazar birliği, bölgesel toplulukların kaynaşmasına neden olarak tek ve gerçek bir milletin oluşmasına neden oldu. Kapitalizmden önceki dönemlerde, dil (lengüistik grup) ve/veya tarihsel anlamda değişik bölgelerin

kaderini uzun süreler boyunca etkileyen bir istikrarın olmasıyla birbirlerine yakınlaşan topluluklar bulunsada, millet diye bir şey yoktu. Antik Mısır, Yunanistan veya İtalya, Fransa, İngiltere, Ortaçağ Japonya'sı veya Çin'i, hatta inanılmaz bir hızla oluşan ve yıkılan büyük antik imparatorlukların bile, sağlam hiçbir ekonomik temelleri yoktu.

Milletler gerçek anlamda kapitalizmin gelişim döneminde oluşmuşlardır. Burjuvazinin yönetimi ve milli pazar temelinde kurulmuşlardır. Burjuvazinin en ileri gelenleri birleşme girişiminde bulunmuş ve gelişmekte olan milletin kalan kısmına kadrosuyla dilini kabul ettirmiştir. Böylece Fransa'da, kuzey burjuvazisi milletin oluşumuna öncülük etti ve dilini ("Oil" dilleri) kabul ettirdi, "Oc" dilleriniyse "lehçe" sıfatına indirgedi.

Kapitalizmin gelişimi eski feodal ekonominin kalıntılarını tamamen ortadan kaldırmayı başaramadı. Birçok yerde hâlâ milli ekonomik organizasyona çok az bağlı ve içlerine kapanmış (geçimlik ekonomi) köylüler mevcut. Bu, en geri kalmış bölgelerde (Fransa'nın güneyi mesela) bile bazı köylü "lehçelerinin" şaşırtıcı canlılığını açıklıyor. Bu anlamda, köylü işçi birliğini oluşturan sosyalizm köylü gruplarını ilk defa radikal bir şekilde homojen bir ekonomiye dahil ederek burjuvazinin eserini tamamlıyor ve milletin tam olarak oluşmasını sağlıyor.

Avrupa milletlerinin oluşumu bu koşullarda gerçekleşmiştir. Bu tarihsel koşullar sömürge ülkelerinde farklılıklar göstermektedir. Denizaşırı halkları sömürge haline getirdiklerinde, hâlâ evrimin eski aşamalarında takılı kalmışlardı. Devlet merkezleşmesinin etkin olduğu yerlerde bile (Çin, Mısır, İran, Tunus, Fas vb.) gerçek anlamda millet diye bir şey yoktu. Emperyalizmin egemenliği sömürge ülkelerinde kapitalist gelişimin filizlenmesini sağladı. Ancak özel koşullarından dolayı gelişim daima ağır aksak işleyip, ekonominin geniş alanlarını hemen hemen el değmemiş bir şekilde bırakıyor. Bu anlamda, bütün sömürge milletleri veya

ekonomik sistemleri henüz gelişmemiş ve çok yakın zamanda özgürlüğüne kavuşmuş milletler, oluşum sürecinde bulunan milletlerdir. Kapitalist gelişimin derecesine göre oluşumları az ya da çok ilerleme kat eder. Milletin oluşumu, emperyalistler arasında sömürge dünyasının paylaşımı sonucu ortaya çıkan az ya da çok yapay sınırlara da bağlıdır. Sömürge ülkeleri bu çerçeveler içinde ve farklı dönemlerde, az çok etkin bir bağımsızlığa ulaşabiliyorlar. Aralarındaki bazı büyük topluluklar dahi bağımsızlıklarını kazanmışlardır; örneğin Hindistan.

Sosyalizmin, dünyayı adım adım birleştirme görevi vardır. Kapitalizmin, emperyalizm döneminde bir dünya pazarı oluşturmaya rağmen, tam olarak başaramadığı bir şeydir bu. Evreni birleştiren "süper emperyalizmin" revizyonist teorisini savunanlar dışında, tarih sadece rakip emperyalizmlere, emperyalist ve sömürge ülkelere tanık oluyor. Sosyalizm çerçevesinde milletler kademesine gelen eski sömürge halkları (Sovyetler Birliği'nin Uzakdoğu halkları) işte bu nedenle çokuluslu bir pazar (Sovyetik pazar) etrafında toplanıyorlar. Kapitalizmin gelişimi esnasında Avrupa'da olduğu gibi, kardeşin kardeşi öldürdüğü dar görüşlü milletler gibi davranmıyorlar. Böylece milletlerin sosyalizm çerçevesi içinde oluşumu, ileride milletlerin kaynaşmasını ve ardından belki yok olmasını kolaylaştıracak koşullarda gerçekleşiyor.

Bu gözlem, sömürge ve eski sömürge ülkelerde büyük önem taşımaktadır. Şu an dünyanın sosyalist devrimi döneminde bulunmaktayız. Bu nedenle bu ülkelerin yeni doğan burjuvazisinin kapitalist bir toplum oluşturmaya zamanı ve imkânı olamayacağı gibi millet olana kadar hükümdarlığını da sürdüremeyecektir. Bir gün proletarya, özgürlük hareketinin yönetimini ele alacak ve o zaman millet onun yönetiminde oluşumunu tamamlayacaktır. Yeni bir tip sosyalist oluşum içinde burjuvazinin yeri, harekete katılım derecesine göre küçük veya büyük olacaktır. Bazı ülkelerde (Hindistan, Endonezya, Myanmar, Laos, Kamboçya, Suriye, Mısır,

Sudan, Ürdün) ilk oluşum işaretlerini gördüğümüz devrimci sınıfların yeni bir tür ittifakı sosyalizme tamamen yeni koşullarda geçiş sağlayacaktır. 20. Kongre bu anlamda yeni görüş açıları sundu.

Arap Sorununun Tarihsel Öğeleri

Bir yerde, Arap İmparatorluğu'nun son antik imparatorluk olduğunu duymuştum. Bu doğrudur. İslamiyet Arabistan'da, bir sosyal devrimin ideolojik yapısı olmuştur. Bu devrim esnasında sınıflı toplum dağılan primitif komünist toplumun yerini kesin olarak almıştır. Maxime Rodinson yakın zamanda verdiği bir konferansta bunu çok aydınlatıcı bir şekilde ifade etmiştir. Yeni sınıflı toplum, feodal-kölecî bir türe ait görünüyordu ve Marx'ın terminolojisine göre "Asya" tipiydi. Marx, bu tip sınıflı toplumu sırf kölecî Yunan veya Romalı toplumlardan ayıran farkları incelemişti.

Yeni Arap toplumu "çöküş" sürecinde olan doğulu toplumlarla (aslında bu bir çöküş değildi, bir sosyal devrimdi), feodalizmin gelişmeye başladığı ve kölecî rejimin yerini yeni bir feodalizmin aldığı, Doğu'da karşı karşıya geldi. Her yerde, Avrupa'da olduğu gibi Doğu'da da, bu sürecin bilinçsiz bir şekilde işlemesi nedeniyle devrimsel geçişin tamamen gerçekleşmesi birkaç yüzyıl aldı. Bu da parantez içinde, toplumun bin kat daha az acıyla zorunlu devrimini gerçekleştirmesini sağlayan bilinçli ideolojinin faydalı rolünü göstermiş oluyor.

Bu koşullarda, Arapların zaferi çok çarpıcı olmuştur. Fakat bunun da nedeni anlaşılabilir. Ve nasıl Moğol, Romalı, Pers mucizesi yoksa Arap mucizesi diye de bir şey yoktur.

Arap İmparatorluğu son antik imparatorluk olmuş ve feodalizmin oluşum sürecini hızlandırmıştır. İslam yeni feodal sınıfın ideolojisine dönüşmüştür. Peygamber'in dönemindeki Arap toplumunun feodal-kölecî yapısı ve Arabistan'ın feodal-kölecî mülk sahibi sınıfları tarafından İslam'ın sahiplenilmesi, yeni feodalizmin de ideolojisi haline gelebileceğini açıklamış oluyor. Bu imparatorlu-

ğın "çöküşü" (aslında öyle sayılmaz) -yani feodal bölgelere parçalanması- zaferinin bir sonucuydu. Bu dış bir faktöre mal edilemez, özellikle de Arap ve Avrupalı burjuva tarihçilerinin altını çizmeyi sevdikleri Türk istilasına.

Bu imparatorluğun varlığı belli bir dönem bir Arap milletin var olduğu anlamına gelmez. 3. yüzyılda Roma veya 14. yüzyılda Moğol milletlerinden bahsetmek ne kadar saçmaysa, 9. yüzyılda Arap milletinden söz etmek de o kadar abestir. Buna rağmen, Arap İmparatorluğu arkasında önemli sonuçlar bıraktı. İlk önce ortak bir din bıraktı: İslam. Tıpkı Roma İmparatorluğu'nun ilk etapta antik paganizmi sonra da Hristiyanlığı bütün topraklarına yaydığı gibi. Sonra da dil geliyor. Burada da gelişimi çok çarpıcı bir şekilde Roma'yla benzerlik gösteriyor. Arapça her yerde galip gelmedi: Farsça, Urduca, Türkçe ona direndiler. Tıpkı Latincenin Kelt diline üstün gelip, Yunancayı yenememesi gibi. Eski Roma İmparatorluğu'nun bazı yerlerinde Latince kökenli Romen dilleri, başka yerlerindeyse Latinceden bağımsız olarak Germen, Yunan, Slav dilleri gelişmiştir. Tarih konusunda hipotez kurmak tehlikelidir. 7. yüzyıldan bugüne kadar Arap ülkelerinin geçtiği bu uzun feodal süreçte, Arap "dillerinin" (lehçe dilleri) gelişmekte olduğunu gösteren binlerce bulgu vardır. Arap ülkeleri sömürge olmadan kapitalizm bu ülkelerde gelişseydi, muhtemelen Mısır-Arapçası, Suriye-Arapçası vb. gibi gerçek birer dilin oluşumuna tanık olurduk, tıpkı Romen dillerinin Latinceyi ölü dil sıfatına getirmeleri gibi.

Bu gelişim süreci sömürgelekle bölünmüş oldu, tıpkı bağlı olduğu Arap milletlerin oluşumu gibi. Ve bu ülkeler de tamamen yeni koşullar içinde millet de dil gibi gelişiyor. Burada klasik Arapça baskın çıkıyor. Hâlâ köylü statüsünde kalan bu lehçe dillerinin yetersizliği (bunun aksine Romen dilleri kapitalizmin gelişim sürecinde zenginleşmişlerdir) bu zaferin baskın çıkmasını net bir şekilde açıklıyor. 50 yıl evvel, kendi aralarında konuşan iki kültürlü

Mısırlı bir kelime bile klasik Arapça kullanmazdı. Bugün Paris'te Mısırlı bir öğrenciyle Tunuslu bir öğrenci klasik Arapçaya giderek daha çok benzeyen günlük bir konuşma dili kullanarak birbirlerini mükemmel bir şekilde anlıyorlar (devam eden aksanları hariç).

Arap İmparatorluğu, ileride milli birliğin oluşabilmesi için, arkasında Roma İmparatorluğu'ndan daha fazla öğe bırakmamıştır. Ancak, Arap İmparatorluğu'nun izleri, Roma İmparatorluğu'nun izlerinin Avrupa'da kapitalist gelişmeyle silindiği gibi silinmedi. Ve sömürgelikten önce nasıl ki bir "Arap dünyası" vardiysa, aynı şekilde Ortaçağ'da da bir "Hristiyan dünyası" vardı. Milletlerin özerklik kazanmasıyla bu kavramın ötesine geçildiyse de bu, Arap ülkeleri için geçerli değildir.

Antiemperyalist mücadele bu ortak öğelerin ötesinde daha güçlü bir bağ oluşturdu. Aslında, İslam dünyasının sınırlarında (Hindular ile Müslümanlar) veya sömürge dünyasının başka bölgelerinde anlaşmazlıklar görüldüğü gibi, Arap ülkeleri arasında çok ciddi geleneksel anlaşmazlıklar yoktu. Haşimiler ile Suudiler arasındaki "nefret" yenidir, emperyalist diplomasinin bir ürünüdür. Şu var ki sömürge dünyasının genelinde, bölücülük girişimleri gibi geleneksel veya yapay anlaşmazlıklar yavaş yavaş ikinci plana atılıyor. Bandung Konferansı'ndan beri, mücadeleyi koordine etme gerekliliğinin bilincine varılmasıyla geleneksel anlaşmazlıkların büyük ölçüde üstesinden gelindiğini söyleyebiliriz. Ancak, gerçek anlamda bir mücadelenin oluşturduğu bağlılık hissi Araplık olgusu (76 milyon kişi) ya da İslam olgusunu (350 milyon kişi) (ikisi devamlı karıştırılmaktadır, Panaraplar arasında çok sayıda Hristiyan vardır) bayağı bir aşarak Hindu Hindistan'ını, animist Afrika'yı, Budist Myanmar'ı, Hristiyan Etiyopya'yı vb. de kapsıyor. Yine de şu var ki, Panarabizm bazı ülkelerde (Suriye, Irak, Ürdün) son derece canlı, hatta pek ciddiye alınmayan Panislamizmden çok daha canlıdır.

Bu bir tesadüf değildir. Sovyetler Birliği'nin, Hindistan'ın ve Endonezya'nın birliğini tehdit ettiği, din fanatizmine dayandığı ve gerici din adamlarının eline hareketin yönetimini verdiği bahanesiyle Panislamizmin gerici olduğunu söylemek kolaydır. Ama Panislamizm hiçbir zaman büyük bir güç olamamıştır. Ve şu gerçektir ki bir Pakistanlı veya Endonezyalı, "Müslüman sömürge kardeş" söz konusu olduğunda Müslüman olmayan bir sömürgeye göre daha çok tepki gösterir. Panarabizme gelince, kökleri çok daha derinlerdedir.

Bölücü çabalara rağmen, sömürge dünyasının çok geniş bölgelerinde birleşik bir pazarın yaratılması farklı topluluklar arasında birlik duygusunu güçlendirdi. Hatta sömürge döneminde, daha önce var olan ve bir milleti oluşturacak öğeler güçlenmiştir. Örneğin Mısır, Tunus, Fas daha da çok bireyselleştiler. Ama bazen, sömürgecilik milli birleşme sürecini ilk hamlelerinde durdurmuştur; Ortadoğu'nun Asya kısmında olduğu gibi.

Açıklayayım. 19. yüzyılda Osmanlı döneminin Kuzey Arap Ortadoğu'sunda (Irak, Suriye, Lübnan, Filistin), bir Arap milleti gelişme yolundaydı. Çöküşe geçmiş ve Avrupalı emperyalistlerin sömürgesi olmuş Osmanlı İmparatorluğu'nun göbeğinde, bir Arap burjuvazisi yavaş yavaş gelişmeye başlıyordu. O dönemin entelektüel üretimine baktığımızda (19. yüzyılın Arap Rönesans'ı), şekli itibariyle Arap, içeriği itibariyle antiemperyalist liberal olan bu hareketin boyutunu fark edebiliriz. Şu ya da bu yazarın "Iraklı", "Suriyeli" veya "Filistinli" olup olmadığını araştırmak gereksizdir. O bir Araptır. Suriye veya Irak dendiğinde gelişmekte olan aynı milletin bir bölgesinden başka bir şeyi ifade etmezdi. Olaylar dikkatli incelendiğinde, 1900-1914 yılları arasında, bütün bölgede iç ticaretin müthiş bir gelişme gösterdiği anlaşılmaktadır. Bir Arap milleti oluşmaktaydı. Bu milletin eski Arap İmparatorluğu'nun Atlas Okyanusu'ndan Basra Körfezi'ne kadar uzanan coğrafi alanıyla hiçbir ilgisi yoktu ve daha sınırlı bir topluluğu kapsıyordu:

"Bereketli Hilal." Hatta bu gerçeğin kanıtı, bütün bu bölgenin lehçe dili olan bir doğu Arapçasının var olmasıdır (Suriye, Filistin, Irak).

1914 savaşı sırasında, İngiliz emperyalistler geliştirmek istedikleri bu Arap ulusunun milliyetçiliğine güvendiler, tıpkı Çeklerin veya Hırvatların milliyetçi duygularını kullandıkları gibi. Tabii emperyalistler verdikleri sözleri tutacak değillerdi. Gizlice yapılan bir İngiliz-Fransız antlaşması (Sykes-Picot Antlaşması) ülkeyi zaten bölmüştü, hem de çok yapay bir şekilde; ne milli gerçeği göz önünde bulunduruyor ne de en temel coğrafi gerçekleri. Ve böylece, Fransız mandasına verilen Suriye aynı isimli eski Türk bölgesinin tümünü bile kapsamıyordu. Bu bölge, sonradan yapay bir ad verilen Ürdün'e kadar güneye uzanan topraklardı, el Cezire ise (eski Kuzey Irak) Fransız mandası altındaydı.

Barış geldikten sonra, emperyalistler projelerini sert çatışmalar ardından zorla kabul ettirdiler. Suriye'de savaş 1925'e kadar sürdü. Milliyetçi Araplar, emperyalistler ve Arap burjuvazisinin zafiyet gösterip arkalarında durduğu feodal reisler tarafından ihafete uğradılar. Çölde Hüseyin adında bir kabile reisi, birleşik bir Arap krallığı kurmaya çalıştı; ancak 1920'de Fransızlar tarafından Şam'dan kovulunca, İngilizlerin Irak ve Ürdün'de yarattığı tahtlara oğullarını yerleştirmekle yetindi. Arap milliyetçileri ülkelerini birleştirme fikrinden asla vazgeçmemişlerdir.

Sınırlar, yapay olsalar da, sonuçta kısmen de olsa somut gerçekler yarattılar. Arap doğusunun bu şekilde darbelenmesi hiçbir şeye benzemeyen bir Ürdün ve hiçbir ekonomik, milli ya da dini (%50 Müslüman, %50 Hristiyan) gerçeğe uymayan, müthiş yapay bir "Büyük Lübnan" yarattı. Üstelik Fransız emperyalistleri Alevi ve Dürzi "dağ kolonileri"ni kurup, ufak dini farklılıkları derinleştirerek Suriye'yi daha da çok bölmeye çalışmadılar mı?

Ardından, emperyalistlerin Arap birliği sloganını kullandıkları da olmuştur. Ve bir o kadar da sıklıkla yerel düşmanlıkları kullan-

dılar, Arap doğusunu parçalamayı hedeflediler. 20 yıl boyunca yapay Arap devletlerini birbirlerine karşı düşürmek çok kolay oldu; teker teker bakıldığında, genellikle yaşanılabilecek gibi değillerdi.

Ürdün'ün ödemeler dengesini incelemek bu anlamda çok eğitici. Ticaret dengesinin olağanüstü açığının (ithalat hacminin en az üç katı) bir kısmı "Colonial Office"nin sübvansiyonlarıyla, kalan büyük kısmıysa Suriye ve Filistin'e yerleşmiş Ürdünlü Arap tüccarların gönderdikleriyle kapatılıyordu. Bu da iç ticaretin 1919 paylaşımından önce ne denli gelişmiş olduğunu ve yeni kurulan devletlerin yapay ve zor yaşanabilir yerler olduğunu gösteriyor.

Emperyalistler yarattıkları bu durumu kendi çıkarları yönünde kullandılar. Bu sınırlar çerçevesinde Arap devletleri adım adım bağımsızlıklarına ulaşmışlardır. Bugün, acil bir birleşme ihtiyacı duyulmaktadır. "Colonial Office"nin yerini devralan Mısırlı, Suriyeli ve Suudi sübvansiyonları sayesinde bugünkü Ürdün'ün hâlâ ayakta durduğunu biliyoruz. Ancak bu durum sadece geçici olabilir, bir gün Suriye ile Ürdün'ün birleşme sorunuyla yüzleşmemiz gerekecektir. Suriye ve Ürdün'de, sağ değil, sol partilerin (Arap Sosyalist Partisi ve komünist partiler) bir birleşmenin en ateşli destekçileri olmaları dikkat çekmektedir. Özellikle Bereketli Hilal ülkelerinin ortak Arap Sosyalist Partisi, belli belirsiz ve karışık bir sosyalist ideolojiyle, komünist partileri yanlısı antiemperyalist millî burjuvazinin çıkarlarını da sıkı bir şekilde koruyor. Bu solcular, Ortadoğu'da dendiği gibi bu "Arap yurtseverleri", Arap birliğinin en ateşli destekçileri ve emperyalizmin Irak ajanları tarafından hedef alınan Suriye'nin en koyu savunucularıdır. Bu bir çelişki gibi görünse de Arap birliği sadece gerçek bir bağımsızlık çerçevesinde mümkün olabilir. Ve bu birliğin gelişmekte olan Arap milleti (Bereketli Hilal) çerçevesini aşarak Mısır ve Suudi Arabistan'ı da kapsaması mümkündür. Ancak bütün bu Arap milletleri mi henüz oluşumlarını bitirmemişlerdir; yapılanmalarını sadece sosyalist bir çerçeve içinde sonuçlandırabilmeleri mümkündür, çünkü bu

çerçevede çok sayıda ortak unsur bulunmaktadır ve devlet sınırlarının illa ki milletlerin sınırlarına uyması gerekmemektedir. Bu nedenle, Mısır-Suriye federasyonu projesinin olumlu bir rol oynaması mümkündür.

Arap Birliğinin Sloganı

Emperyalistler, daha evvel söylediğimiz gibi, bu sloganı 1914'te Türklere karşı kullandılar. O dönemin Arap burjuvazisiyle kitlelerin meşru bir özlemini sömürdüler. Daha yakın bir zamanda yine bunu kullandılar. İkinci Dünya Savaşı'nda, İngilizler, Fransız rakiplerini Suriye ve Lübnan'dan kovmak için Araplık duygusuna çağrı yaptılar. Bu şekilde, günün ifadesiyle "bir boşluğu" kapatmayı umuyorlardı. 1944'te imzalanan Arap Ligi'nin başka bir hedefi yoktu. Kurulurken, İngilizlerin onlara atadığı mütevazı roldü.

Bunun ardında Arap Ligi, "gerici" mi yoksa "ilerici" mi oldu? Anlam içermeyen bir sorudur bu. Ligi oluşturan hükümetler neydilerse, o da öyle oldu. Emperyalistlerin çıkarları doğrultusunda çok iyi hizmetleri oldu. Arap feodalleri her yerde iktidardayken, Filistin'i paylaşım kararını akıllıca kabul edeceklerine savaşı tercih ettiler. Siyonistlerin istediği şey de buydu zaten: Halkların dikkatini İngiliz emperyalizmine karşı verilen mücadelenin üstünden çekmek. İngilizler Mısır, Ürdün ve Irak'ta hazır işgal ordusu gibi bulunuyordu. Savaş sonucu İsrail'in büyümesi ve bir milyon Arap köylüsünün topraklarından kovulması, Ortadoğu'da emperyalistlerin daha yakın bir zamana kadar ajanları İsrail'i Mısır'ın üstüne salarak fayda sağladıkları bu durumu yarattı.

Ancak milli burjuvazi Mısır, Suriye ve Ürdün'de iktidarı ele geçirdiğinde, Lig bir antiemperyalist politikanın, bir barış politikasının aracı oldu. Ligin BM'de bağımsız bir Afrika-Asyalı grubun oluşmasında önderlik yaptığı hiç unutulabilir mi? Asyalı ve Afrikalı halkların yakınlaşması, Bandung'ta geniş bir barış bölgesi yarattı. 20. Kongre'den sonra daha da önem kazandı. Ve bunun üzerine

emperyalistler birçok cepheden saldırıya geçtiler. Halihazırda ajanları Nuri el-Said'in elinde bulunan Irak'ı, Arap birliği ideali adına Suriye ve Ürdün'ü istila etmeye ittiler. Hem yerel grupların arasındaki anlaşmazlıkları hem de Arap doğusunun paramparça kalmasından alçakça fayda sağlayan yerel feodalleri sonuna kadar kullandılar.

Daha dün Ortadoğu'nun tarihi ardı sıra gelen kuklalardan (birileri İngiliz ajanları, diğerleri Amerikan ajanları) oluşurken, bazı emperyalistler konjonktüre göre bazen Arap birliğinin yanlısı bazen de karşıtı oluverdiler. Böylece, İngilizler Bereketli Hilal veya "Büyük Suriye"den yanayken, Suriye hükümeti Amerikalıların elindeydi. Haşimi ajanları aracılığıyla bu davetsiz misafirleri yok edebileceklerini sanıyorlardı.

Bugün Ortadoğu'da yeni bir faktör ortaya çıktı: Halkçı ve milli burjuvazi. Bu koşullarda eski terimlerle düşünmek, bütün bir tarihsel dönemin olaylarını es geçmek demektir.

Sudan örneği derinden gerçekleşen bu değişimleri destekliyor. 19. yüzyılda Mısır tarafından fethedilen Sudan, sonra Mısır'dan ayrı bir İngiliz sömürgesi haline gelmiştir ve o da gelişmekte olan bir millettir. Siyahi olsa da, halkının üçte ikisinin dili ve kültürüyle bir Arap millettir. İngilizler, Nil Ovası'nın özgürleşme hareketini geciktirmek amacıyla Sudan ile Mısırlılar arasındaki farklılıklara güvendiler. Sonuçta, İngiliz-Mısır çelişkileri Sudan'ın bağımsızlaşmasına neden oldu. Emperyalistlerin zihninde sözde bir bağımsızlık olarak kalacakken, bu yeni koşullarda gerçek oldu. Mısır ve Sudan burjuvazisi siyasi işlerin başına geçtiğinden beri, tarihleri, kültürleri, dilleriyle (Sudan Arapçası Mısır Arapçasından farklı değil) bu iki kardeş halkın yaklaşması daha da ivme kazandı. Bu yaklaşmaya, Sudan'ın Arap Ligi'ne girmesine, iki ülke arasındaki federal bağların gelişmesine kim karşı gelmektedir? En gerici partiler, ülkenin "Afrikalı" yapısıyla animist ve Hristiyan azınlıkların varlığını ön plana çıkaran emperyalistler karşı gelmektedir.

Kim bu yakınlıktan yanadır? Bütün sol partiler, hem milli burjuvazinin (hükümet partileri) hem de halk kitlelerin partileri (iki ülkenin komünist partileri, Sudan'da antiemperyalist cephe vb.).

Sonuç

1. Ortaçağın Arap İmparatorluğu, Atlas Okyanusu'ndan Basra Körfezi'ne kadar uzanan bir Arap birliğinin temellerini atmamıştır. Buna rağmen, arkasında sonradan gelişen özerk milletlerin silemediği derin izler bırakmıştır.

2. Atlas Okyanusu'ndan Basra Körfezi'ne kadar gelişmekte olan bir Arap milleti değil, Arap milletleri vardır. Yine de Ortadoğu'nun Asya kısmında, oluşumda bir Arap milleti varken, yapay bir paylaşım dünyanın bu bölgesini parçalara böldü.

3. Siyasi konjonktüre göre Arap birliği sloganı değişiklik gösteriyor. Ortadoğu'nun emperyalist boyunduruğundan genel olarak kurtulduğu bir dönemde, artık bu slogan pozitif bir rol oynuyor.

BELGE V

MKP'NİN ÜÇ RAPORU

İlk Rapor (Ocak 1957)

İngiliz-Fransız-İsrail saldırısının başarısızlığından sonra, Mısır hükümeti emperyalizme karşı sürdürdüğü mücadeleyi devam ettirmeye karar verip, ekonomik, siyasi ve kültürel alanlarda radikal uygulamalara başvurmuştur.

Ekonomik Alandaki Uygulamalar

1. Banka, sigorta şirketleri ve ithalat ajanslarının Mısırlılaştırılmış, düşman ülke banka ve sigortalarına ait mülkiyetlerin devlete aktarılmıştır. Yürürlükte olan endüstrileşme projelerinin yönetmeliklerini düzenlemekle görevli bir devlet kurumu oluşturulmuştur. Bu kurum, beş yıllık planın yürütülmesi için önemli görevler üstlenecektir. Ayrıca şirketlerin yönetim kurullarında sermayenin %25'ine sahip olması durumunda veto hakkına sahip olacaktır.

2. Bu üç tedbir emperyalizme ciddi bir darbe vurmaktadır. Banka, şirket ve yabancı ithalat ajanslarının müdahaleleri, milli ekonominin gelişimini sürekli baltalıyordu. Düşman bankalarının sermayesinin 2.000.000 pound, Mısır mevduatlarınınsa 70.000.000 poundun üzerinde olduğunu burada belirtmek yeterlidir. Mısır'ın sosyalist ülkelerle yapılan ticareti yabancı bankalar tarafından felce uğratılıyordu; yapılması gereken işlemleri sabote etmeye çalışıyor, bazen de yazışma yapmayı bile reddederek, emperyalist ülkelerin ithalatına iltimas geçiyorlardı. Hele ki emperyalist malların fiyatları dost ülkelerin teklif ettiği fiyatlardan çok daha yüksekti.

3. Emperyalistlerin bize satmayı reddettikleri her türlü malzeme ve ürün, ekonomik ilişkilerimizin yoğunlaşması sayesinde Sovyetler Birliği, Çin Halk Cumhuriyeti ve Doğu Bloku ülkeleri tarafından tedarik ediliyor. Üstelik dost ülkelere gelen mallar daha düşük bir fiyatla faturalandırıldıkları gibi nadir bulunan dövizlerle de ödenmiyor. Sovyetler Birliği'nin düzenlediği güzel bir endüstri sergisinin Cumhurbaşkanı Nasır tarafından ziyaret edilmesi de, ikili ilişkiler bağlamında eşsiz bir kaynaşma ortamını da beraberinde getirmiştir.

4. Sanayi ve tarımın gelişimi için beş yıllık bir planın (Mısır'da ilk kez) yürürlüğe girmesi, sosyalist ülkelerin koşulsuz değerli yardımları sayesinde emperyalist boyunduruğundan kurtulan milli ekonominin bağımsızlık kazanması, bankaların Mısırlılaştırılması ve düşman bankalarına ait mülkiyetlerin devlete aktarılmasıyla mümkün olmuştur.

5. Eisenhower planına gelince, herhangi resmi bir açıklama yapmamasına rağmen hükümetin bu konuda aldığı tutum ve Cumhurbaşkanı Nasır'ın açıklamalarıyla bu planı ve ifade ettiği antidemokratik emperyalist görüşleri kınadıkları anlaşılmaktadır. Basın da bu plana karşı güçlü bir kampanya sürdürdü. Cumhurbaşkanı Nasır'ın Çinli gazetecilere verdiği bir demeçte: Mısır'ın hem ekonomik hem siyasi bakımdan özgürlüğünden vaz-

geçmeyeceğini ve hiçbir askeri antlaşmaya katılmayacağını ifade etmiştir. Ve ilaveten yabancı şirketlerin, ülkenin sanayileşmesine yardım ettikleri ve Mısır'ın bağımsızlık politikasına karışmadıkları takdirde, Mısır'daki faaliyetlerine engel olmayacağını ifade etmiştir. Geçmişteki gibi yabancı yatırımların halka karşı kullanılması na asla müsamaha göstermeyeceğini de eklemiştir.

6. Mısır sigorta şirketlerinin "reasüransı"yla ilgili hükümet, bir Mısır reasürans kurumu ortaklığında dost ülkelerin reasürans kurumlarına başvurmaya karar vermiştir. Bu uygulama İngiliz sermayesinin geçmişte Mısır sigorta şirketlerinin reasüransından sağladığı devasa kârları ortadan kaldırmış oluyor.

7. Hükümet pamuk üretimine ayrılan toprakları tespit etmeye karar verdi. Mısır, pamuğu kârlı bir fiyata satabileceği, karşılığında yeni sanayi için malzeme tedarik edecek ve herhangi bir şart koşmayan dost ülkeler buldu.

Siyasi Alandaki Uygulamalar

İç Siyaset Alanında

1. İçişleri konusunda herhangi bir emperyalist müdahaleyi reddeden yurtsever hükümet, bütün komploları dikkatle takip edip, casusluk yuvalarını sistematik olarak çökertiyor. Cumhurbaşkanı Nasır halkına güveniyor ve devamlı desteğini arıyor.

2. Cumhurbaşkanı, Amerikalı gazeteci Dorothy Thompson'la yaptığı bir görüşmede, milletin birliğini sağlamak ve bu vesileyle halkın kendini ifade etmesi için yakın zamanda parlamenter hayati yeniden canlandırmaya niyeti olduğunu ifade etti. Ayrıca halk büyük bir özgürlükten faydalıyor ve solcu militanlara karşı hiçbir yeni takip başlatılmamıştır.

3. Çok yakın bir zamanda, emperyalist ajanları davasının açılması bekleniyor. Bu dava, Mısır hükümetinin Bandung'un tarihsel konferansından beri gelişen bağımsızlık politikasını engellemeye çalışan İngiliz ve Fransız entrikalarının ağırlığını açığa çıkaracaktır.

4. Uluslararası Demokratik Kadın Federasyonu'nun delegeleri ziyaretimize geldiler. Cumhurbaşkanı Nasır'ın, hür antiemperyalist ülkelerin kadın dayanışmasına duyduğu minnetten dolayı, davet ettiği iki milyon üyeli bu örgütün delegelerini Mısır kadın dernekleri karşıladı.

5. İşçi hareketinin yönelişi, işçi çıkarlarının korunması ve doğru-
dan veya dolaylı herhangi bir saldırıya karşı fabrikalar ile sendikala-
rın korunmasından sorumlu bir Mısır Genel İş Konfederasyonu'nun
(الاتحاد العام لنقابات عمال مصر; Mısır A'mâl el Nekabat el Am el
İttihad-MANAİ) yaratılması kararlaştırıldı. MANAİ'nin kurulması
Mısır işçi sınıfı için büyük bir zafer teşkil ediyor. Gericilerin ve em-
peryalistlerin hizmetindeki iktidarların işçi sınıfını devamlı bastır-
ma politikası büyük bir sendika merkezinin yaratılmasına asla izin
vermemiştir. Cumhurbaşkanı, konfederasyon temsilcilerini kurulu-
şunun ertesi günü kabul etti.

Dış Siyaset Alanında

Mısır mücadelesine devam edip, Ortadoğu halklarını nüfuzu
altında tutmaya çalışan emperyalistlere karşı yürütülen mücade-
lelere de katkıda bulunmaya çalışıyor. Özgürlük hareketlerini des-
teklüyor. Bunun sonucunda şunu belirtelim:

1. Mısır, Suriye ve Suudi Arabistan arasında yapılan anlaşmay-
la Ürdün'e sağlanan maddi yardım, Ürdün halkını İngilizlerin siya-
si ve ekonomik güdümünden kurtarmaya yarıyor. İşte Ortadoğu'da
emperyalizme vurulan bir darbe ve bağımsızlık yolunda bir ülke
daha. Anlaşma Kahire'de imzalandı.

2. BM'de Mısır'ın İsrail'e karşı kararlı tutumu, bütün özgür ül-
kelerce desteklendi. Cumhurbaşkanı Nasır İsrail'e bir uyarıda bu-
lundu ve BM'nin verdiği kararları derhal koşulsuz ve şartsız uygu-
lamaya davet etti. Nasır aynı zamanda Gazze ve Akabe Körfezi'nin
enternasyonalleşmesinin sonuçları hakkında Batı'yı uyarıyor;
BM'nin Askeri Müdahale Gücü'nden övgülerle söz ediyor ancak
işgal gücüne dönüşmesini reddediyor.

3. Mısır'ın sosyalist ülkelerle siyasi ve kültürel ilişkilerinin yoğunlaşması kararlaştırıldı. Öğrenci, profesör ve teknisyen değişimi için Mısır'la Polonya arasında yeni bir kültürel anlaşma imzalandı ve Cumhurbaşkanı kısa bir süreliğine Kahire'de bulunan Çin gazetecilerine iki ülkenin daha da yakınlaşması için bu yaz Çin'i ziyaret etmeyi arzu ettiğini ifade etti. Hükümet gazetesi *El Cumhuriye*, Cumhurbaşkanı Nasır'ın Çin'le ilgili önsözünü yazdığı özel bir sayı hazırladı. Cumhurbaşkanımız milli dava adına sürdürdüğümüz mücadele için hür ülkelerin desteğinin gerekliliği bilinciyle şöyle söyledi: "Gerçek dostlar ihtiyaç anında ortaya çıkar."

4. Arap ülkeleriyle ilişkilerin yoğunlaşması, özellikle Suriye'yle bir birleşmenin temel prensiplerini oluşturan ekonomik, kültürel ve siyasi hedeflerin paylaşımı tanımlanmıştı. Emperyalistlerin boyunduruğundan kurtulmak için mücadele eden halkların öncüleri Mısır ve Suriye, bir federal birlik projesini incelemeye aldılar.

Sonuç

Mısır hükümeti antiemperyalist mücadelenin adımlarını attı. Buna rağmen, iktidar sisteminde Batı görüşüne hâlâ meyil eden insanlar var. Devlet makinesinin bazı parçaları hâlâ gerici güçlerin etkisi altında ve hükümetin başlattığı hareketi frenlemeye çalışıyorlar; İsrail birliklerinin çekilmesi, Cumhurbaşkanı Nasır'a antiemperyalist akımı güçlendirecek daha homojen bir bakanlar ekibi sağlama fırsatı yaratacaktır.

İkinci Rapor

Mısır'a yapılan İngiliz-Fransız-İsrail saldırısından altı ay sonra, son askeri düşman birlikleri Mısır topraklarından ayrıldılar.

Bütün dünya, Mısır halkının ve Cumhurbaşkanı Cemal Abdül Nasır'ın büyük fedakârlıkları sayesinde Mısır'ın kurtulduğunu öğrenmiş oldu. Halk ve Cumhurbaşkanı dostlarının kimler olduğunu

tespit edip, sırtlarını onlara dayadılar. Üstelik birbirlerine duydukları karşılıklı güvenden doğan gücün farkına varmış oldular: Cumhurbaşkanı halka silahları dağıttı ve halk bunları yurdunu ve Cumhurbaşkanını korumak için kullandı. Bu karşılıklı güveni yıkmaya çalışan emperyalist girişimleri birlikte bozguna uğrattılar.

Bugün, görev ve haklarının bilincinde olan halk hiç olmadığı kadar güçlüdür. Ayrıca Arap siyasetinin birliğe doğru hareketi, Ortadoğu halklarının, siyasal, ekonomik ve sosyal bağımsızlıklarının korunması için bir garanti unsuru olan "pozitif tarafsızlık" politikasını destekleme arzusunu pekiştirmiş oldu.

Son ayların olayları, Eisenhower planıyla açığa çıkan ABD emperyalist emellerini bütün dünyanın gözleri önüne serdi. Arap halklarının beklentilerine ters düşen bu plan, Arap ve Ortadoğu'nun diğer devletleri tarafından büyük bir çoğunlukla reddedildi. Kahire Konferansı, emperyalist ajanlarının yaydığı sahte söylenti ve polemiklere kesin bir şekilde son verdi. Kral el-Suud'un ABD gezisi sırasında Arap davasına ihanet ettiği, Cumhurbaşkanı Nasır'ın ise Ortadoğu'da İngiliz-Fransız-İsrail üçlüsünün işine yarayacak bir Amerikan müdahalesini kabul ettiğine dair söylentiler vardı.

BM güçlerinin desteğiyle Gazze'deki son emperyalist operasyonlar başarısızlığa uğramıştır. Bu şehrin Mısırlı ve Arap yurtseverleri, Uluslararası Polis Gücü'nün yönetimine karşı cesurca eylem düzenleyerek, derhal geri çekilmelerini ve Mısır yönetiminin bu bölgeye dönmesini talep etmiştir. Derhal Mısırlı bir vali tayin edildi ve Genel Kurul kararlarının herhangi bir ihlali durumunda Mısır polisinin Gazze'ye giriş yapacağı BM'ye bildirildi.

ABD, İsrail, İngiltere ve Fransa'yla anlaşmalı olarak yeni bir oyna girişiyor: Süveyş Kanalı ile Akabe Körfezi'nin enternasyonalleştirilmesi. Hatta Hammarskjöld Kahire'ye gidip, inatçı tutumundan dolayı bulunduğu tehlikeli durum konusunda Cumhurbaşkanı Nasır'a uyarıda bulundu. Bu görüşme garip bir şekilde Eisenhower ile Mac Millan'ın düzenlediği Bermuda Konferansı'yla aynı zama-

na denk düşüyordu. Cumhurbaşkanımızla yaptığı 7 saatlik görüşme sonunda, Hammarskjöld durumu kabullenmek zorunda kaldı. Mısır haklarını koruyor, Süveyş Kanalı geçiş haklarının tamamıyla Mısır şirketine ödenmesini şart koşuyor ve Akabe Körfezi'nin karasuları üstündeki mutlak haklarını da yeniden sahipleniyor.

Belirleyici bir turu kazandık ve bugün halkımızın isteklerinin gerçekleşmesini somut olarak garantilemiş bulunuyoruz.

Cumhurbaşkanı Nasır, Hint dergisi *Blitz*'in Genel Yayın Yönetmeni Bay Karanjia'yla basın görüşmesi esnasında (bu görüşmenin metnini Mısır elçiliklerinde bulabilirsiniz) hükümetinin planlarını açıkladı: Gelecek seçimlerde, yeni çıkan siyasi güçlerin tanınması ve milli bir cephenin yaratılması. Söz konusu açıklamada Nasır, "Çeşitli ülkelerden, özellikle Sovyetler Birliği ve Doğu Almanya'dan gelen uzmanların yardımıyla sosyalist bir ekonomiye dayalı bir devlet kurmaya çalışıyoruz" diyor ve "Köylünün ve işçinin sosyal seviyesini yükseltmeye çalışarak, iyi bir yaşam ve sosyal güvenliği garantiye almak istiyorum" diye de ekliyor. Nasır, "Sermayenin günlük hayatın üstündeki etkisini kaldırmak lazım. Geçmişte Mısır yabancı güçlere bağlanarak, gücünün kaynağını yurtsever halkından almıyordu. Geçen bu yılın tecrübeleri bana bu gücün yıkılmaz olduğunu öğretti ve halka güvendiğimiz takdirde, bu mücadeleden sadece ve sadece galip çıkabileceğimizi anlamış oldum. Dostlarımızı düşmanlarımızdan ayırmayı öğrendik ve yardımlarıyla, ekonomik ve sosyal bağımsızlığımızı tamamlayacağız; aktif tarafsızlık tutumumuzu korur, içişlerimize yapılan her türlü müdahaleye karşı geliriz. Arap siyasetinde birlik oluşturulmuştur, saldırganlar geri püskürtülmüş, Ortadoğu'daki son emperyalizm kaleleri etkisiz hale getirilmiştir" beyanında bulunuyor.

Mısır özgürlüğe doğru yolcuğunu sürdürüyor. Bütün dost ülkeler, Sovyetler Birliği, Çin Halk Cumhuriyeti, Doğu Bloku ülkeleri ve Başkan Yardımcısı Vukmanoviç'in Mısır'a dostluk ziyareti yaptığı Yugoslavya'yla anlaşmalar yapıldı. Tarım reformunun sağladığı

gelir düzenli aralıklarla ve sistematik olarak köylülere dağıtılıyor. İş kanunları işçilere daha iyi bir sosyal sigorta sağlamak için yeniden düzenleniyor. Mısır halkının refahını sağlamak için yeni reform projeleri inceleniyor.

Yine de halk uyanık kalması gerektiğinin ve emperyalistlerin yenilgiyi kolay kolay kabul etmeyeceklerinin bilincinde. İsrail ordusunun, Fransız hava kuvvetleri ve donanmasının yaptığı operasyonlar uyanık kalma gerekliliğini onaylıyor. Hatta ABD İsrail'e silah tedarik etmeye yeniden başlamış.

Emperyalistlerin, kurallarını diretmek için her türlü yola başvuracaklarını biliyoruz. Geçen yıl süresince Arap halklarının edindiği kazanımları ancak dikkatimiz dağılmadığı takdirde koruyabiliriz. Olaylar bize aslında emperyalistlerin emellerinden vazgeçmediklerini gösteriyor: Kaybettikleri pazarları geri kazanmak, askeri üslerini yeniden kurmak ve etki alanlarını yeniden oluşturmak istiyorlar.

Üçüncü Rapor

Cumhurbaşkanımız, içerde ekonomik durumumuzu mümkün olan her türlü yöntemle güçlendirmeye ve Mısır'ın milli çıkarlarına karşı eylem yapan kurumları etkisiz hale getirmeye çalışıyor. Ve bunun için hükümet, politikalarını uygulayabilecek yeni kuruluşların yapılanmasının temellerini atıyor.

1. Ocak raporumuzda emellerinden bahsettiğimiz "Ekonomik Kuruluş"un (Müessese İktisadiya) yaratılmasından sonra, hükümet aşağıdakilere karar verdi:

1.1. Nasır'ın başkanlığında, kalkınmanın ekonomik ve sosyal hedeflerini belirlemek ve kalkınma planlarının yürürlüğe girmesinden sorumlu olacak bir Ulusal Planlama Yüksek Kurulu'nun yaratılması.

1.2. Planlamadan sorumlu Devlet Bakanı Abdullâtif el-Bağda'di'nin başkanlığında bir Ulusal Planlama Komitesi'nin yaratılması.

Görevi: Adımları ve uygulama şekillerini belirleyerek sosyal ve ekonomik kalkınma için bir planın hazırlanması.

2. Arap birliğinin temeli olan Mısırlılaştırma ve Mısır ile Arap ülkelerinin kültürlerinin birleştirilmesi çerçevesinde hükümet, ticaret ve sanayinin bütün alanlarında Arap dilinin kullanılmasını mecbur kıldı. Bu, Mısırlıların işe alınması açısından radikal bir uygulamadır, oysa önceden yabancı bir dil bilmedikleri için işten atılırlardı.

3. Kırsal alanda, hükümet tarım reformu politikasını sürdürüyor. Köylülere 2.385 feddân toprak dağıtmaya ve kooperatiflerin pamuk fiyatları üzerinden sağladığı kârları üreticilere vermeye karar verdi. Hükümet, Tarım Reformu Yasası'nı toprak işletmelerine de yaymaya karar verdi; bu karar özellikle büyük toprak sahibi Abud'un 70.000 feddân işleten Kom-Ombo şirketini etkiliyordu. Bu kararla, tarım işletmelerinin, kırsal bölgelerde feodal rejim dönemindeki büyük toprak sahipleri gibi davranmasına izin veren uygunsuz bir duruma son vermiş oldu.

4. Dış ticaret alanında Mısır lüks ürünlerin ithalatını büyük ölçüde azalttı, yerine malzeme ithal ediyor. Ağır makinelerin ve sermaye mallarının ithalatı artmaktadır ve pamuğumuzun başlıca alıcıları olan Sovyetler Birliği, Doğu Bloku ülkeleri gibi dost ülkelerin sağladığı ödeme kolaylıklarıyla destekleniyor. Kardeş Arap ülkeleleriyle ticaretimiz de artmıştır. ARAMCO'nun iç tüketim için ayırdığı petrolün bir kısmını bize satacak olan Suudi Arabistan'la yeni bir petrol anlaşması imzalandı. Suriye'yle de iki ülke arasında ekonomik alışverişi kolaylaştıracak yeni bir ödeme anlaşması imzalandı.

Siyasi açıdan Mısır, öncü tutumunu bir daha sergileyerek, dört Arap ülkesinin (Suriye, Ürdün, Suudi Arabistan ve Mısır) liderlerini Kahire'de birleştiren bir toplantı düzenledi. Bu ülkeler ortaklaşa, aktif tarafsızlığa olan bağlarını bir daha ifade ederek, büyük yankı yaratacak bir bildiri yayımladılar. Ve sonuç olarak aşağıda sıralanan kararları aldılar:

4.1. İsrail'in belirlenen sınır çizgilerinin ötesine derhal geçmesinin istenmesi, bunun da kayıtsız şartsız yapılması.

4.2. Filistin Araplarının kendi toprak ve karasularındaki egemenliklerinin yeniden teyit edilmesi.

4.3. Mısır'a yapılan saldırıdan dolayı uğradığı zarar karşılığında, saldıran ülkelerden bir tazminat istenmesi.

4.4. Mısır'ın egemenliğini ve Süveyş Kanalı üzerindeki haklarını tehlikeye sokacak operasyonların tümünün reddedilmesi. Bu suyolundaki seyir özgürlüğü, 1888 İstanbul Anlaşması'nın hükümlerince güvenceye alınmıştır.

4.5. Yemen'e karşı düzenlenen İngiliz saldırısının kınanması ve saldırıya karşı gösterdiği mücadelesinde bu ülkeye müşterek desteğin yeniden ifade edilmesi.

4.6. Cezayir Araplarının özgürlük ve bağımsızlık hakkının kayıtsız şartsız desteklenmesi ve emperyalizme karşı mücadelelerinin desteklenmesi.

Bu konferansa katılan dört ülke milletler dayanışması kapsamında görev alma niyetlerini sunarak, karşılıklı çıkar ve egemenlikleri doğrultusunda barış, adalet ve refah arayışına dayalı uluslararası ilişkilerin kurulmasına katkıda bulunacaklarını ifade ediyorlar. Bu ülkeler Arap milletini yabancı ittifakların dışında tutma arzularını da dile getiriyorlar.

Bu konferansta alınan kararların etkisi hemen görüldü; yayımlanmasının ardından daha 12 saat bile geçmeden, İsrail, Sina bölgesinden çekileceğini bildirdi. ABD, Barış Komitesi'nin belirlediği sınır çizgisinin ötesine çekilmeyi reddeden İsrail'i destekleyerek, Mısır üstünde baskı oluşturmuyordu. Burada Ürdün Kralı Hüseyin'in ikircil davranışlarını ve el-Suud'un ABD'ye yaptığı seyahatin de Kahire Konferansı'nı baltalama amaçlı yapıldığını hatırlatmakta fayda var. Bütün bunlara rağmen konferans çok başarılı olmuştur; alınan kararlar Arap ülkelerinin aktif tarafsızlık politikasına bağlılıklarını teyit etmiştir.

ABD, Eisenhower planını gerçekleştirebilmek için, Amerika'ya gelen el-Suud'u kendi tarafına çekmeyi ümit ediyordu. Böylece İngilizlerle Fransızların kovulmuş oldukları Ortadoğu'nun kilit noktalarını ele geçirip Mısır'ın aktif tarafsızlık politikası çabalarını yok etme fırsatını bulacaktı. El-Suud ordusunu donatmak için önemli bir askeri yardım aldı. Oysa karşılıklı savunma antlaşmaları kapsamında El-Suud'un ordusu, Suriye ordusuyla birlikte, Mısır Generali Abdülhakim Amir'in yönetiminde bulunmaktaydı! Emperyalizm, Kral Hüseyin'in ikircil davranışlarını da kullanıyordu. Burada bile, emperyalizm yine başarısız olmuştur. Hüseyin hem halkının hem de Arap kamuoyunun baskıyla aktif tarafsızlık ilkelerini kabul eden tarihsel belgeyi imzalamak zorunda kalmıştır.

BM'de, Mısır ezilen halkların özgürleşme mücadelelerine destek verme politikasını sürdürmektedir. Kıbrıs'ın işgalini kınayarak Kıbrıslı yurtseverlerin işgalcilere karşı hayranlık uyandıran mücadelelerini takdir etmiştir. Bu işgal, İngiliz ve Fransızların Kıbrıs'ı üs olarak kullanıp Mısır'ı istila etmelerini sağlamıştır.

BELGE VI

BİRLEŞİK MISIR KOMÜNİST PARTİSİ'NİN PROGRAMI

Yaşadığımız bu dönem halkların zafer dönemidir. Dünyanın bütün bölgelerinde, halklar çok parlak başarılar elde edip, hedeflerinin gerçekleşmesi yolunda ilerleme kaydetmektedirler. Doğu halkları uykularından uyanıyor ve tarihi adımlar atarak milletler topluluğundaki hakiki yerlerini geri alıyorlar. Mücadele halindeki Arap halkları güvenle geleceğe bakıyorlar. Şanlı mücadeleleri örnek teşkil ediyor. Mısır halkının tarihsel başarıları parlak bir geleceğin kapılarını açıyor.

(...)

Sosyalizm ülkemizde uygulanabilir hale geldi. Bunun kaynağında Mısır'ın emperyalizm ve müttefiklerine karşı kazandığı zaferler, Mısır'ın bağımsızlığını geri kazanması, sosyalizmin bütün dünyada sağladığı ilerlemeler, emperyalizmin boyunduruğundan kurtulan ülkeler ve sosyalist ülkelerden oluşan geniş bir barış bölgesinin kurulması, kapitalizmin derin krizi ve sömürgelerde emperyalist iktidar sisteminin dağılması yer almaktadır.

(...)

Bütün bu nedenlerden dolayı sosyalist devrimimiz ancak barışçıl yöntemlerle, yani parlamento yoluyla, halk kitlelerine dayanan parlamenter çoğunlukla gerçekleşebilir. Parlamenter rejim sayesinde sosyalizmi yerleştirmek mümkün olmuştur. Bu olasılığı aktif bir gerçeğe dönüştürmek, işçi sınıfının yönettiği geniş halk kitlelerine bağlıdır.

Mısır işçi sınıfı, köylü kitleleri ve entelektüellerle olan sağlam ittifakından ve tüm milli güçlerle işbirliği içinde bulunmasından dolayı Mısır Parlamentosu'nda istikrarlı bir çoğunluk elde ederek, bu çoğunluğu halkın isteklerini ifade eden aktif bir araca dönüştürme ve ülkeyi sosyalizme doğru ilerletmeyi başarabilecek kapasitededir.

(...)

Bu devrimci görevi gerçekleştirmek için seçtiğimiz yol, Mısır'ın tüm milli güçlerini, yurtseverlerini bir araya getiren geniş bir ittifakın sağlanmasına bağlıdır: İşçi sınıfı, köylü kitleleri, küçük burjuvazi, entelektüeller ve emperyalizme düşman milli burjuvazi. Bu, halk, ordu ve başında Cemal Abdül Nasır'ın bulunduğu yurtsever hükümetten oluşan bir Milli Cephe'nin sağlamlaştırılmasıyla mümkündür.

(...)

Bu hedefin gerçekleşmesi işçi sınıfının köylü kitlelerle güçlü bir ittifak içine girmesi ve Birleşik Milli Cephe'nin yönetici sınıfı olmasından geçer. İşçi sınıfıyla köylü müttefiklerinin yönetimi tamamen üstlenmeleri gerekiyor.

(...)

Bu açıdan, tüm güvenini halka bağlayan Birleşik Mısır Komünist Partisi tüm dürüst Mısırlıları kendisine katılmaya ve oluşturduğu öncü saflarını güçlendirmeye davet ediyor.

(...)

Programındaki hedefler aşağıda listelenmiştir.

Milli Bağımsızlığın Korunması ve Güçlendirilmesi

1. Bağımsızlık, aktif tarafsızlık ve barış içinde bir arada yaşama politikamızın sürdürülmesi, Bağdat Paktı gibi saldırgan emperyalist antlaşmaların ve Eisenhower doktrininin reddedilmesi, emperyalist ve siyonist tehdide karşı halk güçlerinin harekete geçirilmesi ve ordumuzun güçlendirilmesi;

2. Emperyalizm ajanlarının ortadan kaldırılması, emperyalist ve siyonist komploların bozguna uğratılması;

Cemal Abdül Nasır'ın başkanlığında yurtsever hükümetin korunması ve işçi, köylü, entelektüel ve milli kapitalistlerden oluşan antiemperyalist Ulusal Cephe'nin güçlendirilmesi;

3. Sosyalist ülkeler ve aktif tarafsızlık politikasını uygulayan ülkelerle kültürel, ekonomik ve siyasi bağların sıkılaştırılması; bu ülkelerle kültürel, ticari ve dostluk anlaşmalarının sağlanması kararlaştırılmıştır.

Dünya Barışının Aktif Savunması

1. Dünyanın bütün yörelerinde milli özgürlük hareketlerin desteklenmesi;

2. Latin Amerika ülkeleri ve Bandung Afrika-Asya Kongresi'ne katılan bütün ülkelerle kültürel, ekonomik ve siyasi bağların güçlendirilmesi;

3. Tanınmayan Doğu Bloku ülkeleri ve sosyalist ülkelerinin resmi olarak tanınması; bağımsızlığını yakın zamanda kazanan milletlerin tanınması;

4. BM'nin güçlendirilmesi ve bu kurumun, barışçıl yöntemlerle tüm anlaşmazlıkların çözülmesine kefil ve her türlü saldırıya karşı dirençli uluslararası bir kurum haline getirilmesi;

5. Silahlandırmanın azaltılması, nükleer deneylerin durdurulması ve kesin yasaklanması için gösterilen çabalara destek verilmesi;

6. Emperyalist antlaşmalara karşı durulması; dünyanın her yerindeki saldırıya yönelik bütün askeri üslerin kapatılması; gerek bir toplu güvenlik sisteminin yaratılmasına yönelik gösterilen çabalara destek verilmesi kararlaştırılmıştır.

Özgür İradeyle Kabul Edilen Arap Birliğinin Güçlendirilmesi

1. Arap ülkelerinde tüm milli özgürlük mücadelelerine destek sağlanması, özellikle de Cezayir halkının haklı özgürlük davasında sürdürdüğü mücadeleye destek verilmesi;

2. Emperyalist komplolara karşı Mısır ve özgürleşmiş Arap ülkeleri arasındaki ittifakların güçlendirilmesi;

3. Arap ülkeleri, özellikle öncüleri olan Mısır, Suriye ve Ürdün'ün arasında federal bir birliğin inşasının hızlandırılması;

4. Özgür iradeyle kabul edilen Arap birliği ilkesi çerçevesinde Mısır ile Sudan'ın ortak özgürlük mücadelesinin güçlendirilmesi;

5. Siyonist saldırıya boyun eğmenin reddedilmesi; İsrail'le herhangi bir barış anlaşmasının reddedilmesi; Filistin Araplarının ellerinden alınan topraklara yeniden dönmeleriyle ilgili haklarını teyit etme ve gasp edilen mülkleri için tazminat istenmesi kararlaştırılmıştır.

Feodalizmin Kalıntılarını Yok Etme

1. Tarım mülkiyetini 50 feddâna sınırlayarak tarım reformunun değiştirilmesi; en düşük verimli topraklar için bu sınırın en fazla 100 feddâna yükseltilmesi;

2. Tarım işletmelerinin görevini tarla açma ve toprakların geri satılmasıyla sınırlı tutulması;

3. Vakıflar bakanlığının ve devletin topraklarının küçük köylülere dağıtılması;

4. Belediye başkanlığı seçimlerinin düzenlenmesi, bütün şehir ve köyler için belediyelerin kurulması, belediyelerin demokratik

reformunun yapılması, tüm meclis üyelerinin doğrudan seçilmesi, özellikle sulama, güvenlik ve kamu malı yönetimi alanında kırsal yaşamı düzenleyen gerçek araçlar haline gelmeleri için belediyelerin hak ve yetkilerinin genişletilmesi;

6. Milli Meclis'le Belediyelere ve Köy Meclislerine feodallerin adaylığını koymasının yasaklanması kararlaştırılmıştır.

Tekellerin İktidarına Son Vermek

1. Emperyalizme bağlı sermaye tekellerinin son kalelerinin yıkılması;

2. Tüm tekel, banka, sigorta şirketi, pamuk ihraç ajanslarının devlet tarafından kamulaştırılması ve halkın tüketimi için üretim sağlayan sanayilerin devlet kontrolü altına alınması kararlaştırılmıştır.

Demokrasinin Güçlendirilmesi ve Temellerinin Sağlamaştırılması

1. Yerel demokrasi sisteminin benimsenmesi, belediyelerin demokratikleşmesi ve üyelerinin tek dereceli seçim sistemiyle seçilmeleri;

2. Demokratik bir anlayış içerisinde halka güvenerek devlet makinesinin reformunun sağlanması; emperyalizme hizmet eden gerici ajanların uzaklaştırılması; devlet memurlarına iş garantisinin verilmesi, hükümetin eski alışkanlıklarına son verilmesi;

3. Emperyalizm ve feodalitenin iktidarda bulunduğu dönemden kalma ve halk özgürlüklerini kısıtlayan tüm yasaların kaldırılması; onların uygulanması sonucu verilen bütün kararların iptal edilmesi;

4. Halk özgürlüklerinin genişletilmesi, cumhuriyetçi rejimin güçlendirilmesi, anayasanın korunması; bağımsız, milli, demokratik bir Mısır anlayışıyla uygulanması; halkın örgütlenmiş gücüne dayanarak parlamenter hayatın sağlamaştırılması;

5. Sendikal özgürlüklerin güven altına alınması; sanayi işçileri ve tarım işçilerinin sendika içinde ifade ettikleri fikirlere saygı duyulması ve koruma altına alınması, devlet ajanlarının ve şirket sahiplerinin sendika işlerine karışmalarının yasaklanması;

6. Halk ve yurtsever sınıfların milli siyasi partiler kurma özgürlüğünün güvenceye alınması; feodal ve tekelci emperyalizm ajanlarına siyasi örgüt oluşturma yasağının getirilmesi;

7. Siyasi anayasal bir örgüt olan "Milli Birlik" in "Milli Cephe" nin (işçi, köylü, entelektüel, milli burjuvazi ve diğer bütün yurtsever güçler) hakiki temsilcisi haline getirilmesi kararlaştırılmıştır.

Gelişmiş Bir Milli Ekonominin İnşası

1. Modern milli bir sanayinin -özellikle de ağır sanayinin- kurulması;

2. Tarımın geliştirilmesi ve tarım işletme yöntemlerinin mükemmelleştirilmesi;

3. Milli özel sermayenin korunması ve bu sermayenin kârlılığının artırılmasının desteklenmesi;

4. Milli ekonomide devlet katkısının güçlendirilmesi; ekonominin yapılandırılmasında devlet müdahalesinin artırılması;

5. Küçük kırsal üretim ve ticarete kooperatif sektörünün genişlemesinin desteklenmesi; küçük üretim ve küçük ticarete daha uygun koşulların sağlanması;

6. Halk sınıflarının hayat seviyesinin yükseltilmesiyle üretim ve gelir artışının sağlanması amacıyla dönemsel net bir planın oluşturulması;

7. Gelire göre artan vergi ilkesinin benimsenmesi; halk sınıflarını ezen dolaylı vergi payının azaltılması kararlaştırılmıştır.

Halk Sınıflarının Yaşam Standartlarının Yükseltilmesi

İşçiler

1. İş garantisinin sağlanması, işsizliğe karşı mücadele edilmesi, girişimcilerin istihdamı keyiflerine göre idare etme haklarının kaldırılması ve bu yönde yasaların benimsenmesi;

2. Mısır İşçileri Genel Birliği ve mesleki derneklerle anlaşmalı olarak asgari ücretin belirlenmesi ve uygulanması; bu vesileyle yaşam standartlarının artırılması;

3. Çalışma saatlerinin 8 saatle sınırlanması;

4. Haftalık ve yıllık ücretli iznin güvence altına alınması;

5. İşçilerin sendikal özgürlüğünün güvence altına alınması; sendikal eylemlerden dolayı işten atılmaların yasaklanması;

6. Fabrika sendikasına dayalı sistemin yerine bölgesel bir sendikanın oluşturulması ve bunun da sendikal örgütün temel birimi haline getirilmesi;

7. Mesleki ve bölgesel birliklerin eğitilmesi ve güçlendirilmesi, Mısır İşçileri Genel Birliği'nin güçlendirilmesiyle sendikal özgürlüklerin genişletilmesi;

8. İşçilere, iş kazalarını, hastalığı, işsizliği ve yaşlanmayı kapsayan bir sosyal sigortanın sağlanması;

9. Üretim koşullarının kontrolünden ve iş kanunun doğru uygulanmasından sorumlu işletme sahipleri ve işçilerden oluşan yerel komiteler aracılığıyla işçilerin fabrika yönetimine katılmalarının sağlanması;

10. Uluslararası Arap İşçileri Birliği'nin güçlendirilmesi ve Mısır işçileriyle tüm dünya işçileri (özellikle de Afrika ve Asya işçileriyle) arasında bağların güçlendirilmesi kararlaştırılmıştır.

Köylüler

1. Tarım işçileri için asgari geçim yasaının uygulanmasına dikkat edilmesi;

2. Tarım işçileri ve köylü birliklerinin sendika oluşturması özgürlüğünün garanti altına alınması ve eğitimlerine destek verilmesi;

3. Fakir köylülere, feodaller, Vakıflar Bakanlığı'nın ve devlet mallarının yönetimine ait toprakların bedava dağıtılması;

4. Sanayi girdilerinin üretimi, satışı ve alımı için, küçük ve orta boy mülk sahibi ve çiftçiden oluşan kooperatif birliklerinin oluşturulması;

5. Köylülerin borç sorunlarını çözmeye yardım edilmesi; kredi sağlanması; tohum ve gübre alımında uygun fiyatlar sağlanması;

6. İçme suyu, elektrik, taşıma araçları ve sağlıklı konut yapımını sağlayarak köylülerin hijyen şartlarının güven altına alınması kararlaştırılmıştır.

Devlet Memurları

1. Devlet memurlarının maaşlarının artırılması ve görevlerine yakışır bir asgari yaşam düzeyinin sağlanması;

2. Eğitim ve hizmet süreleri ile yetenekleri değerlendirilerek bütün devlet memurlarına standart bir çerçeve oluşturulması;

3. Devlet memurlarının görevlerinin güvenceye alınması, kendileri ve ailelerine uygun bir emeklilik sağlanması;

4. Devlet memurlarına çıkarlarını korumak için sendika ve temsili dernekler kurma hakkının tanınması;

5. İnisiyatifleri bastıran ve performansları sınırlayan hükümet bürokrasisiyle mücadele edilmesi kararlaştırılmıştır.

Tüccarlar

1. Küçük ve orta dereceli tüccarlara eşit kâr sağlanması;

2. Küçük ve orta dereceli tüccarlara uygulanan dolaysız vergilerin hafifletilmesi;

3. Ticaret odalarının güçlendirilerek sadece ayrıcalıklı zengin azınlıkların değil bütün tüccarların hizmetine sunulan demokratik birer araca dönüştürülmesi;

4. Küçük ve orta dereceli tüccarlar için kooperatif şirketlerinin kurulması kararlaştırılmıştır.

Kadın, Çocukluk ve Gençlik

1. Tüm hak ve görevlerinde kadın ile erkeğin tam eşitliğinin sağlanması;

2. Kadının siyasi haklarının teyit edilmesi;

3. İşçi kadına aynı iş için aynı maaşın garantilenmesi;

4. Kadının sosyal olarak özgürleştirilmesi ve bu anlamda aile yapısının sağlamaştırılması;

5. İşçi kadına ve kadın devlet memuruna doğum öncesi ve sonrası ücretli izin, hamilelik döneminde korunma hakkı, hamilelik döneminde daha hafif bir iş talep etme hakkı ve iş saatleri içinde çocuğunu emzirme hakkının tanınması;

6. İşçi ve devlet memuru kadınların çocukları için kreş açılması ve her yeni doğan çocuk için maaşının artırılması;

7. Amaçsızlık sorununa çözüm bulma açısından gençliğe spor, sosyal ve kültürel alanlarda dernek ve kulüp kurma hakkını vererek gençliğin korunması kararlaştırılmıştır.

Eğitim ve Kültür

1. Bütün köy ve şehir mahallelerinde okulların açılmasının yaygınlaştırılması;

2. Ücretsiz eğitimin genelleştirilmesi, tüm ilkokul ve ortaokullar için zorunlu eğitimin getirilmesi; üniversite eğitime ulaşmak için en başarılı öğrencilere bütün kolaylıkların sağlanması;

3. İlkokul öğretmenlerinin yaşam standartlarının yükseltilmesi; genel kültürlerini zenginleştirecek uygun maddi koşullarla bilim ve düşüncenin gelişimini takip etmesinin sağlanması;

4. Eğitim sisteminin mükemmelleştirerek, emperyalist ve gerici teorilerin kalıntılarından arındırılması;

5. Milli kültürün korunmasına özen gösterilmesi; halk edebiyatı ve sanatının canlandırılmasıyla Mısır ve Arap mirasının desteklenmesi;

6. Edebi ve entelektüel yaratıcılığın desteklenmesi; Mısır entelektüellerinin korunması ve örgütlenmelerine yardımcı olunması; entelektüel Araplarla bağlarının güçlendirilmesi;

7. Modern bilimlerin yayılması ve halka sevdirmesi, bilimsel araştırmaların desteklenmesi, bilimadamlarının değerinin bilinmesi ve bilimin halkın, insanlığın, gelişimin hizmetine sunulması kararlaştırılmıştır.

Kamu Sağlığı

1. Kırsal bölgeler ve bütün şehirlerin bütün mahallelerinde hastane açılması ve bunların çoğaltılması;

2. Tıbbi kamulaştırarak ve ilaç fiyatlarını düşürerek tıbbi bakım ve tedavilerin kolaylaştırılması kararlaştırılmıştır.

Mısır Birleşik Komünist Partisi bu programı ve çalışma planıyla tüm yurtseverleri mücadeleye katılmaya davet ediyor...

Yeni Mısır'ımızı ancak Parti'ye katılarak kurabiliriz!

KAYNAKÇA

Elmar Altvater'in "Solar Socialism" (Almanca yayımlanmış, 2006 yılında yazar tarafından sunulan bildiri) ve Cezayir Sempozyumu'nda Eylül 2013'te sunulan bildirilerinden, özellikle de Paulo Nakatani'nin Brezilya'yla ilgili, Aijaz Ahmad'ın ise Hindistan'la ilgili çalışmalarından faydalandım. Bu tartışmaların sentezi Eylül 2013'te *Afrique Asie*'de (Afrika Asya) yayımlandı.

Yuan'ın konvertibilitesiyle ilgili yorumlarım Çince yayımlanıp, daha sonra Fransızca "le yuan chinois" (Çin Yuan'ı) başlığı altında 2013'te blogum ve Facebook sayfamda yayımlandı.

Patrick Tort, Anton Pannekoek (sosyal Darwinizm) ve Michael Löwy'nin yazılarına gönderme yapan, ilgimizi çekebilecek yeni bilimsel bilgilerden kısaca bahsettim.

Yakın tarihte yazdıklarımından alıntı yaptığım analiz, hareket birliğini sağlamak için sosyalizme doğru hareketi oluşturan bileşenlerin çeşitliliğiyle ilgili sorunu ele alıyordu. Başlıca konular şunlardır:

- Küreselleşmiş, finanslaşmış ve genelleşmiş tekelci kapitalizmi; genelleşmiş ve bölünmüş proleterleşme; soyut sermaye;
- Sistemin içten dağılması; emperyalist güçler tarafından dünyanın askeri denetimi; lümpen kalkınma; Çin, Rusya, Hindistan'ın yükselişi;

- Kapitalizmin tarihsel rotası; gerilemesine eşlik eden uzun krizler; değer yasasının küreselleşmesi; 20. yüzyılda Güney'in yükselişi ve birinci sosyalist devrimler dalgasının ortaya çıkması, ilerlemeleri ve gerilemeleri (Güney Yemen, Afganistan, İran vb.);
- Ekokapitalizm; ekososyalizm;
- Uluslararası yardımın eleştirisi.

Okuyucuya bu temalarla ilgili aşağıdaki kitap ve makaleleri öneriyorum.

Samir Amin'in Kitapları ve Makaleleri

Le virus libéral, le Temps des Cerises, Paris, 2003.

Au-delà du capitalisme sénile, Presses Universitaires de France-PUF, Paris, 2005.

Pour un monde multipolaire, Syllepse, Paris, 2005.

Sur la Crise, Sortir de la crise du capitalisme ou sortir du capitalisme en crise, le Temps des Cerises, Paris, 2009.

La loi de la valeur mondialisée, le Temps des Cerises, Paris, 2011

L'implosion du capitalisme contemporain, Delga, Paris, 2012.

L'histoire globale, Les Indes Savantes, Paris, 2013.

"Three Essays on Marx's Value Theory", *Monthly Review Press*, Kasım 2013.

Kollektif Yapıtlarda Makaleler ve Katkılar

"Samir Amin röportajı", Ali Amady Dieng, *Development and Change*, c.38, sayı 6, 2007.

"'Market Economy' or Oligopoly-Finance Capitalism?", *Monthly Review*, c.59, sayı 11, Nisan 2008.

"Nepal, a Promising Revolutionary Advance", *Monthly Review*, c.60, sayı 9, Şubat 2009.

"Seize the Crisis", *Monthly Review*, c.61, sayı 7, Aralık 2009.

"Capitalism and the Ecological Footprint", *Monthly Review*, c.61, sayı 6, Kasım 2009.

- "The Trajectory of Historical Capitalism and Marxism's Tricontinental Vocation", *Monthly Review*, c.62, sayı 9, Şubat 2011.
- "Modernity and Religions interpretations", *Philosophy and African Development*, ed. Lansana Keita, CODESRIA, Dakar, 2011.
- "Y a-t-il une solution aux problèmes de la Somalie?", *Pambazuka News*, sayı 176, Şubat 2011.
- "Capital transnational ou impérialisme collectif ", *Pambazuka News*, sayı 175, Ocak 2011.
- "Egypte: Changement: demandez le programme!", *Afrique-Asie*, Aralık 2012.
- "Önsöz", *La démocratie en Algérie, Réforme ou Révolution?*, Hocine Belalloufi, APIC, Alger, 2012.
- "The Center Will Not Hold The Rise and Decline of Liberalism" (Immanuel Wallerstein, *The Modern World System IV: Centrist Liberalism Triumphant, 1789-1914*, University of California Press, Berkeley, 2011 adlı kitabı değerlendirme yazısı), *Monthly Review*, c.63, sayı 8, 2012.
- "The Surplus in Monopoly Capital and the Imperialist Rent", *Monthly Review*, c.64, sayı 3, Temmuz-Ağustos 2012.
- "China 2013", *Monthly Review*, c.64, sayı 10, Mart 2013.
- "Class Suicide, The Post bourgeoisie and the challenge of development", *Claim no Easy Victory: The Legacy of Amilcar Cabral*, ed. Firoze Manji & Bill Fletcher Jr., CODESRIA and DARAJA Press, Dakar, 2013.
- "What 'radical' means in the XX1st Century", *Review of Radical Political Economy*, c.45, sayı 3, 2013.
- "Egypt, July 2013", Çince yayımlanan röportajı, Fransızca ve İngilizce versiyonları Samir Amin'in blogunda ve facebook sayfasında var, 2013.
- "Egypt, August 2013", Blog ve Facebook, 2013.

Diğerleri

ACHCAR, Gilbert, *Le peuple veut*, Sindbad-Actes Sud, Arles Cedex, 2013.

- HERRERA, Rémy, *Cuba Revolutionnaire*, Harmattan, Paris, 2003.
- HOUTART, François, *Le bien commun de l'humanité*, Couleur livres, Bruxelles, 2013.
- TANDON, Yash, *En finir avec la dépendance de l'aide*, Centre Europe-Tiers Monde (CETIM), Genève, 2009.

KAYNAK **YAYINLARI**

www.kaynakyayinlari.com

**E-POSTA LİSTEMİZE KATILIN
YENİ KİTAPLARIMIZDAN
İNDİRİMLERDEN VE KAMPANYALARDAN
ÖNCE SİZİN HABERİNİZ OLSUN**

Bizi Sosyal Medyada Takip Edin

facebook.com/kaynakyayinlari

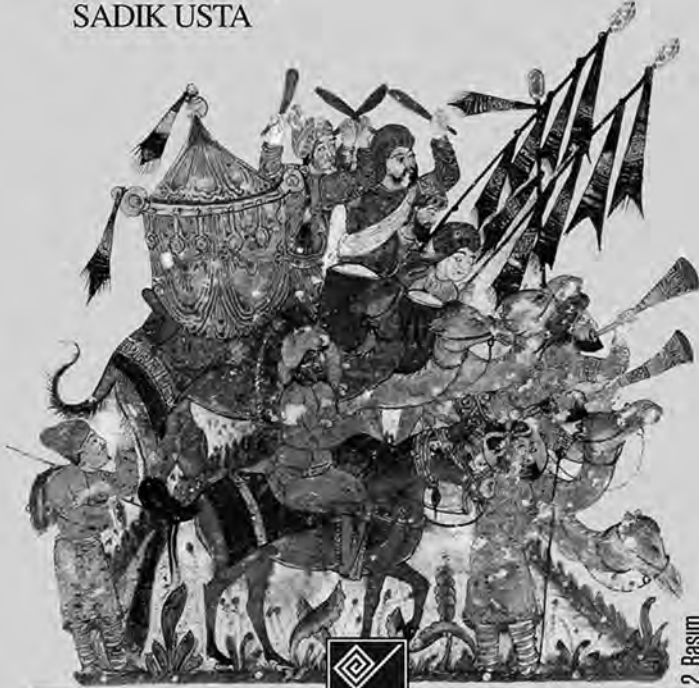
twitter.com/kaynakyayin

Bilimin Türk-İslam Kaynakları-6

DOĞU UYGARLIĞI

YÜKSELİŞİNİN TARİHSEL NEDENLERİ

H. ZİYA ÜLKEN
SAMİR AMİN
HASAN AYDIN
SADIK USTA

KAYNAK
YAYINLARI

2. Basım

SAMİR AMİN

Maoizmin Geleceği

SAMİR AMİN

Emperyalizm ve Eşitsiz Gelişme

2. BASIM

